forum studențesc

REVISTĂ A CONSILIULUI UNIUNII ASOCIAȚIILOR STUDENȚILOR COMUNIȘTI DIN CENTRUL UNIVERSITAR TIMIȘOARA ● ANUL XI Nr. 2 (88) OCT. – NOV. 1983

NUMĂR REALIZAT CU PARTICIPANȚII LA TABĂRA DE CREAȚIE LITERARĂ – CRIVAIA '83 ● 16 PAGINI ● 3 LEI ●

LA MAREA SĂRBĂTOARE A UNIRII

În fiecare an la început de decembrie, țara se îmbracă în haine de sărbătoare. Anul acesta mai mult ca oricînd, toată suflarea românească a vibrat puternic aducînd un măreț omagiu unui important moment din istoria noastră, **Unirea cea mare.** Această determinantă cucerire a poporului a fost pregătită de întreaga noastră istorie, prin mărețe fapte ale trecutului care asemeni unei cununi, s-au îngemănat, materializîndu-se în actul de la 1 Decembrie 1918. Mari oameni ai istoriei noastre aveau ca suprem ideal Unirea. Burebista, Mihai, Cuza, sînt culmi spre acest ideal care se împlinește la Alba-Iulia în 1918.

Alba-Iulia, acest arc de triumf al visului nostru de veacuri, a stat mărturie nenumăratelor momente cruciale ale istoriei noastre. Aici, în inima țării, în 1600, după cum spune Bălcescu **„Mihai realizase visarea iubită a voievozilor cei mari ai românilor. Acum românul s-a înfrățit cu românul și cu toții au una și aceeași patrie, una și aceeași cîrmuire națională, astfel precum au fost din vremile uitate ale vechimii".** Aici la Alba s-au sacrificat țăranii lui Horia, Cloșca și Crișan în 1784 pentru idealul nobil al libertății sociale și naționale.

Și aici hotărăște poporul să-și întrupeze România Mare. Documentele epocii și mărturiile contemporanilor ne arată incandescența acelor zile hotărîtoare pentru existența noastră.

Unirea a fost făcută doar prin **voința și lupta nestrămutată a poporului nostru** în contextul politic internațional al anului 1918. În anul acela imperiile anacronice pentru început de veac XX se prăbușesc. Popoarele subjugate își fundamentau drumul spre lumină. Lanțurile robiei se sfărîmau. În Transilvania erau zile de mare clocot social. În octombrie și noiembrie muncitorii din Arad, Timișoara și Valea Jiului declanșau greve cerînd pace, pîine, libertate și unire imediată cu Țara.

Începutul unei noi istorii se resimțea peste tot, în ritmul trepidant al evenimentelor acelor zile :

– sfîrșit de octombrie 1918. Se constituie Consiliul Național Român Central din șase reprezentanți ai partidului socialist și șase ai partidului național. În fiecare sat și oraș se înființează Consilii Naționale românești și Gărzi Naționale românești.

– început de noiembrie 1918. Apare manifestul „Către popoarele lumii" al Consiliului Național Român Central în care se spune : **„Națiunea română nu dorește să stăpînească asupra altor neamuri. Pe teritoriul său strămoșesc națiunea română este gata să asigure fiecărui popor deplină libertate națională și organizarea sa în stat liber și independent o va întocmi pe temeiurile democrației care va asigura tuturor indivizilor aflători pe teritoriul său egalitatea condițiilor de viață, unicul mijloc al desăvîrșirii omenești".**

– 20 noiembrie 1918. Se hotărește convocarea Marii Adunări Naționale la Alba Iulia, pentru 1 decembrie. „Istoria ne cheamă la fapte !" se spunea în convocare. La 1 decembrie, peste 100.000 de români au consfințit într-un glas Unirea cu Țara în **„cetatea demnității românești"**, Alba Iulia.

Pentru noi, cei de azi, evenimentul de atunci rămîne veșnic viu, iar generațiile întregi vor avea ca punct de referință în dezvoltarea istorică acest act. România contemporană a adus omagiu vremilor acelea prin faptele de muncă ale fiilor ei, dezvoltînd țara și ridicînd-o spre cele mai înalte piscuri ale socialismului. Poporul nostru, un singur gînd, o singură voință, prin glasul celui mai de seamă fiu al ei, tovarășul NICOLAE CEAUȘESCU, face legămînt, după cum s-a spus și în Expunerea la adunarea festivă consacrată sărbătoririi a 65 de ani de la făurirea statului național unitar român, din 1 Decembrie 1983, din Capitală, să cinstească prin fapte comuniste istoria țării, **„Să facem legămîntul solemn că vom face totul pentru întărirea continuă a patriei noastre socialiste, pentru dezvoltarea democrației muncitorești revoluționare, pentru ridicarea continuă a bunăstării materiale și spirituale a poporului, pentru întărirea independenței și suveranității naționale a României !".**

FORUM STUDENȚESC

> **Formarea statului național unitar român este rodul luptei întregului popor, însuflețit de năzuința seculară a unității, de hotărîrea de a împlini visul pentru care au luptat și s-au jertfit atîtea generații de înaintași.**
>
> **NICOLAE CEAUȘESCU**

Conexiuni românești

La Blaj,
deasupra Țării adunate pe întinsul
Libertății
a zburat Vlaicu mai aud zornăind
lanțul ce-l cutremură-n pămînt.
Și Alba-Iulia trebuie să fie la Blaj.
Mihai ca un făt neștiutor rumpe
dunga-nchipuită în aer românesc.
Cînd văzduhul vrîstat de minunea lui
Vlaicu
s-a opintit ș-a chemat :
„Noi vrem să ne unim cu Țara !"
se făcuse 1918 decemvrie întîiul
și-n Alba se lungea umbra zvîrlită de
Viteaz.
În roata osîndei ard spițe de lumină.

GABRIEL DOBRUIA

Scriitorii români și conștiința unității noastre naționale

Tudor Vianu a făcut observația că „atitudinea cea mai izbitoare la scriitorii români este atitudinea luptătoare și sentimentul care îi urmărește mai insistent este cel al participării la viața întreagă a poporului lor în trecutul și în luptele lui contemporane". Este surprins în aceste cuvinte ale marelui estetician român un destin militant al literaturii noastre și toți cei familiarizați cu arta și literatura română, cu relieful culturii românești, recunosc în această notă (definitorie) subliniată de Tudor Vianu o marcă de mare generalitate a spiritualității românești.

În cele ce urmează, ne propunem să explicăm această caracteristică, ce ar putea să pară de circumstanță, cu atît mai mult cu cît, desigur, ea s-ar putea aplica și în cazul culturii altor popoare. După opinia noastră, există pentru aceasta considerente teoretice de ordin filozofic și istoric. Probabil că primele, cele filozofice, acționează în cazul tuturor popoarelor, în timp ce acelea istorice apar doar în cazul unor popoare a căror evoluție, într-o anumită perioadă istorică, a impus caractere determinate de condițiile concrete ale acestei evoluții.

Una din tezele fundamentale ale filozofiei materialist-istorice, teză valabilă în cazul tuturor fenomenelor cu caracter reflectoriu, afirmă că produsele spirituale ale omenirii nu sînt arbitrare, ci determinate de existența socială a omului. Ea arată de ce toate produsele spirituale autentice ale popoarelor sînt legate mai mult sau mai puțin nemijlocit de universul economic, geografic, istoric, psihologic al diferitelor popoare. Iată, deci, o primă explicație firească a faptului că un popor, care, deși împărțit în cîteva provincii, separate

MIOARA LACRIMA DOBRE

(Continuare în pag. 5)

BCU Cluj / Central University Library Cluj

BUPT

„INIMILE NOASTRE BĂTEAU PENTRU ACEEAȘI ISTORIE"

„Vi se dă de ştire, la tăt natul, că acum ori nici-odată se începe bătaia. Au venit plăcatele roşii pentru mobilizare ! Tăt natul care-i cătană de la 24 de ani la 42 împliniţi să-şi ia două cămeşi de drum, o pereche de păpuci-rezervă, bucate pentru două zile şi să plece la răgăment. În 24 de ceasuri după cum sună dinţ-ligrimanul. Tăt natu care-i cătană şi nu pleacă în 24 de ore, va fi împuşcat fără judecată : bum, bum".

Mă aflu, proaspăt absolvent cu entuziasme nelămurite, în podul casei în care mai locuieşte văduva lui Ion Ciucurel, unul dintre acei miraculoşi plugari-condeieri din Banatul interbelic. Exemplare din „Poporul Românesc" şi „Cuvîntul satelor" îşi continuă destrămarea la grijulia răsfoire, „ş-o vîndut şi vaca, numa să scoată gazeturile"...

Ţin în mînă cartea sa, **Transformarea – roman din vremuri mari** – apărut la Timişoara, Tipografia „Rapid", 1931.

Primul capitol – zborul lui Vlaicu în Banat. Fac un mic calcul. Ciucurel avea 16–17 ani ; se zice că a fost acolo. Coruri şi fanfare ţărăneşti. Tricolorul filfîind peste tumultul de capete. Apare Vlaicu în costum „deochiat de zburător". Bătaia motorului umple tăcerea. Muzicile pornesc ca la comandă atunci cînd roţile părăsesc pămîntul.

Lanterna se plimbă prin cotloane. „Aţi mai găsit ceva?".

Copil de 10–11 ani, trag la firiz sub şopron cu Peter Otata, bunic de împrumut pentru cine ştie s-asculte, care îşi nuanţează textul despre primul război mondial, pe muzica iscată de penetrarea tăişului în carnea copacului.

„Cînd gătăm, îţi arăt poza cu tőrzsörmester, mă mir că n-ai văzut-o, îi în cuina de vară, în dreapta, cum sui scara de la pod. Mie mi-or pus numai un acţent pe primul e, Péter, cu uiva Văsile o fost mai de ris, i-o spus Vazùl".

La sfîrşitul războiului rămîn după noi muşuroaie de firizar şi betege statuete din lemne de foc.

Nu mă hotărăsc să cobor. Aş putea cerceta în linişte, jos.

Acolo, jos, bătaia de-abia a-nceput. Printr-un ochete poţi vedea căruţa trasă. Curtea de pămînt cu o porţiune ridicată. Ciinele forţînd lanţul. Cotarca, spre ea unul dintre cei care pleacă aruncă o privire aproape absentă. Tradiţionalul nuc. Au venit plăcatele roşii. Ce poate să mai vină?

„La Baba Mărie a lui Moş Ghiţă s-au adunat toţi vecinii. Poarta era larg deschisă pentru plecare. Trei feciori ca trei brazi se pregăteau să se urce în trăsură. Unul era însurat şi doi juni. Baba Mărie, cu capul legat, se tînguia vorbe fără rost. Moş Ilia, tremurînd, se prinse de leucă să se uite în cocie. Dar mîna lui era prea slabă, cînd voi să pună piciorul pe crucelniţă-în timp ce feciorii dădeau mîna de plecare la prieteni – moşul îşi dete de pămînt. Trandafir, feciorul mijlociu, îl ridică pe bătrîn şi-i făcu vînt în trăsură".

Ca pe vremuri, cînd aveam în mînă o carte mă interesa sfîrşitul.

„E noaptea de 1 Decembrie 1918. Trenul în care era Axente şuieră o dată prelung cînd intră în gara din Alba-Iulia. Un chiot formidabil de glasuri, de „Trăiască România Mare" şi „Ura" izbucni din pieptul românilor care veneau în vagoanele tixite, pe scări şi pe acoperişuri. Cînd fură pe peronul gării cineva îi opri şi sub steagurile tricolore începură să cînte cu toţii în liniştea nopţii „Deşteaptă-te, Române".

Tot de la Peter Otata am aflat despre foiala a tot felul de trupe în Banat, pînă lucrurile s-au limpezit. La ei erau încartiruiţi chiar şi cîţiva negri. Le luceau dinţii cînd ameninţau, în glumă, că fac seama orătăniilor, „comsa cocoş", vezi bine, **Comme ça, arătătorul** dus la beregată şi mişcat sugestiv.

Ion Ciucurel, aşa vrea să scrie într-o compunere cel mai bun băiat la limba română, s-a stins în car, venind de la tîrg, pe drumul ce duce de la Bocşa la Şoşdea. Nici Peter Sch. nu mai este, l-a doborît o boală de bătrîneţe, păstrez însă secvenţele lui de la armată, restituite în maniera lui Svejk. De uica Văsile n-am mai auzit.

Să faci cunoştinţă cu un om care a fost martor ocular al evenimentelor de la 1 Decembrie 1918 e un lucru puţin obişnuit. Aş zice, aproape un şoc. Mă aflu în faţa casei lui într-un ceas tîrziu al zilei. O timiditate, cu totul explicabilă în aceste circumstanţe, mă reţine cîteva clipe să urc scările...

Îmi frămînt în minte întrebările, încerc, sub imperiul emoţiei, să-mi imaginez cursul discuţiei... Ar trebui, îmi zic, în cele din urmă, să mă aşez pe scaun şi să spun : „Începeţi, vă rog, cu ce doriţi, vorba dumneavoastră va încălzi oricum cunoştinţele mele dobîndite de prin cărţi".

Profesorul Gheorghe Andraşiu, cu părul alb şi o ţinută fizică ireproşabilă, stă în capul mesei şi ţine în mînă o carte de versuri. Pe foile îngălbenite se pot vedea semne de interdicţie făcute cu creionul.

„Aici, îmi spune, cenzorul maghiar a tăiat primele trei strofe, dar zadarnic, căci toată suflarea românească le ştia pe din afară". Începe să recite, ajutat la vîrsta lui de o memorie fără cusur.

Pe contracopertă, poza autorului, notarul Ion Tripa din Iariş. Un chip rotund ce priveşte puţin într-o parte, seamănă atît de bine cu miile de tineri care au îmbrăcat în 1914 uniforma pentru a pleca pe front. Aflu că a trăit puţin şi că acum e aproape uitat.

„Din cele o mie de volume cîte s-au tipărit la Arad, nouă sute nouăzeci şi opt au fost arse, iar acesta e unul dintre cele două exemplare care au mai rămas". Îmi repet în gînd... „care au mai rămas".

În învăluirea versurilor, care parcă te ridică şi te depun direct pe zbuciumatul „Cîmp al lui Horia", îmi rotesc privirea prin cameră şi zăresc, pe un perete, în apropierea bibliotecii, un tablou scump interlocutorului meu. Nu îndrăznesc a-i rosti numele, dar Gheorghe Andraşiu înţelege şi ochii i se umezesc.

„Prima dată cînd l-am văzut aveam şaisprezece ani. Stăteam în sala de şedinţe, pitit în spatele unei perdele. Mai tîrziu am fost de renumărate ori în apropierea lui".

Vorbele încep să curgă domol, se string în fraze care te pătrund. „Avea cunoştinţe istorice întinse, se putea angaja cu oricine în discuţie pe acest teren. A intuit mai bine ca noi toţi că timpul imperiilor se apropia de sfîrşit. Ne repeta mereu să fim gata, căci pentru neamul nostru vor veni clipe hotărîtoare. Din 1911 a condus ziarul „Românul", unde a publicat scăpărătoare articole".

Volumul lui Vasile Goldiş se află pe masă. În liniştea camerei citesc din „Dreptul la viaţă".

„Este o minune că românii sînt aşa cum îi găsim astăzi, căci alt neam mai puţin înzestrat de la natură şi mai puţin rezistent, de mult ar fi pierit. Minuni a făcut în trecut puterea de viaţă a neamului nostru şi mulţi încă, de aici înainte, se vor mai minuna de vigoarea voinţei şi putinţei lui de a trăi. Cine poate, cu gîndul limpede şi potolit, să-şi închipuie că poporul acesta va putea fi despoiat vreodată de obiceiurile, de credinţele, de felul lui anume de a fi".

Se face tîrziu şi-mi pare rău. Notez, pentru un eventual articol, drumul spre Alba Iulia al omului din faţa mea. Traversează Mureşul cu barca, la Salonta prinde un camion, apoi se urcă, alături de sute de oameni într-un tren de marfă. Cu toţii cîntau şi aveau un singur gînd, s-ajungă cît mai repede.

Mă interesez de sala istoricei şedinţe, de Casină. „Era împodobită cu steaguri şi nici nu poţi să-ţi imaginezi ce simţăminte am trăit, cînd am văzut că în mijlocul lor se află tricolorul".

De aici, pînă la evocarea marii adunări populare e doar un pas. „Parcă-i văd şi acum pe membrii Marelui Sfat Naţional Român, îndreptîndu-se spre „Cîmpul lui Horia". Gheorghe Pop de Băseşti la cei optzeci de ani ai săi, Vasile Goldiş, Ştefan Cicio-Pop, Teodor Mihali, Iuliu Hossu. Mulţimea aşteaptă. Dintr-odată, în liniştea ce se lasă se aude glasul lui Vasile Goldiş. În cuvinte emoţionante vesteşte Marea Unire. Ninge şi vorbele lui răsună pînă departe, în cele patru zări".

Se scurg ultimele momente ale şederii mele în casa lui Gheorghe Andraşiu. Mă ţine de mînă şi-mi mărturiseşte : „În seara aceasta inimile noastre au bătut deodată pentru aceeaşi istorie".

VIOREL MARINEASA şi MIRCEA PORA

BCU Cluj / Central University Library Cluj

Inimile noastre bat pentru pace, pentru patrie, pentru partid şi popor, pentru viaţă

IMN UNIRII

Sîntem peste toate, inimă şi minte
Limbă şi fiinţă unică – prin vremi Carpaţi
Sîntem neamul mare, însă înainte
Sîntem, noi românii, între toate fraţi.

Rîul şi cîmpia, codrul ce ne cheamă
Plaiul din milenii, liber moştenit
Pentru aceleaşi piepturi vremea o
înseamnă
Cu pecetea veche ce ne-a nemurit.
România mare, vine din istorii
Ca un vis de aur, ca un aspru dor
Azi, după dreptate, pe un drum de glorii
Sîntem toţi aceeaşi, strînşi sub tricolor.

Falnic ne e neamul, mîndră ne e glia,
Luminoşi sînt zorii erei ce-o trăim
Să trăiască-n vreme, mare România
Căci de e nevoie, pentru ea murim!

CRISTIAN ULEA

TRECUT, PREZENT, VIITOR

Trăiesc trecut, prezent şi viitor
Ani demni şi liberi trec în zbor
Avînt în muncă şi-mpliniri bogate
Dragoste de om şi vise-naripate.

Iubesc Popor, Carpaţi şi Mare
Holde de grîu ce pier foşnind în zare
Sunet de bucium şi puhoi deape line
Tot ce e vis în clipa care vine.

Cinstesc fapte, eroi şi vitejie
Tot ce-a fost şi este dragoste de glie
Lut legende mirosind a primăvară
Purtînd în sine lumina vieţii temerară.

Clădesc fabrici, poduri şi uzine
Vise măreţe, sînt toate pentru mine
Îmi apăr hotarul cuprins de-o lui mîndrie
Şi spun oricînd „prezent" la sacra datorie.

Doresc pace, fericire şi-mplinire
Pentru mine şi pentru omul care vine.

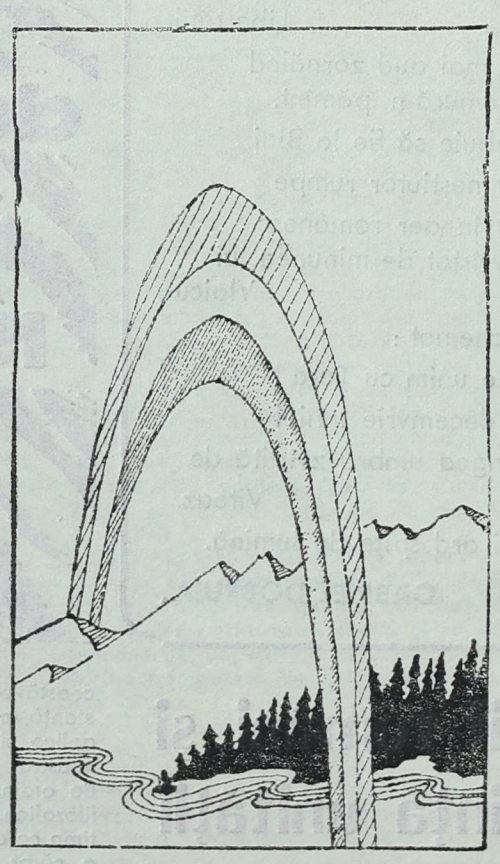

Ram de măslin şi lumi de tinereţe
Suflet de copil, eterna tinereţe.

DAULDOVICI SLOBODANCA

CONGRES

La ultimul Congres de Dezarmare
cel mai ocupat s-a dovedit
a fi un umil funcţionar
tată a trei copii
instalaţi şi ei în lupta pentru pace...
Toţi ştiau de la bun început
că la urmă vor ajunge pe mîinile lui.
Cu toate astea Congresul a avut loc
în cele mai bune condiţii de cazare şi
masă.

El, neînsemnatul funcţionar,
gata să fie uitat în liftul Congresului,
i-a primit de la bun început
cu un anume dispreţ
motivele cu siguranţă nu s-ar fi luat
în considerare la o cercetare mai atentă...
după terminarea programului
funcţionarul a fost văzut de mai mulţi
trecători fără ocupaţie
intrînd la Baia Publică.
Congresmenii îi spuneau mai în glumă
mai în serios
dar niciodată bătîndu-l prieteneşte pe
umăr,
Responsabil cu scoaterea dopurilor din
urechile participanţilor...

IOAN ŞERBAN

OPRIŢI-VĂ!

Greu îşi mai găsesc cuvintele sensul
Cînd lumea face cură de atom,
Cînd pacea stă-n fotoliul morţii,
Cînd un om ucide un alt om.

Greu îşi mai găsesc cuvintele sensul
Cînd Terra e o ghiulea de tun
Cînd fiecare a opta secundă
Aduce un strigăt din pieptul unui muribund

Greu îşi mai găsesc cuvintele sensul
Cînd nu ştii să mori de douăzeci de ori

Voi pămînteni ce aşteptaţi?
Opriţi-vă nu vă-narmaţi !!

IULEAN DAN

ORAŞUL

Cînd ţîşneşte sîngele
Desenînd harta oraşului,
Peste cerul ţării
Şi în inimă
Cresc vocile tristeţii
Nu mai sînt batiste
S-au terminat batistele
Am cîntat toate cîntecele
Pe care le ştiam
Dar am rămas trist
Am aprins toate luminările
Dar s-a făcut întuneric
Pe trotuar,
Am luat pulsul iubitei
Şi mi-am dat seama că mă doreşte
Că îi este foame
Am chemat păsările vulcanilor
Au venit
Am chemat porumbeii pădurilor
Au venit
Am chemat primăvara iernii
A venit şi ea
însă dragostea a murit
şi n-au rămas decît Armele, Oraşul Distrus
şi un copil
Păsări ale sîngelui.
Mai au încă sînge:
Cine vede un copil
Cine vede un criminal adevărat
Cine vede sîngele ţîşnind.
Nu uită! fiindcă
mai are încă sînge.
Cîntecele copiilor,
Cîntecele femeilor,
S-au acoperit cu tristeţe.
Am încercat să-i sărut.
Mi s-au ars buzele.
Spre mine se prăbuşeşte o pasăre
Care-mi sfîşie cu ciocul carotida.
Apoi îmi cîntă imnul patriei...
Iar visul oraşului, copilul,
Se împrăştie,
Spulberat de a fierului foame.
Visul oraşului e distrus,
Învins,
tîrît în finit...
Infinit
Infinit.

KALED KIFAI (Liban)

BUPT

Prefigurări ale Unirii în campaniile de presă de la începutul secolului XX

Într-un spaţiu transilvan, străbătut în adîncime de iminenţa unei răsturnări colosale – fireşti în acelaşi timp – presa capătă rosturi politice de însemnătate indiscutabilă. Prefigurare, militantism, analiză, atitudine, campanie, perpetu îmbinate cu mărirea capacităţii de penetraţie în diversele straturi sociale şi pe o arie orizontală – geografică – extinsă ca răspîndire pe întreg teritoriul naţional şi ca semnificaţie la nivel european. Momentul de referinţă în precizarea statutului jurnalisticii în contextul fiinţei întregi – naţionale îi constituie procesul **Memorandului.**

Intru apărarea memorandiştilor, ziarele româneşti ale Transilvaniei constituie un bloc neîngenunchiat şi revendicativ. **Tribuna, Gazeta Transilvaniei, Dreptatea,** apoi şi altele, îşi încep protestul în 1892 – deschizînd astfel calea unei lupte de presă hotărîtoare prin consecinţele sale, de mare răsunet, prin forţele şi mijloacele angajate (presa beneficiind de contactul imediat cu milioanele de cititori). În 1894 în atmosfera încinsă ce succede condamnările memorandiştilor, ziarul maghiar Ellenzék din Cluj, nu poate ocoli consemnarea – puternică, evident – a unei stări de fapt ce pare a genera evenimente „nedorite" pentru guvernul dualist: „În oraşul acesta (Alba Iulia – n.n.) s-a început agitaţiunea valahă şi agitatori fără suflet aţiţă masele paşnice... Răul creşte, iar valurile agitaţiunii trec şi peste Piatra Craiului... În părţile Hălmagiului şi a Cinteiului fierberea a luat proporţii aşa de mari, încît ne putem aştepta la ce e mai rău... Valahii aşteaptă era răzbunării" (1).

Temeiul jurnalisticii române revendicative era, însă, altul. Să amintim doar faptul – amănunt cu valoare de simbol – că românii din Meanda Mare trimiteau redacţiei ziarului **Tribuna** următorul mesaj pentru condamnaţii la proces: „Cu inima, cu sufletul, cu gîndul nostru sîntem alături de voi pe banca acuzaţilor, deoarece răbdaţi pentru noi, suferinţele voastre sînt şi ale noastre: fiţi curajoşi".

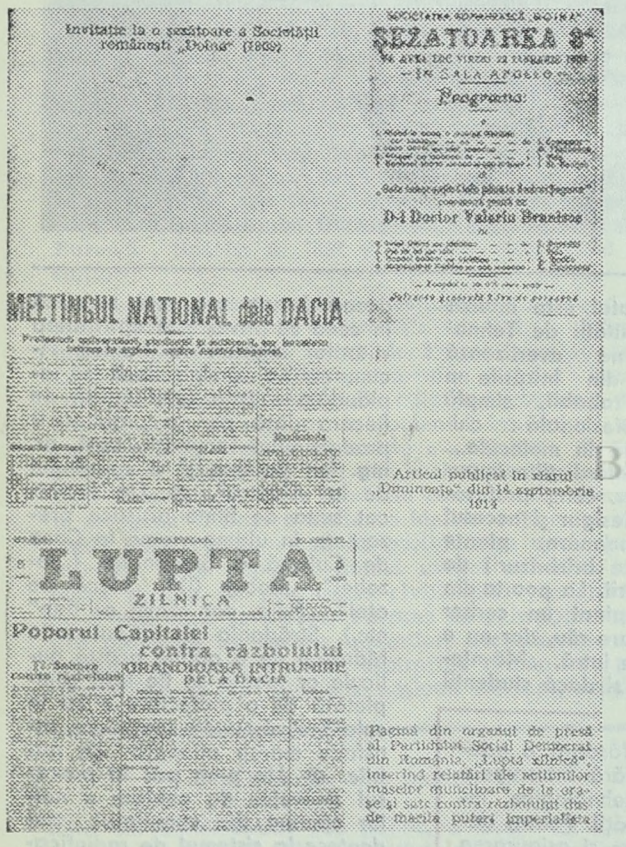

Procesul memorandiştilor constituie şi prima luare de atitudine în perimetrul european a presei socialiste. Făcînd demarcaţia definitivă între **exploatatorii** maghiari şi **poporul** maghiar, ziarul socialist **Munca** preciza unul din principiile fundamentale ale luptei unite din următoarele decenii: Să se ştie bine de toţi că nu poporul maghiar, nu păturile muncitoare fac proces românilor, pentru că ele suferă de la clasele stăpînitoare tot aşa ca şi românii. Dovada cea mai bună, aceea care spulberă minciunile şoviniste de tot soiul, este că la Congresul naţional ţinut anul acesta la Pesta, partidul muncitorilor unguri – P.S.D. – a protestat contra procesului din Cluj şi s-a declarat solidar cu poporul român, cu fraţii lui de suferinţă" (2). (Aceeaşi idee în **Evenimentul literar** – în articolul Naţionalismul şi socialismul din 15 mai 1894).

Se alătură ziarele **Volksville** (organul de presă al socialiştilor timişoreni), **Munkás** (ziarul socialist maghiar) **Budapesti Hirlap** în care apare răspunsul socialiştilor maghiari. Paul Engelmann şi Kittel: „Puteţi conta pe noi că vom face tot ce ne stă în putinţă pentru a pune capăt acestor maşinaţiuni ale burgheziei (3).

La fel presa europeană: **La Reforme, La Republique Francaise, La Libre Parole, L'Europe, La Justice, Il Diritto Daily Cronicle, Pall-Mall Gazette, Times** ş.a.m.d.

Presa guvernului dualist dă semne de slăbiciune. Campania dezlănţuită de ziarele române are un scop politic ce depăşeşte mult limitele unei confruntări de rutină. Sînt necesare măsuri juridice. Se intentează procese ziarelor **Tribuna, Foaia poporului, Dreptatea,** şi altele, pentru o serie de articole „incriminate". Rapoartele strict confidenţiale înaintate guvernului denunţă articole ce propovăduiesc... cu mult curaj nu numai cultura românească, dar şi ideea daco-română. **Adevărul** ripostează: „Atunci cînd umpleţi temniţele cu noi pentru orice articol, atunci e libertatea presei? Cînd nouă nu ne este iertat a spune sincer părerile faţă de nedreptăţile voastre, că ne trageţi pe băncile tribunalelor, este aceasta libertatea de presă? Dacă spunem nedreptăţile unor înşelători ordinari ajunşi la putere şi pentru aceasta suferim pedepse mari, este atunci vorba de libertatea presei? Credem că nu...".

Răspunsul e unul singur: „Fraţi români! drepturile nu se dau, ci trebuie cîştigate prin luptă!" (5). Cineva trebuie să cedeze. Memorandiştii sînt eliberaţi. Lupta se desfăşoară însă, cu pierderi de ambele părţi.

Tribuna din Sibiu e nevoită să-şi înceteze apariţia la 29 aprilie 1903 – după 20 de ani de existenţă – fără fonduri şi fără susţinători („unii dintre redactori şi colaboratori se aflau în puşcărie, alţii stăteau gata să plece la puşcărie, capitalul sleit, cauţiunea confiscată" (6).

Celelalte publicaţii, însă, continuă. **Adevărul, Tribuna,** din Arad, **Lupta, Gazeta Transilvaniei, Nagyváradi Munkás, Telegraful român, Kronstädter Zeitung, Ţara Oltului** revarsă asupra Transilvaniei ecoul răscoalelor din 1907. Scintei în Ardeal şi Maramureş. Din capitala imperiului, Ady Endre entuziasmat, răbufneşte: „Ştirea care vine din Maramureş este pur şi

Unirea Transilvaniei cu ţara a deschis calea spre dezvoltarea naţiunii, a creat cadrul propice pentru o mai accentuată evoluţie a economiei, ştiinţei şi culturii, pentru intensificarea mişcării revoluţionare a clasei noastre muncitoare, a activităţii tuturor forţelor progresiste ale societăţii.

NICOLAE CEAUŞESCU

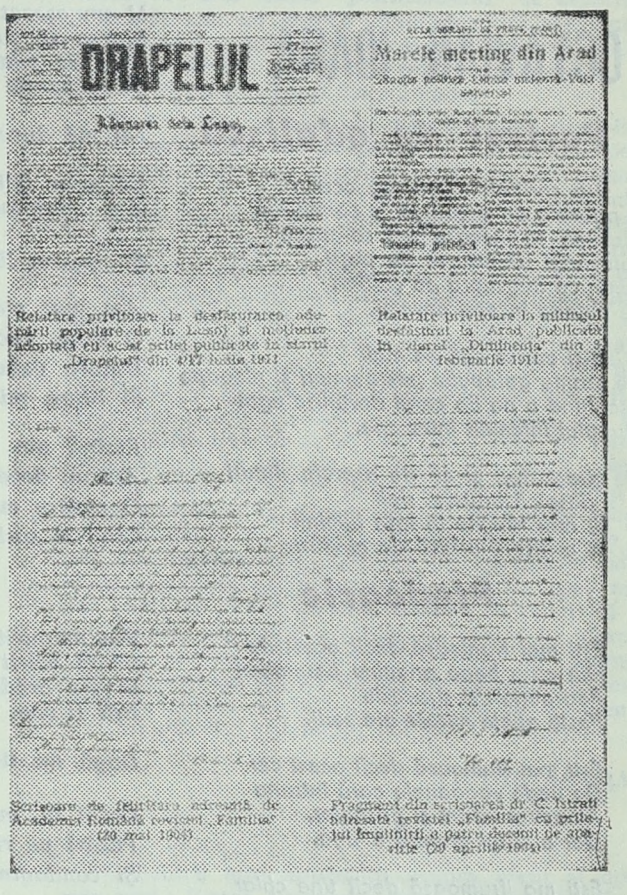

simplu strălucitoare. Ţăranii au pus mîna pe coasă şi au comasat de la ei 120 jugăre de pămînt". (7).

Paralel, intensificarea acţiunilor muncitoreşti, îndeosebi cele menite să consolideze unirea muncitorilor şi ţăranilor sub „steagul unicului partid muncitoresc ce poate să-i satisfacă pe muncitorii români şi ca naţie şi ca „proletari" (8) alarmează cu atît mai mult, autorităţile maghiare. Luările de atitudine în paginile publicaţiilor româneşti vizează direct – în această perioadă – obţinerea votului universal, egal, direct şi secret. Românilor trebuie să li se asigure drepturi politice. (9) Se urmăreşte în acelaşi timp demascarea politicii şovine promovate de Bánffy Dezső sau contele Andrássy, susţinători ai guvernului reacţionar. **Apărarea naţională, Lupta, Voinţa poporului** denunţă cu consecvenţă discriminările din şcoli, măsurile vexatorii adoptate împotriva românilor şi a celorlalte naţionalităţi din Transilvania.

Tendinţa presei române începe să fie la sfîrşitul primului deceniu al sec. XIX aceea de instituire a unei stări de necesitate menită să ducă la organizarea unor manifestaţii largi, naţionale, asemenea întrunirii istorice de pe Cîmpia Libertăţii, la 1848. Ideea nu poate deveni deocamdată realitate. Primii paşi sînt, însă făcuţi, sub acoperirea aniversărilor. Jubileul a 40 de ani de la apariţia revistei **Familia** sau aniversarea împlinirii a 80 de ani de către **Gazeta Transilvaniei**; sînt nu numai manifestaţii de răsunet în publicistica vremii, ci şi prilejuri de întrunire a principalelor forţe progresiste româneşti. Spre exemplu: la cea de a II-a aniversare – 14 iunie 1908 – are loc o consfătuire a reprezentanţilor ziarelor **Drapelul, Munca, Libertatea, Tovărăşia, Revista economică, Ţara noastră, Foaia poporului, Lupta, Gazeta Transilvaniei.** Impresionantă alianţă a jurnalisticii militante şi mai ales – cu efecte pe măsură.

În perioada următoare avea să se constituie sindicatul gazetarilor români despre care reînoita **Tribună** scrie: „În faţa nenumăratelor prigoniri cărora sîntem şi am fost supuşi toţi cei ce ne consacrăm părerile pentru luminarea sufletelor româneşti... o consolidare a forţelor se impunea fără amînare ca astfel uniţi sufleteşte, munca să ne fie la toţi mai uşoară şi cerinţele mai lesne de suportat" (10). De altfel dovadă a justeţii celor afirmate, în articolul citat, doi ani mai tîrziu are loc fuziunea redacţiilor **Tribuna** şi **Românul** şi constituirea unei singure publicaţii, organ al Partidului Naţional Român. Rod al legăturilor C. Sire, Goga – Al. Vaida-Voievod, precum şi al altor întrevederi între conducătorii mişcării naţionale româneşti de o parte şi de alta a Carpaţilor.

Evenimentele se structurează implacabil sub ameninţarea din ce în ce mai apăsătoare – a armelor. Tergiversarea tratativelor între Comitetul Executiv al P.N.R. şi guvernul ungar dă naştere nu numai protestelor presei. Este greşită părerea gazetelor ungureşti cînd pun în legătură aceste vizite cu o nouă agitaţie a românilor din Ungaria, scrie **Neue Freie Presse,** solicitînd încetarea campaniei violente contra delegaţiei române la Budapesta (11) şi organizării unor manifestări de avergură. 16 martie 1914, Liga culturală desfăşoară un puternic miting împotriva ameninţării vieţii naţionale a populaţiei române din imperiul dualist. În articolele ce consemnează evenimentele găsim accente mesianice, prefigurări ale unei victorii îndelung aşteptate. Mulţimea uriaşă care s-a pregătit să alerge la chemarea Ligii pentru unitatea culturală a tuturor românilor, discursurile organizatorilor întruniţi şi grandioasa manifestaţie paşnică pe calea Victoriei, unde s-au cîntat versurile neuitatului poet Ardelean, **La arme,** toate acestea sînt semnele ce prevestesc nori de primăvară.

Pe calea Victoriei se cîntă **La arme,** undeva în vestul Europei primul război mondial devine din prevestire, realitate. O realitate ireală, halucinantă, răvăşitoare.

RADU CIOBOTEA

1) **Ellenzék** din 24 mai 1884.
2) **Munca** din 27 martie 1894.
3) **Budapesti Hirlap** din 16 iulie 1894.
4) Arhiva Bibliotecii Mitropoliei Sibiu.
5) **Adevărul** din ianuarie 1906.
6) **Tribuna** din 15 ianuarie 1904.
7) **Budapesti Najilé** nr. 188 din 1907.
8) **Lupta** din noiembrie 1909.
9) Amintim în acest sens, articole ca: **Votul universal şi guvernul de azi** în **Adevărul** din 20 iulie 1907, **Către muncitorimea română din Ungaria** în acelaşi periodic, 15 octombrie 1911, **Dreptul la vot în România muncitoare** din 28 septembrie 1908 etc.
10) **Tribuna** din 28 iulie 1910.
11) **Neue Freie Presse** din 26 octombrie 1913.
12) **Românul** din 20 martie 1914.

Trimiterile s-au făcut după volumul **1918 – Unirea Transilvaniei cu România,** redactat de Institutul de studii istorice şi social-politice de pe lîngă C.C. al P.C.R., Ed. politică, Bucureşti 1978.

ANIVERSARE

13 Decembrie, aniversarea celor care zi şi noapte înobilează hîrtia cu simţire umană, imprimînd odată cu cerneala tipografică şi crîmpeie de viaţă. Din viaţa lor.

Studenţii gazetari timişoreni cinstesc memoria celor care s-au situat în primele linii în lupta pentru idealurile noastre de astăzi şi munca plină de dăruire a celor care dau expresie şi formă gîndurilor şi faptelor izvorîte din realităţile socialismului.

Părtaşi prin muncă şi suflet atît la bucuriile cît şi la micile noastre neîmpliniri în munca redacţională, oamenii muncii din secţia ziare: Miloş Georgevici, Gheorghe Tripon, Farcaş Robert, Gelu Dogioiu, Laza Văleanu, Petru Hubert, Ion Crişan, Robert Cisnădie, Roland Novanyi, ne-au devenit prieteni, fiecare număr al revistei „FORUM STUDENŢESC" îmbinînd în paginile sale minuate culori de viaţă şi suflet frumos.

FORUM STUDENŢESC

BCU Cluj / Central University Library Cluj
BUPT

MIHAI OCTAVIAN IOANA

Portret de odaliscă

Ea și-a sprijinit umerii de ocean
Și palmele de pescăruși și cormorani.
Tristețea se înecase și i se-auzea
Bolovanul izbindu-se de pești
Semn că deasupra pe catifea
Se puteau începe povești.

Briza-și oprise caii pe mal
De teama galopului peste umeri și pleoape
Ascultînd-o pe Ea cerul devenise egal
Trupului înlemnit între ape.

De dragostea ei ca de asprele vînturi
I se despică brațele, sînii
Și nu mai rămîne în fața luminii
Decît o insulă uriașă de gînduri

Pledoarie

Ești mai frumoasă decît acest rîu
Din care beau anonimi porumbeii
Pod aerian și străveziu
Peste apele mirate ale serii.

Ești mai frumoasă decît acest cer
De unde vagoanele cară întruna
Albastrul înfrînt și prizonier,
Dar a cărui graniță e luna.

Ești ma ifrumoasă decît tine chiar
Inima mea cu greu te mai cuprinde
Și gîndul se înalță în zadar
S-atingă țărmurile tale sfinte

Și biruit îngenunchează-n sine
Iubito mai frumoasă decît tine.

În voia jocului

Cînd am sosit poetul tocmai plecase
Rămăseseră manuscrisele lui
În aerul care-i întîrziase
Nu se auzea suflarea nimănui.

M-am așezat aproape de oglinzi
Marea se auzea în cealaltă odaie
Păsările s-au rotit și s-au prins
Cu ghearele de evantaie

Nu mă dureau ochii, nu era nici-un semn
Că m-ar fi îmbolnăvit aerul locului
Am mîngîiat oglinzilor umerii din lemn
Și m-am lăsat în voia jocului.

Am luat plaja în mîini și am tras
O linie, apoi alta, o dîră
Umbra valurilor mă izbea în obraz
Și litera mi se auzea cum respiră.

Rîzînd am ieșit în grădină
Aveam degetele murdare, cleioase
O pasăre mi se oprise pe mînă.
Cînd ai sosit poetul tocmai plecase.

Anotimp

Vin mugurii. E semnal de libertate.
Sunet boltit din ramuri se desface
Și din grădina muzicilor toate
Noi fi-vom pomii care se vor tace.

După un timp ne vom schimba în fructe
Caisă tu, eu mărul mut, stingher
Păsări pe rînd să vină să se-nfrupte
Și condamnarea să ne-o strige-n cer.

Să se audă dincolo de lună
Tăcerea noastră care-o înfiem
În zburătoarele venite împreună
Și despărțite-apoi ca-ntr-un blestem

Poate că cerul va îngădui
Furtunii să ne-aducă alinare
Smulgîndu-ne din rădăcini de vii
Ca pentru o tăcere și mai mare.

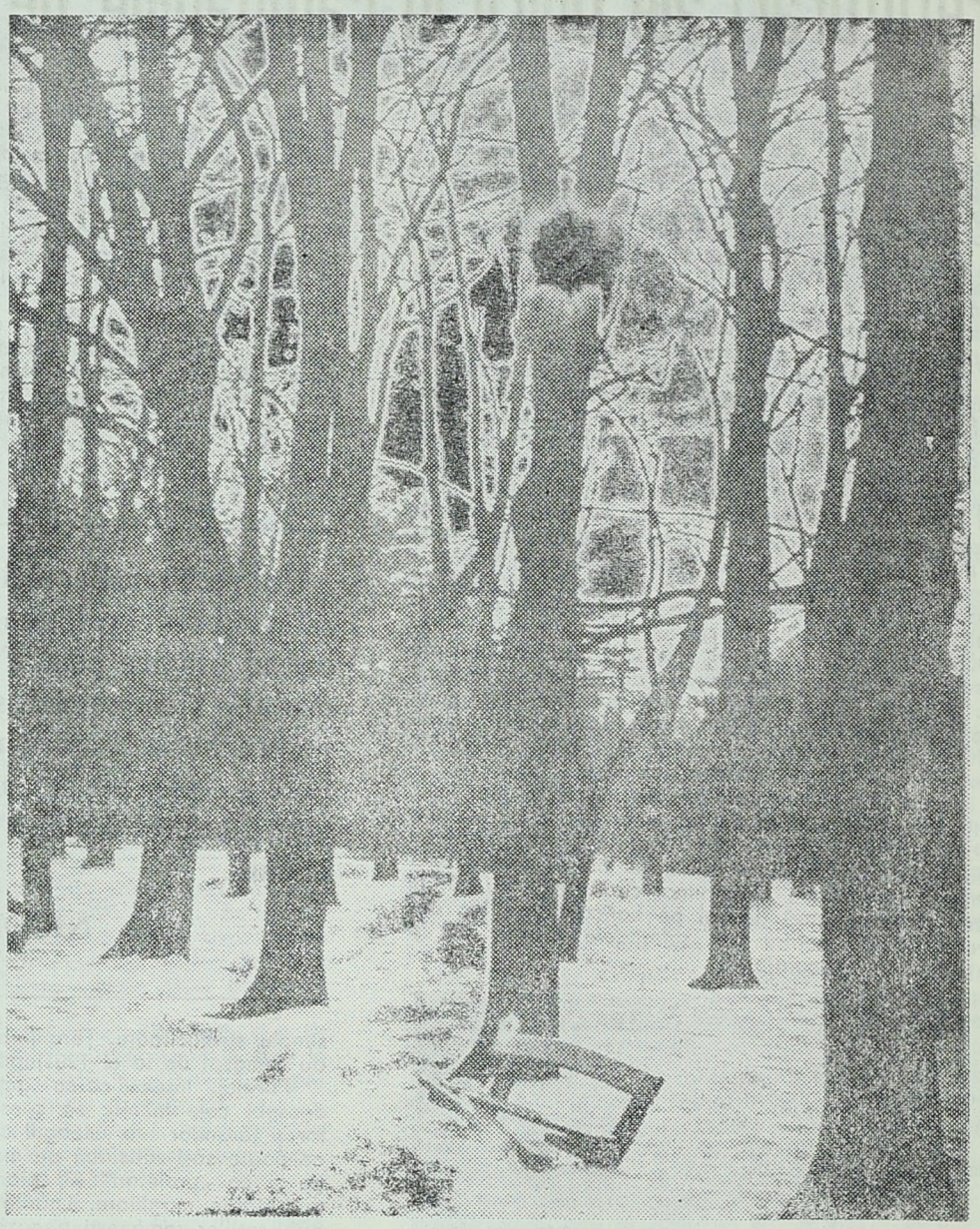

Panoramic studențesc

Miercuri, 26 octombrie, în clădirea Universității s-au desfășurat lucrările plenarei Consiliului U.A.S.C. din Centrul nostru Universitar în cadrul căreia a fost prezentat „Raportul cu privire la activitatea organizatorică și politico-educativă desfășurată de organele și organizațiile A.S.C. din C.U. Timișoara" și s-a pus în discuție programul de activități pentru semestrul I al anului în curs. Cu același prilej a avut loc și un moment festiv, cînd, din pricina absolvirii și deci a eliberării din funcție, unor foști activiști ai centrului universitar li s-au înmînat diplome de merit. Este vorba de **Mirela Anghel**, șefa comisiei cultural-educative, și de **Doru Vasilie**, șeful comisiei pentru activitatea educativă în cămine și cantine și de asistență socială a studenților. Amîndurora le urăm multe succese în meseria pe care și-au ales-o, iar proaspeților „unși" în funcție – **Mirela Cîrpan** (anul II Zootehnie) și, respectiv, **Mircea Dreucean** (cadru didactic) – o rodnică activitate viitoare. Cu prilejul aceleiași adunări a fost confirmat în funcția de președinte al Comitetului studențesc de complex **Ion Tămășanu** (anul IV M.T., Mecanică). ● Cenaclul „Pavel Dan" al Casei de cultură a studenților are și el, din vară, un nou președinte în persoana studentului filolog **Mihai Octavian Ioana**, laureat al ultimei ediții a Festivalului Artei și Creației Studențești, secțiunea **Poezie**. ● **Noul tip de cartele introduse la cantinele studențești a făcut ca peste noapte să scadă „acțiunile" colecționarilor de bonuri, dar nu a putut determina o creștere a numărului de abonați. În consecință, a fost din nou pusă în aplicare amenințarea cu excluderea din cămin.** ● Sfîrșitul de octombrie a fost marcat și de **festivitatea de deschidere a anului sportiv, turistic și de pregătire pentru apărarea patriei în centrul nostru universitar.** Dintre manifestările incluse în programul zilei de 28 octombrie menționăm: defilarea sportivilor, urmată de cuvîntul de deschidere rostit de tov. prof. dr. ing. Coleta De Sabata, rector al Institutului politehnic, concursul de atletism interfacultăți, festivitatea de premiere și de acordare a titlului de campion universitar pe anul 1983, demonstrații de judo și gimnastică ritmică modernă, finala pe centru universitar la fotbal între echipele Electrotehnicii și ale Medicinei (meci încheiat cu victoria primilor la scorul de 3–0! ● **Curțile interioare ale Universității (splendidă idee de arhitect !) au nevoie de o mînă fermă de gospodar. Dar mai ales cele cîteva busturi plasate în aceste curți par a povesti că Dimitrie Pompeiu, Vasile Pârvan, Nicolae Iorga, B.P. Hașdeu, Nicolae Titulescu și chiar Mihai Eminescu au căzut în dizgrația acestei generații universitare. Fețele le sînt acoperite de frunzet, oxizi le apasă umerii.** ● Retrogradarea Politehnicii Timișoara din divizia A la fotbal a fost precedată de o „retrogradare", cu ani în urmă, a galeriei acestei echipe. O reconsiderare fericită a importanței încurajărilor venite din tribună și a spiritului de fair-play pe stadion a dus la înființarea, la 14 octombrie, a **Suporter-clubului Poli.** Cei aproape 300 de studenți-suporteri înscriși în acest club și-au luat rolul și toba mare (la 1331 lei fix !) în serios, numai că deocamdată orchestra de surle, trîmbițe și voci acompaniază doar un biet... tam-tam jucat în teren (cuvinte scrise înaintea rușinoasei înfrîngeri cu 0–5 la Cluj-Napoca !). ● **La Facultatea de Construcții gazeta comisiei profesionale anunță că pregătirile în vederea concursului „Traian Lalescu" trebuie să înceapă încă din prima oră a anului universitar... 1982–1983. Propunem celor din susnumita comisie că dacă nu au forțe redacționale capabile să reactualizeze gazeta, să schimbe măcar datările. Articolul rămîne valabil...** ● La aceeași facultate gazeta comisiei culturale promovează un limbaj de periferie (confuzie cu jargonul studențesc !) – excepție făcînd doar articolul arhitectului Radoslav – total neavenit scopului pe care și-l propune (sau ar trebui să și-l propună) un astfel de organ – acela de tribună, dacă nu a creațiilor culturale, atunci măcar a inițiativelor din domeniu. Și asta ar fi de preferat să se facă în cea mai curată limbă românească. ● Prezența, timp de trei zile, a doi redactori ai **„Vieții studențești" (Lorin Vasilovici + Octavian Știreanu)** în centrul nostru universitar a declanșat un uragan de controverse, furii, amabilități, ședințe, stăruințe, luări de poziție (drepți !) și de atitudine, telefoane (cu și fără fir), promisiuni, în fine, știți dumneavoastră, tot tacimul. Roadele periplului lor s-au „văzut" în patru pagini de **Radiografie** din **„V.S."** (nr. 44/1983), intitulate generic „Student la Poli Timișoara". ● „Descoperit" de noi, **căminul 7 C** a ajuns acum și în atenția organelor de presă centrale. Aceeași „Viața studențească" atrage atenția asupra excelentei inițiative de a organiza microexpoziții (de caricaturi, fotografii) în holuri și de a pune astfel (dar nu numai astfel : avem în vedere gazeta „Literatura" și cea de satiră și umor) în valoare potențialul artistic existent în cămin. ● „Conf. hot. bir. cons. profesoral" **fumatul este interzis în clădirile Facultății de Tehnologie Chimică, ne avertizează un afiș la una din intrările în noul edificiu. Probabil, simplă deformație profesională : chimiștii se exprimă în molecule...** ● **Tot printre interdicțiile impuse,** conf. hot. bir. cons. profesoral **se numără desigur și accesul în holul (cu marmure, plante exotice și felurite brizbrizuri) de la parterul clădirii. La poarta din dos ne-a întîmpinat un cerber „țepos": „Îmi pare rău, dar nu e voie. Aici, nu se intră. ...Mă-nțelegeți?!"** ● **Ei, și dacă studenții n-au acces în acest spațiu de drept de folosință comună, ei n-au acces nici prin intrarea principală, singura spre care se îndreaptă o alee betonată. În rest, spre „intrările actorilor" acestei farse duce un mănunchi de cărări, bine bătătorite de sutele de studenți ce visează un pod peste iarnă și noroi și o estetică renăscută a acestor locuri.** ● Două cicluri de expuneri inițiate la Facultatea de Electrotehnică fac numeroase „victime" printre „ingineri": cel de **istoria artelor,** susținut de **lector univ. dr. Deliu Petroiu,** și cel de **educație muzicală,** beneficiind de „bagheta" inspirată a **dirijorului Nicolae Boboc.** Cu această ocazie ne amintim că în urmă cu doi ani noi înșine am încercat inițierea unor astfel de activități, dar pe vremea aceea lumea era mai sceptică în ceea ce privește receptivitatea viitorilor ingineri la frumos. Acum nu ne rămîne decît să aplaudăm reușita (amfiteatrul de fiecare dată plin o probează!) prodecanului facultății, **conf. dr. ing. Ion Boldea,** și a consiliului de la „Electro". ● De remarcat suita de filme artistice prezentate în ultima vreme la Casa de Cultură a Studenților („Jezebel", „Rocky (I)", „Nervi de oțel", „Adio, dar rămîn cu tine" etc.). Strădania lui Constantin Mărăscu de a obține aceste pelicule ar merita să fie însă completată de o proiectare a lor în sala festivă, unde spațiul ar satisface marea afluență de public. ● **Un prim pas în procesul anevoios de cablare a noilor cămine din complexul studențesc la sistemul de radioficare a fost făcut : după tergiversări de ani de zile, în sfîrșit, la căminul 21 difuzoarele au prins grai. Oare cîți ani vor mai trebui să treacă pînă cînd și locatarii căminelor 19, 20, 22 sau cei ai microcomplexului de la Medicină vor trăi aceeași fericire?!** ● A fost reînnodată tradiția audițiilor muzicale de vineri seara de la Facultatea de Electrotehnică. Anul trecut făceam elogiul sufletiștilor acestei acțiuni, aceștia au absolvit între timp, iar acum ne simțim obligați să-i onorăm pe „urmașii" lor, printre aceștia găsindu-se și redactorul muzical al revistei noastre, Vasilică Ancuța. ● Ce mai vinde studentul. **Un veritabil „stîlp" al comerțului neoficial din complexul studențesc se dovedește a fi cel din fața cantinei 1 C. Aici ni se oferă, de pildă, o „haină raiat (sic) cu blană artificială" Bine măcar că e artificială, altfel s-ar fi găsit o asociație de prieteni ai animalelor care să întrebe dacă animalului i-a fost raiată blana înainte sau după trecerea în lumea celor drepți ! Și pentru ca deruta să fie completă, același „comersant" de la căminul 7, camera 59 ne oferă și „cască pentru ureche la radio". Se impune întrebarea : dacă radioul dumneavoastră ar avea urechi, i-ați pune cască?! Dacă da, de ce ?**

L. T. & K.

Se poate spune că în întreaga țară se desfășoară o adevărată „bătălie a energiei", pentru a asigura fără întrerupere puterea necesară industriei, tuturor proceselor tehnologice, întregii activități direct productive, în folosul societății. Pentru depășirea greutăților cauzate de seceta din acest an și asigurarea în continuare nestingherită a activităților creatoare de bunuri materiale, au fost adoptate măsuri ferme de reducere a consumurilor de energie. Trebuie redus, cel puțin la jumătate, consumul de energie electrică, termică și gaze în sectoarele neproductive.

Toți cetățenii sînt chemați să înțeleagă situația și să respecte aceste măsuri care implică o restrîngere temporară a confortului personal, în numele interesului general de a nu se perturba viața economică a țării.

DRAGI COLEGI DIN AMFITEATRE !

Să ne angajăm cu conștiința și cu fapta în bătălia pentru reducerea consumului de energie în spațiile unde ne desfășurăm activitatea și locuim. Fiecare efort în acest scop este și în beneficiul personal. Consiliile U.A.S.C. și A.S.C., comitetele de cămine și cantine se vor mobiliza exemplar pentru obținerea în condiții dintre cele mai bune a rezultatelor scontate.

BUPT

VASILE MANIU, un reprezentant de seamă al luptei pentru eliberare națională și unitate statală

Puternica mișcare națională românească din a doua jumătate a secolului al XIX-lea a conferit epocii studiate o valoare superioară, un conținut nou, prin cunoașterea realității reflectată în conștiința emancipării. Este vorba aici de realitatea unirii politice, este vorba de o gîndire care trebuia să permită statuarea conceptelor fundamentale privitoare la rosturile intime ale procesului socio-politic.

Vasile Maniu este unul din intelectualii veacului trecut care s-a impus între ideologii națiunii române, atitudinile sale putînd fi asociate cu acelea ale lui Eftimie Murgu, Al. Papiu Ilarian, Andrei Mocioni, Vincențiu Babeș, Al. Roman, Aloisiu Vlad ș.a. Spirit solicitat aproape pe toate fronturile de luptă ale epocii, politic, juridic, lingvistic, istoric, ceea ce-l caracterizează este atitudinea militantă, pozitivă, în virtutea căreia a făcut din majoritatea demersurilor sale un suport moral și intelectual pentru transformarea vieții politice și culturale a României [1].

Scrierile sale politice reflectă momentul pe care l-a trăit, exprimă o gîndire independentă în raport cu a altor cărturari. Concepțiile lui erau dominate de problematica răspunderilor majore, și e firesc să fi fost așa, căci, participînd la momente politice de vîrf, n-a adoptat nicicînd o atitudine ezitantă, ci una hotărîtă. Nu este mai puțin adevărat că, sub aspect teoretic, reflecțiile sale nu se situau totdeauna pe un plan uniform, uneori putîndu-i-se imputa o lipsă de coerență în dezvoltarea laturilor componente ale sistemului juridico-politic, fapt care, în parte, s-ar datora și multiplelor influențe aflate la baza pregătirii sale. În bună măsură însă, ideile avansate au claritate și substanță, Vasile Maniu fiind preocupat de starea lucrurilor prezente și viitoare, formulînd noi norme de conduită conforme cu schimbările politice. Trecînd peste unele improvizații, trebuie spus că el are cîteva scrieri care exprimă aspecte fundamentale ale modului de existență românesc, în acest sens **Unitatea latină sau cauza română în procesul naționalităților** și **Misiunea Occidentului latin în Orientele Europei**, tipărite în 1867 și respectiv 1869, fiind definitorii.

În primul text, analiza chestiunilor politice și juridice a fost corelată cu tradiția istorică, ea întemeindu-se pe exemplul oferit de Franța revoluționară. În procesul de sintetizare, autorul a acordat atenția cuvenită ideilor filosofice din cultura europeană, pentru că, după părerea sa, în domeniul intelectual, moral și politic, trebuie să existe o „filiație" de idei. Pentru V. Maniu era cert că „societățile nu pot subzista în armonie, decît fiind ele compuse din elemente omogene" [3]. Doar o ordine a ideilor — avea să conchidă omul politic — va da posibilitatea unei loiale înfrățiri între popoare, numai atunci omenirea va putea profita de progresele civilizației, îndeplinindu-și misiunea creatoare. Pătruns de principiile politice profesate în Europa luminilor, dar adaptate spiritului noii epoci, a văzut aspirațiile românilor prin comparație cu ale celorlalte națiuni. De fapt, urmărise tendința de unitate politică la germani, independența poporului maghiar, aspirațiile slavilor, propagînd ideea de unitate genetică „a marii familii latine" din Apusul și Răsăritul Europei. În general, literatura politică românească din a doua jumătate a veacului trecut trebuia să dobîndească forța necesară captării atenției întregii națiuni, ea nu proclama altceva decît principiul de naționalitate, baza dreptului comunităților umane. În problemele de maximă importanță, intelectualul a urmat calea consultării conducătorilor politici din România, din Transilvania și Banat, pentru ca apoi să scrie cu și mai multă fervoare despre același obiectiv, unirea tuturor românilor. Nu lipsesc din textele lui nici indicațiile concrete, direct legate de principalele momente istorice. Cauza română și drepturile ei imprescriptibile au fost formulate de V. Maniu în urma unui atent studiu al realităților românești și europene. Drepturile poporului român — scria cărturarul — s-au fondat în și prin istorie, s-au consacrat pe baza principiului de naționalitate care devenise punctul de plecare al noilor teze. Constituirea popoarelor în corpuri organice naționale trebuia să reprezinte mult așteptata operă civilizatoare. Spre a putea rezolva cu succes o problemă atît de vitală, politicianul român și-a propus reanalizarea preceptelor tradiționale, avînd drept scop final reformularea unui rezumat cu privire la istoricul genezei românești. S-a ocupat de trecut, dar și de actualitate, în speranța că va reuși să impulsioneze lupta pentru viitoarea constituire a națiunii române într-o „unitate latină, care urmează a ieși din procesul naționalităților" [4].

În cea de-a doua lucrare avea să evoce misiunea ordonatoare a Occidentului latin în Răsăritul european. În timp ce patrimoniul occidental, scria el, a fost conservat, ceea ce desigur oferea o mare garanție pentru existența lui viitoare, regiunile din Răsăritul Europei, fiecare popor al acestei zone căuta să-și asigure justețea aspirațiilor sale. Meritul lui V. Maniu era acela de a fi intuit importanța conștiinței naționale, de a fi apreciat că numai ea va putea asigura unitatea și independența deplină a statului român. Mai mult, denunțînd tendința marilor imperii, dornice să îndepărteze influența latină în regiunile de la Carpați și Dunăre, arăta că spiritul latin „pururea a domnit precum va domni și în viitor..." [5]. Interesele românilor nu erau identice cu ale Austriei, Prusiei și Rusiei, deci nu exista nici un motiv ca ei să plătească „mărirea Prusiei în Germania și Rusiei în Polonia" [6]. V. Maniu a considerat drept posibilă apropierea între națiuni, mai ales dacă s-ar ține seama de dreptul popoarelor și de sacrul privilegiu al omului. El a acordat un sporit interes relațiilor și atmosferei politice din Banat și Transilvania, repudiind îngustimea șovină: „Dacă românii au o destinată în ceea ce concernă naționalitatea, apoi ei au în același timp și o destinată comună cu poporul maghiar amenințat de undele aceluiași ocean! face dar să ne ferim de tot ce poate aduce un element de disoluțiune pentru unii ca și pentru alții și urmează a ne lua de auxiliar sentimentul justiției și a frăției spre a îndepărta de la noi un asemenea element" [7]. Din textul politicianului se desprind o ținută demnă, un impuls stimulator sub aspectul relațiilor între națiuni, precum și dorința de a reafirma ideea drepturilor egale ale tuturor popoarelor, idee care să elimine oricare discriminare.

Izvorîte din necesitatea unei structuri organizatorice proprii care să corespundă caracterului politic european, ideile lui exprimau noțiunea de organicitate, dar și de individualitate, libertate, independență. După Vasile Maniu, forma politică preconizată nu trebuia să devină altceva decît păstrătoarea tradițiilor și obiceiurilor neamului latin din această parte a lumii. Dacă inițiativa unui „Congres pan-latin" îi aparținuse lui Hașdeu, atunci V. Maniu a fost acela care a susținut-o cu ambiția valorificării integrale a moștenirii Romei antice. Prin urmare „datoria noastră civică — spunea Maniu — este a se uni toți fiii frumoasei noastre Românii de la Tibiscus, din Carpați, Marea Neagră și Balcani care cred în viitorul românilor; a se uni zic, în cuget și simțiri, pentru ca uniți acasă la noi să putem merge cu ajutorul geniului României la Congresul din metropola modernei latinități" [8]. Nu lipsește din considerațiile sale nici una din manifestările obișnuite ale curentului politic modern, anume acele explicații teoretice care ni se par esențiale și permanente. Așadar, în cazul lui Vasile Maniu, conceptul echilibrului căutat în ideea de echitate, sentimentul demnității capabil să potențeze virtuțile morale, nu dă numai învățăminte, ci modelează conștiințe punîndu-le în raport cu ceea ce a fost, cu valorile sistemului politic al trecutului.

VICTOR NEUMANN

NOTE

1. Pentru alte informații asupra vieții și operei sale vezi: Victor Neumann, **Vasile Maniu, istoric din veacul al XIX-lea**, „Ziridava", (revista de istorie a Muzeului Județean Arad), X 1978, p. 319-324; Idem. **Orizonturi culturale în manifestarea intelectualității românești din veacul al XIX-lea**, „MB" nr. 7-9, 1980, p. 451-465; Idem, **Contacte spirituale între Vasile Maniu și Atasie Sandor**, „Ziridava", XII, 1980, 859-1867; Idem, **Din corespondența inedită a lui Vincențiu Babeș cu Vasile Maniu**. „Tibiscus". (Revista de istorie a Muzeului Banatului — Timișoara), 1978, p. 287-292 etc...

2. Lucrarea **Misiunea Occidentului latin în Orientele Europei** a apărut și în versiunea franceză **La mission de l'Occident latin dans l'Orient de l'Europe.** Paris, 1869, 100 p.; scrierea s-a bucurat de popularitate nu numai în Franța, ci și în Italia, revista **La Confederazione latina**, I, nr. 5, 21 mai, 1871, p. 40, manifestînd un mare interes pentru scrierea lui V. Maniu și în general pentru toate acelea care abordau problema latinității, a confederației popoarelor de origine latină.

3. V. Maniu, **Unitatea latină sau cauza română în procesul naționalităților...**, București, 1867, p. 5.

4. **Ibidem, p. 8.**

5. Idem, **Misiunea Occidentului...** p. 32.

6. **Ibidem, p. 34.**

7. **Ibidem, p. 45.**

8. Idem, **Congresul pan-latin**, în „Traianu", 1869, nr. 5-6, 13 septembrie, p. 222-223.

Scriitorii români și conștiința unității noastre naționale

(Urmarea din pagina I)

între ele administrativ sau politic, a avut tot timpul sentimentul unității sale, a produs, spontan, un folclor în esență unitar și trebuia să producă, în mod conștient, o literatură cultă pentru „întreaga seminție românească". Cum se spunea în prefața cărții, **Dumnezeasca Leturgie** (1679) a primului versificator român și mare om de cultură, mitropolitul Dosoftei.

A doua teză în cadrul aceluiași raport determinist, dintre bază și suprastructură, accentuează rolul activ al produselor conștiinței asupra vieții materiale și oricît de firavă ar fi fost pînă la un moment dat conștientizarea acestei influențe a culturii asupra vieții poporului, ea se manifesta totuși în mod firesc, așa cum o dovedesc atîtea mărturisiri ale oamenilor noștri de cultură, ale primilor cronicari moldoveni, care „de dorul țării", își scriau cronicile.

S-ar putea spune chiar că în cadrul concepțiilor idealiste asupra dezvoltării societății omenești, care au predominat în gîndirea premarxistă, rolul activ al conștiinței era mult exagerat, era considerat chiar determinant, fapt sensibil, de pildă, în filozofia iluministă, care, precum a arătat Dimitrie Popovici, a stat la baza curentului de gîndire numit „Școala Ardeleană". Se știe însă că și în Principatele Române activitatea unor oameni de cultură din generația poeților Văcărești, a lui Asachi și Heliade a fost dominată de aceeași năzuință de a „lumina poporul român". Programul Daciei literare continua această tendință, dîndu-i un sens mai precis, orientînd literatura românească spre scopuri politice, ca: eliberarea națională și socială și Unirea, realizabile doar de o literatură cu rădăcini înfipte în tradițiile noastre istorice (și în realitățile noastre contemporane). Dacă la aceasta mai adăugăm faptul că începuturile literaturii moderne coincid cu o epocă de afirmare puternică în cultura europeană a romantismului și a concepțiilor herderiene, care trimiteau spre valorificarea folclorului național, spre surprinderea specificității culturii fiecărei comunități etnice, vom înțelege că spiritul militant al literaturii noastre, scrisă de un tineret legat de realitățile locale și deschis față de curentele de idei moderne, nu putea decît să se accentueze. Nu este, deci, surprinzător faptul că începînd cu literatura română premodernă și pînă la clasicii noștri: Eminescu, Caragiale, Slavici, Coșbuc, Sadoveanu, ideea dominantă a literaturii poate fi recunoscută în „Ce-ți doresc eu ție, dulce Românie" a celui mai mare poet român. Cu unele particularități, aceste aspecte sînt prezente și în Transilvania, și Banat, expresia lor culminînd cu poezia lui O. Goga. Caracterul național și caracterul popular al scrierilor românești se nasc, așadar, dintr-o atitudine generală, prezentă în întreaga istorie a literaturii noastre, de puternică și constantă legătură între artiști și popor.

Această relație explică de pildă de ce estetica scriitorilor pașoptiști avea drept trăsătură fundamentală năzuința de a educa, de a forma prin literatură și artă poporul român.

Acestor considerente de ordin mai general, trebuie adăugate cel puțin trei, de ordin istoric, care explică mai îndeaproape legăturile literaturii române cu poporul. În primul rînd este faptul că nașterea literaturii culte a poporului nostru a avut loc într-o perioadă în care toate provinciile românești se aflau sub dominație străină și cele cîteva încercări ale unor voievozi cu dragoste de țară de a elibera aceste provincii sau chiar de a le unifica s-au terminat dramatic. Învățații români care studiaseră fie în Polonia, fie în Italia, fie la Viena, sau cei care, asemeni lui Dinicu Golescu ori Nicolae Filimon făceau călătorii în Europa, erau permanent confruntați cu un sentiment de mare durere, născut din libertatea altora și din oprimarea noastră, cu toate consecințele ce decurgeau din această oprimare a unui popor ai cărui exponenți cunoșteau trecutul său glorios și înaintașii iluștri.

Al doilea considerent de ordin istoric, care a legat literatura noastră de popor, a fost faptul că în Principatele Române n-a existat niciodată o artistocrație cu rangurile ei de grofi, conți, baroni, marchizi etc. din Occident. Boierii români erau, de fapt, oameni simpli, care stăpîneau sate primite, într-o primă fază, drept recompensă pentru vitejia lor în luptele de apărare a țării. Pînă la fenomenul de grecizare, în timpul domniei fanariote, pînă la cosmopolitismul moșierimii și al burgheziei în dezvoltare din secolul al XIX-lea, boierimea românească, așa cum o arăta atîtea piese ale lui Alecsandri sau romanul „Ciocoii vechi și noi" al lui N. Filimon era o putere de care se loveau toate tendințele de înrobire a țării. Ea dădea domnii pămînteni, ea ridica acești domni, uneori din rîndul țăranilor răzeși sau al unor tîrgoveți mai înaintați, avea aceleași tradiții culturale cu poporul, aceeași artă și literatură, aceeași poezie, aceleași cîntece, pînă în secolul al XIX-lea, așa cum o arată descrierile de epocă și cum se reflectă, de altfel, în poezia Văcăreștilor, în creațiile lui Anton Pann, în culegerile de poezii populare, de basme etc., pînă chiar și în cîntecul renumitului Barbu Lăutarul, unde pătrundea durerea că boierii de lumea nouă se înstrăinează și în port și în cîntec de poporul român. Acest aspect explică de ce de la Vornicul Ureche pînă la marii clasici, literatura românească este accesibilă, în principiu, maselor. De asemenea, în cultura noastră nu există o limbă pentru învățat și alta pentru popor, cum exista în cultura greacă sau în cea turcă, și această unitate a limbii și a literaturii contribuie, la rîndul ei, la întărirea unității poporului și la formarea conștiinței unice.

Militantismul literaturii noastre nu este un fapt accidental. El a devenit o componentă a spiritualității românești și iarăși, nu întîmplător, marii scriitori români de la Eminescu, Coșbuc, Sadoveanu, pînă în zilele noastre, au privit în creația lor, mai întîi spre propriul popor, și apoi spre curentele numite de avangardă, care, în perimetrul culturii noastre, au avut o circulație mult mai restrînsă decît, de pildă, în Franța.

Militantismul nu este, deci, o trăsătură exterioară artei românești, un deziderat extraestetic, ci a fost și a rămas caracteristica ei esențială, poate chiar rațiunea ei.

BUPT

IOAN MORAR

Splendoare în iarbă

„Buzele trădării sînt reci
iar fructele retoricii numărate și mici."
O fiolă de camfor strivită pe asfalt
sau între palmele tot mai nerăbdătoare
tot mai nerăbdătoare ale experienței, șocul unei palme
(de carne) plesnind pe un obraz ud;
o ușă nebănuită se deschide în trup,
unde dorința inventează greșeala și
greșeala înșiră calitățile splendorii
Aș vrea să scriu „splendoare în iarbă"
„o fiolă de camfor strivită pe asfalt"
Singură splendoarea nu va aduce corăbii cu mirodenii
la mal, ci corăbii cu biciuște.
Vei lovi cu ele umezite imaginația
pînă cînd va înghesui într-o carte
numărate și mici fructele retoricii
Aș vrea să scriu „splendoare în iarbă"

Glasul care îmbătrînește

Sînt gata să scriu despre felurile în care
moartea intră în memorie
în vreme ce aștept glasul care va veni să-mi spună
„Mai bine declanșezi o epidemie decît să scrii
exact acest poem, mai bine să se spargă bășicuțele
în care crezi că se adăpostește spaima în trup
decît să nu cînți despre iarna cu zăpadă carbonică
despre iarna ca un salon de reanimare.
Din cauza poeziei va crește pe inimă, o pteliță care o va năpădi,
care o va face un aparat de îmbătrînit".
Sînt gata să scriu despre felurile în care moartea
se cuibărește lesne în memorie,
despre animalele pe care le naște
oarbe, flămînde, în cotloanele cutărui orășel decadența,
o, iubito, sînt gata să scriu
despre imaginile care nu au nevoie de adevăr
pentru a exista, în vreme ce după ușă
se aude glasul care îmi strigă
„deși îți înghit în fiecare zi fotografia,
tot nu te cunosc"
Moartea intră în memorie astfel:
se deschide ușa și în locul glasului
un firicel de sînge

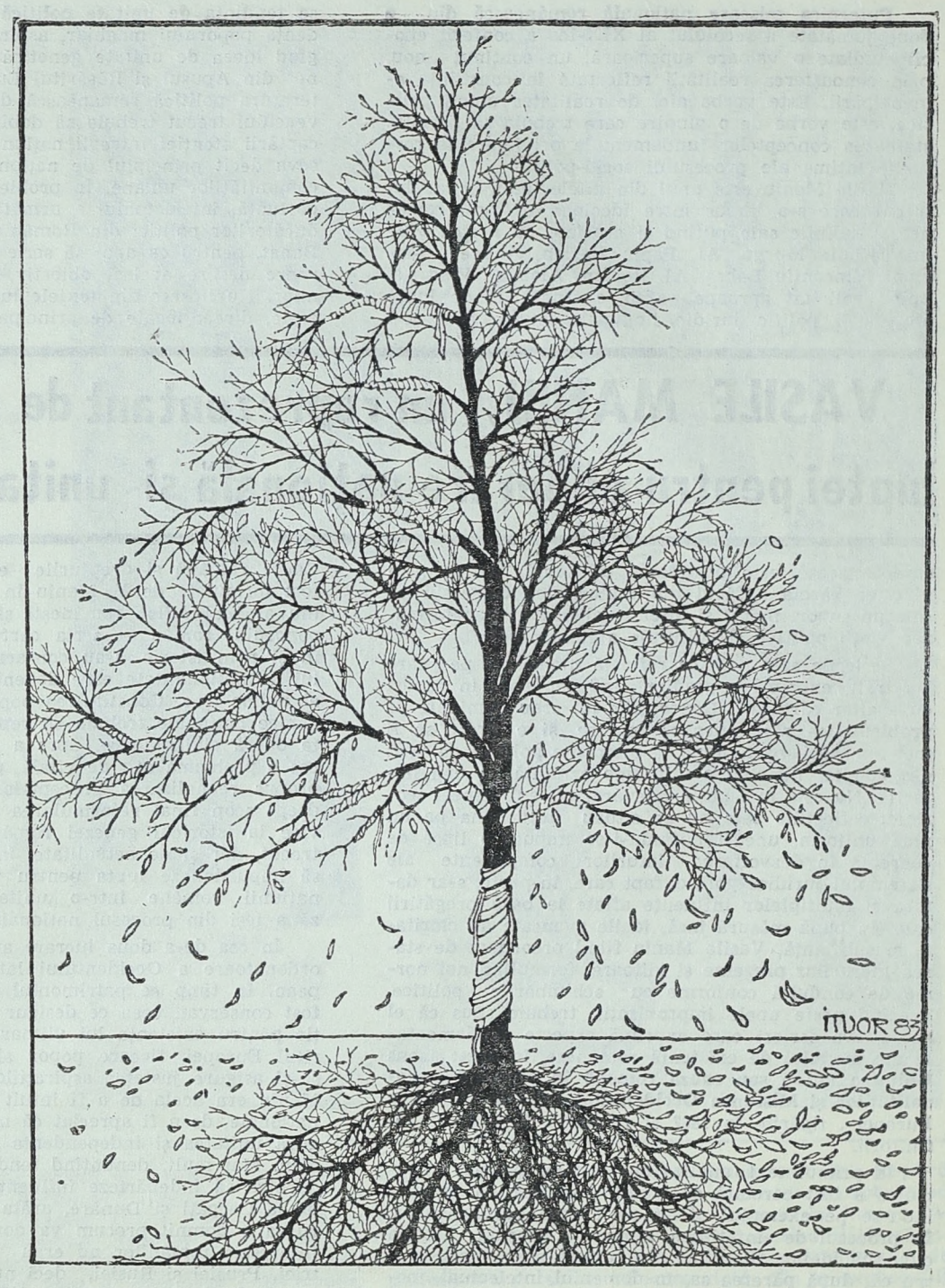

BCU Cluj / Central University Library Cluj

TRAIAN POP TRAIAN

săptămîna 53

(SIMPLĂ FRÎNTURĂ DINTR-O CARTE ÎNCA NECONSTITUITĂ A TRAMVAIULUI)

MARIEI ECATERINEI DORINEI
ADRIANEI la nașterea lor și a altora

I.

clipa nu mai poate închide în ea o mică unică viață
un zgomot de sirene hăcuiește ideea unei amieze fără avioane
deasupra ciorbei preistorice răcindu-se încet mult prea încet
pentru a mai sesiza mișcarea metroului aproape sufocat în tunel
roți dințate relee tranzistoare circuite integrate
scormonindu-și frenetic memoria în căutarea mirosului de sînge
filtrînd aerul fierbinte al zilei *ca o lentilă prin care se vede teama cu fălci*
— n-are nici un rost să mă nasc
să întorc ordinea firească a lucrurilor
dincolo de peretele de sticlă al camerei de reanimare
sfînta marea neruşinare a secolului
exploatînd mila publică
cerșindu-mi în numele tău existența
— gîndul meu turmentat căutîndu-ți concretețea
cercetînd peretele — dincolo de care nu va fi rămas nimic
șiraguri de containere alimentînd obosite stomacul neîndestulat al
vulcanului artificial
care vomită ritmic
elementele indigerabile
deasupra amiezei un zgomot de sirene
amenințînd casa pe care n-am ajuns s-o construiesc
crișma în care nu voi fi intrat

II

șoapte în autoturisme cu numere false bîntuiau străzile
scormoneau sulemeneala anului ieșit la pensie
— cine să se mai intereseze de nopțile tinere care cresc — spuneam dar
nimeni nu m-auzea în forfota înnebunită — carii proteze reumatisme
injecții cu alcool paradise alergau prin beciuri tulburînd somnul
șobolanilor care-și apucau nervoși măturile și porneau să facă ravagii
în rîndul gunoaielor rătăcite pe asfaltul încă fierbinte —
nu vă prefaceți — vă cunosc — tandrelor isteților fîșneților mîrîitoarelor
balconardeloi
uitați-vă la mine
— admirați-mi profilul lungimea numărul de la pantofi —
anunțați agențiile de presă
botezați-mă
eliberați-mi certificat de naștere
bilet de tramvai
întîmpinați-mă cu poezii și cînturi
și lăsați-mă în pace strigam
Mă priveam în lacul cu fund mîlos și puhavi
Arătam păros, crud, pădureț și grav.

III

în săptămîna asta m-am născut
și mai concret nu pot fi în oricare altă săptămînă a anului
chefliu și petrecăreț — zero etern repetîndu-se —
în așternutul cămășilor strivite în dulap
în timp ce mașina vă măcina boabele de cafea vă amesteca maioneza
vă spăla perciunii vă expunea — în cinci minute numai — rezumatul
cărților scoase de laureații premiului Nobel
în timp ce el era arătat cu degetul — seamănă cu fantomele hrănească-se
deci cu propriile-i reverii ducă-se dracu să doarmă pe acoperiș sub
stele visate —
neseriosînconvoiatdement
primind injecții în loc de pîine
în timp ce tu te pregăteai să mai scrii un poem
să-l dai pleoapelor borțoase să-l strivească
— țigări cafea dicționar fișe hîrtie carbon hîrtie de scris mașină de scris —
săptămîna frivolă citind măsurînd comentînd
satisfăcută în sine
alunecînd
pe solzii pavajului din țigle de iederă
perforîndu-și cartela și așezîndu-se cuminte la rînd
așteptînd să fie înmagazinată în creierul centrului teritorial de calcul

IV

noapte înarmată pînă în dinți — coduri proceduri articole
paragrafe citate alineate —
cu ochii legați vin în autoduba cu sirenele oprite și farurile stinse
deschid cu chei potrivite ușa camerei privesc prin tine făcîndu-te să
te simți transparent
să scapi din mînă cartea
întotdeauna alta
unde sînt caii strig în hangarul anotimpului cu motoarele stricate
cu mîinile ridicate aerul cîntă îndelung ca și cum ar plînge un bărbat tînăr
și se pornește ploaia
îngînînd cu urmele-i reci
numele unei foste străzi
unei foste pajiști
unei foste constelații

BUPT

SOCIOLOGIA LITERATURII, O PERSPECTIVĂ A MULTIPLULUI

Tovarăşe profesor Paul Cornea, pînă în 1980 eraţi considerat un reputat istoric literar. Apoi, odată cu apariţia cărţii Regula jocului **aţi fost revendicat de reprezentanţii sociologiei literaturii. Înseamnă această carte un moment de cotitură în activitatea dumneavoastră?**

— Există, încă, la noi, o concepţie restrînsă asupra statului istoricului literar. Cred că dincolo de arhivistică meseria unui istoric literar este aceea a unui scenarist care grupează faptele într-o ordine şi le încheagă apoi în sisteme.

La urma urmei o metodologie nu este altceva decît o filozofie, o concepţie despre lume. Astăzi cînd asistăm la o adevărată „foame" de metode, un istoric literar nu poate fi luat în serios dacă nu lucrează conştient adoptînd o metodă sau mai multe, alcătuindu-şi astfel propria concepţie despre fenomenul studiat.

De aceea am asociat demersului istorist o deschidere spre sociologie. Pentru aceasta am profitat de formaţia mea de sociolog.

— Începînd din 1962 cînd aţi debutat cu Studii de literatură modernă, **aţi publicat o serie de cărţi de istorie literară culminînd în 1972 cu** Originile romantismului românesc. **Astăzi, privind retrospectiv spre aceste studii mai vechi, recunoaşteţi urme ale demersului de tip sociologic?**

— Studiile de sociologia literaturii reprezintă o perspectivă a multiplului, nu a individualului. Multiplul se pretează, tocmai fiindcă e multiplu, unor comparaţii, note comune, stabilirii unor tipologii.

Revenind la întrebarea concretă — evident. Cred că nu m-am schimbat. Cel puţin nu sînt schimbări radicale. Sociologia a intrat ca un ingredient, după cum tot aşa au intrat teoria comparatistă şi ceea ce apoi s-a numit structuralism. Unele dintre aceste lucrări de început sînt discutabile mai ales datorită insuficienţei unor surse sau unor reacţii de tinereţe.

Pot spune că două sînt cărţile (în afară bineînţeles de **Istoria literaturii române de la origini pînă în prezent** a lui G. Călinescu) care au avut asupra mea ca student o mare influenţă: **La littérature roumaine à l'époque des lumières** a lui D. Popovici, neglijată la ora apariţiei şi **Suplex Libellus Valahorum** de David Prodan — model de aplicare a unei metodologii marxiste, fără lozinci, bazată pe o cunoaştere de amănunt într-o sinteză foarte elegantă. De aici mi s-a tras gustul de sinteze întemeiate pe fapte. Cartea lui Popovici demonstrează o cunoaştere a istoriei literaturii în fundament şi a corelării faptelor în serie ceea ce reprezintă o depăşire a fazei amatoriste.

Pe de altă parte în studiile mai vechi (bunăoară cel despre **Ţiganiada** a lui Budai-Deleanu) am renunţat la perspectiva structuralistă nu pentru că nu mi-am dat seama de posibilitatea folosirii ei ci pentru că scopul studiului la epoca respectivă era să demonstrez faptul că Budai-Deleanu există. Am vrut să arăt valoarea scriiturii lui Budai-Deleanu. De aceea m-am oprit pe larg asupra lui ca un critic şi nu un istoric literar.

— Se vorbeşte astăzi foarte mult nu atît de o sociologie a literaturii cît de sociologii ale literaturii. Există un liant comun care uneşte toate aceste orientări (esteticitate sau socialitate).

— Sociologia literaturii este o etichetă. Există un liant prin aceea că toate orientările explorează dimensiunile sociale ale literaturii. Peste tot se face recunoaşterea unei socialităţi cu cadru determinativ — variabil. Pentru mulţi aceasta se reduce la felul în care contextul socio-istoric determină o operă literară. Există însă şi un alt domeniu al socialităţii interioare, la nivelul operei, o socialitate care se converteşte în convenţii retorice, configuraţii de motive, personaje, tematică şi scriitură. Una dintre formele cele mai de perspectivă o reprezintă tocmai această cercetare la nivelul verbal, textual. Aici semiotica se leagă cu sociologia şi anchetele structuraliste.

— Care este rolul valorii, al criteriului axiologic în judecata sociologică?

— Cred că avem interesul de a nu include un criteriu axiologic în cercetările de sociologie literară. Sociologia poate şi trebuie să exprime fluctuaţiile judecăţii de gust. Poate şi trebuie să arate cum a evoluat receptarea în timp şi sincronic. În măsura în care îşi propune să fie o anchetă ştiinţifică nu poate aviza dacă o carte este bună sau nu. Din acest punct de vedere critica, înţeleasă ca judecată globală, ca artă de evaluare şi motivare a valorii în cadrul expresiei, are toate drepturile. Sociologia literară nu posedă criterii...

— Nu consideraţi totuşi că unei competenţe a scriitorului trebuie să-i corespundă o competenţă a cititorului?

— Ba da. Şi aici intervine rolul şcolii, căci şcoala este cea care înarmează pe cititor cu acele coduri necesare pentru descifrarea mesajelor transmise de autor. De aceea nici un om de litere nu este indiferent cum se predă literatura în şcoală. Există o mare discrepanţă între nivelul la care se discută în presă sau cărţi noile teorii şi modul în care acestea pătrund în şcoli.

— Un concept foarte vehiculat în sociologia literaturii este acela de lector virtual. Aparţine acest lector virtual emitentului sau destinatarului? Eu cred că privit ca un lector implicit este un mediator pornit dinspre emiţător spre receptor.

— Sînt mai multe păreri referitoare la acest concept. Dacă prin el înţelegem un „efect metonimic al operei", un mod de a suscita întreaga procesualitate a descoperirii textului, el aparţine receptorului. Semnifică totalitatea unei performări optimale a lecturii, un fel de a analiza modul cum se săvîrşesc procesele de lectură.

Poate fi vorba şi de un lector implicit, tălmăcit ca un mediator aşa cum spuneţi. E o posibilitate care nu e de loc exclusă.

Există şi un lector care aparţine emitentului „lectorul înscris", acel personaj pe care îl creează autorul, care este deja un lector introdus în cuprinsul operei. Existenţa unui astfel de lector ne apare evident într-un roman precum **Patul lui Procust.**

— Şi acum, în final, o întrebare indiscretă devenită loc comun, la ce lucrează Paul Cornea?

— Nu-mi prea place să vorbesc despre cărţile la care lucrez. Vă voi răspunde totuşi: lucrez la o carte despre lectură. În paralel pregătesc cu doi colaboratori de la institutul G. Călinescu publicarea unui volum de dramaturgie inedită de la sfîrşitul secolului al XIX-lea — care este de fapt al V-lea volum dintr-o serie de reeditări române monuscrise literare aparţinînd literaturii române moderne.

În fine lucrez la un volum de studii asupra unor opere reprezentative ale cîtorva scriitori din secolul trecut: Haşdeu, Kogălniceanu, Heliade, Creangă, D. Zamfirescu, Odobescu, etc. Cred că aceste proiecte sînt suficiente deocamdată.

— Vă mulţumesc foarte mult!

Convorbire consemnată de
TUDOREL URIAN

COMUNICAREA INTERNAŢIONALĂ, DEZIDERAT MAJOR AL CONTEMPORANEITĂŢII

„LIMBA ESPERANTO SINONIMĂ CU PACEA"

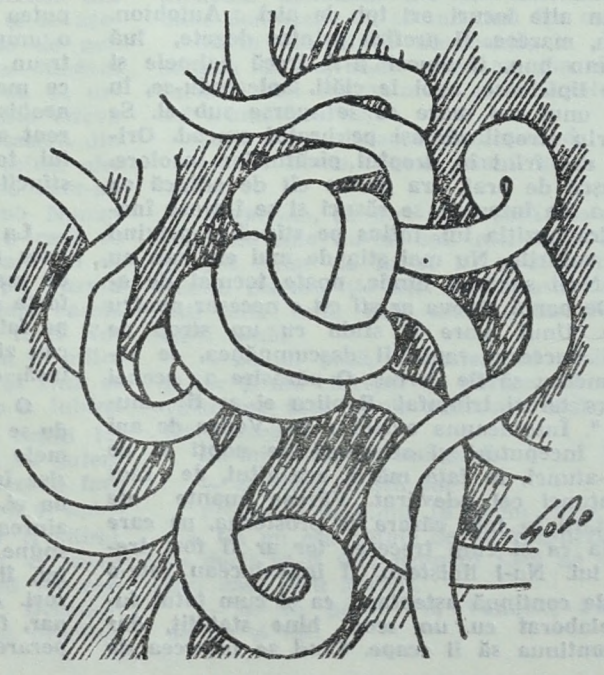

Florin Bociort este un nume familiar al revistei „Forum Studenţesc". Student în anul al IV-lea al Facultăţii de fizică din Timişoara, ne face cunoscute azi cîteva din gîndurile sale refritoare la o veche pasiune a sa, esperanto. Participant la multe acţiuni internaţionale esperantiste, în această vară a luat parte şi la Congresul mondial de esperanto de la Budapesta.

— Cu ce sentiment se întoarce un tînăr de la un Congres universal de esperanto, cum au fost cele de la Varna şi de la Budapesta la care ai participat?

— Sentimentul dominant este satisfacţia de o reală semnificaţie patriotică de a vedea cum concetăţenii mei comunică cu oameni de pe toate meridianele într-o limbă a tuturora, fără handicapul firesc, în faţa celor care, la alte tipuri de manifestări internaţionale au avantajul imens de a fi vorbitori nativi ai limbilor de lucru. Faptul e cu atît mai important astăzi, cu cît nu e vorba de simple conversaţii „de salon", ci de dezbateri foarte actuale pe teme ştiinţifice, culturale şi educaţionale.

— Congresul din acest an de la Budapesta am văzut că a avut un program deosebit de interesant, de multe ori fiind puşi în situaţia de a nu şti ce să alegem. Florin Bociort, ai participat activ la conferinţele pe probleme ştiinţifice, spune-ne cîte ceva despre ţinuta lor, modul în care au fost organizate şi sub egida cărui for ştiinţific s-au desfăşurat?

— Cele mai frecventate cursuri au fost cele ale Universităţii de vară în esperanto, susţinute de mari oameni de ştiinţă, universitari din întreaga lumea, membri ai Academiei internaţionale de esperanto. O puternică impresie a produs prelegerea de înaltă ţinută ştiinţifică şi metodologică pe o temă de pedagogie cibernetică a matematicianului şi ciberneticianului profesor doctor Helmar Frank, directorul Institutului de cibernetică pedagogică din R.F.G., membru al mai multor universităţi europene, cunoscut şi publicului românesc prin mai multe lucrări de estetică informaţională, traduse de Victor Ernest Maşek. Îmi face plăcere să adaug că prof. Frank este vicepreşedintele Academiei internaţionale „Ştefan Odobleja" şi că la festivităţile inaugurale ale Universităţii de esperanto din San Marino, în decembrie a.c., numele lui Odobleja stă, la propunerea lui H. Frank alături de cele ale lui Descartes, Leibnitz, Wiener pe frontispiciul a patru amfiteatre în care se vor susţine prelegeri, doctorate — în esperanto şi în limbile oficiale la O.N.U.

— Am văzut de fapt şi la Congresul mondial de la Budapesta că sălile de conferinţe purtau numele marilor esperantişti ai tuturor timpurilor. Dar aş vrea să ne prezinţi cîteva dintre succesele obţinute de limba esperanto în ultima perioadă, tendinţe şi aspiraţii actuale.

— După oficializarea limbii esperanto ca limbă de lucru la Congresele Asociaţiei internaţionale de cibernetică şi la alte manifestări ştiinţifice, Universitatea din San Marino va fi un pas important în democratizarea relaţiilor culturale internaţionale prin utilizarea unui instrument lingvistic neutru.

— Deşi alături de Mioara Lacrima Dobre şi Angela Hălmăgean, am participat împreună, ca reprezentanţi ai studenţilor români din Timişoara şi la alte manifestări din cadrul acestui congres, aş vrea să fii tu cel care dă nişte detalii în această privinţă.

— Participarea noastră ca studenţi a fost deocamdată pasivă. Am asistat — amintesc aproximativ cronologic evenimentele — la dezbaterile totdeauna publice ale Comitetului Asociaţiei universale, ale Academiei internaţionale de esperanto ale Organizaţiei mondiale esperanto pentru tineret (unde am avut bucuria, precum ştii, de a auzi amintite cu mult respect iniţiativele statului nostru în vederea educării tineretului în spiritul păcii şi prieteniei, precum şi numele preşedintelui României, tovarăşul Nicolae Ceauşescu). Am reţinut dorinţa organizaţiei amintite de a colabora activ cu Comitetul internaţional pentru Anul internaţional al tineretului, comitet al cărui preşedinte este tovarăşul Nicu Ceauşescu, prim secretar al C.C. al U.T.C.

Pe lîngă manifestările ştiinţifice au avut loc şi acţiuni cultural-artistice. Piesele de teatru în esperanto, seriile cu programe muzicale şi coregrafice ale diferitelor ţări, urmate de dans au sporit pitorescul Congresului.

Programul celor 8 zile de congres, circa 12 ore pe zi, a fost deci extraordinar. Personal, am luat parte mai mult la prelegerile Asociaţiei internaţionale a matematicienilor esperantişti, la cele de interlingvistică şi esperantologie, dar nu pot trece cu vederea conferinţele pe probleme de istorie, ecologie, învăţămînt şi educaţie. În ultima zi am participat la recepţia oferită în sala vînătorilor a Parlamentului din Budapesta în cinstea acestui mare congres (peste 5000 de participanţi).

— În încheiere, te rog vorbeşte-ne despre activitatea esperanto din Timişoara şi despre relaţia esperanto-pace, mai ales că pe frontispiciul gazetei ESPERANTO din Universitate este scris „Esperanto — instrument al păcii".

— Aş adăuga că în cursul celor zece ani de cînd se desfăşoară o activitate organizată în cadrul Cercului de esperanto la Universitatea din Timişoara, circa 70 de studenţi şi cadre didactice au luat parte la simpozioane internaţionale, colocvii, sesiuni de comunicări şi alte manifestări cultural-ştiinţifice sau turistice în esperanto. Romesh Chandra, preşedintele Consiliului mondial al păcii spunea că limba esperanto este sinonimă cu pacea. Cred că e convingător acest fapt.

Discuţie consemnată de
CORNELIA CHIOREANU

BUPT

Adalbert Molnár

Obiectul

I. Paradoxul

...Era un lucru foarte rar întîlnit. Se zicea că e în stare să facă minuni și simpla lui vedere aduce noroc. Nimeni nu reușise însă să-l vadă a doua oară.

Cei care reușiseră să-l vadă erau cei mai fericiți humanoizi de pe planetă. Ceilalți îi invidiau.

Unii nu-l văzuseră încă, auziseră numai de puterile lui minunate. Dar sperau și asta era de ajuns. Erau fericiți.

Erau în sfîrșit cei care nu-l văzuseră încă, nu auziseră despre el și nu exista speranță să-l vadă vreodată. Ei erau cu adevărat cei mai nefericiți din galaxie.

II. Raționamentul

De cîțiva ani savanții își băteau capul cu desființarea paradoxului. În lumea lor totul era deja explicat, iar fiecare lucru și fenomen exista conform unor legi bine stabilite.

Paradoxul însă, exista.

— Fragment din raportul întocmit de Centrul de investigații logice:

Analiză logică — Paradox

Pornind de la definiția paradoxului s-au stabilit următoarele:

— cine a văzut Obiectul este fericit;

— cine a auzit numai despre el, și speră să-l vadă, este fericit;

— cine nu a văzut Obiectul și nici măcar nu a auzit despre el este nefericit.

Însă ultimii, din moment ce nu știu de existența lui, nu au motiv să fie nefericiți, deci pot fi chiar și fericiți.

Paradoxul spune însă că fericiți pot fi numai cei care văzuseră Obiectul.

Ilogic

Considerînd drept adevărat rezultatul anterior consumat, s-a stabilit în continuare:

— cei care nici măcar nu auziseră despre Obiect sînt fericiți;

— cei care auziseră numai despre el sînt nefericiți fiindcă nu-l văzuseră încă;

— cei care văzuseră Obiectul sînt nefericiți deoarece același lucru nu e posibil a doua oară.

Absurd

Savanții nu reușiseră să găsească nici o fisură în construcția paradoxului; nu-l puteau distruge.

Iar paradoxul continua să fie cauza nefericirii multor humanoizi.

III. Greșeala

Atunci unuia îi veni următoarea idee: dacă Obiectul e alcătuit din materia obișnuită a planetei, este posibilă obținerea unor alte obiecte cu proprietăți identice.

Ideea însă nu a dat rezultatul așteptat: noile obiecte puteau face aceleași lucruri minunate dar vederea lor nu mai fericea pe nimeni. Cel căruia îi venise nefericita idee a multiplicării fu condamnat și exilat din galaxie în lumea neființei. Era cea mai crudă pedeapsă: în această lume gîndurile erau blocate, ceea ce pentru o ființă rațională însemna anularea intelectului, mai cruntă decît moartea fizică.

Locuitorii planetei erau nefericiți și nu găseau o cale de rezolvare a problemei.

Pînă cînd un altul socoti că cel mai bine ar fi să distrugă obiectele, să fie lăsat doar unul singur, atunci desigur situația va fi ca la începuturi. Se punea doar întrebarea: care dintre obiecte să fie cruțat? E adevărat, toate erau identice, dar totuși...

Cele mai complexe mașini logice primiră sarcina să-l desemneze.

Confuzia s-a adîncit: fiecare calculator alesese alt obiect.

O comisie intergalactică întrunită în mod excepțional căzu de acord că trebuie aleasă calea cea mai naturală — întîmplarea Deoarece obiectele erau în număr mare și se găseau în locuința oricărui humanoid, se aprobă „Decretul distrugerii obiectelor".

La început a fost nevoie de presiuni asupra ființelor de rînd deoarece nimeni nu voia să-și distrugă obiectul înaintea celuilalt, sperînd că al lui va fi ultimul. Agenți federali vizitau fiecare locuință și asistau la distrugerea lui. În cele din urmă mai rămăsese o singură locuință de vizitat. Obiectul acesta trebuia să fie unicul, marele, minunatul Obiect.

Cînd agenții federali descinseră pentru a-l anunța pe proprietar că el este alesul, avură cea mai groaznică revelație: ultimul OBIECT fusese distrus și EL, proprietarul ne mai așteptînd sosirea persoanelor oficiale.

Obiectul nu mai exista.

Nimeni nu avea să-l vadă, nimeni nu mai putea fi fericit.

Viața de pe planetă degeneră, ființele raționale își pierduseră orice speranță. În scurt timp formele de viață ar fi dispărut complet și irevocabil...

IV. Confuzia

În această perioadă apăru nu se știe din care parte a galaxiei un individ dubios care propuse comisiei responsabile cu rezolvarea nefericirii eterne următorul lucru: folosind științele medicale (care se mențineau încă la un nivel relativ ridicat), să se distrugă centrul nervos corespunzător sentimentului nefiricire. Humanoidul care nu mai are acest centru nervos, obligatoriu trebuie să fie fericit.

Propunerea era interesantă, dar apăru un filosof care se opuse. El se baza pe următorul raționament: Fericirea nu poate fi separată de nefericire. Cele două se presupun reciproc. Ca să-ți dai seama cît ești de fericit trebuie să compari acest sentiment cu nefericirea. Ori dacă nu există termen de comparație, de unde vei ști că ceea ce simți e fericire?

Teoria fu catalogată drept ——— Confuză ———, iar filosoful destituit din funcție.

Propunerea fu acceptată unanim și pusă de îndată în aplicare. Totuși, deoarece suspiciunea se dovedi la fel de puternică ca încrederea, acest „de îndată" ținu cîțiva INA iar mărimea experimentului fu redusă la un lot de persoane.

Operația decurse în condiții bune. Ființele care nu mai aveau posibilitatea să fie nefericite, aveau întipărită pe față o expresie nehotărîtă. Știau că acum ele trebuie să fie fericite, dar sentimentul nu era cel la care se așteptau înainte de operație. Interesant e că nu puteau hotărî dacă starea precedentă operației fusese mai neplăcută decît cea postoperatorie.

Comisia era în dilemă — merită oare extins experimentul la scară planetară sau nu? Trecuseră cîțiva INA, timp în care nivelul moral al populației scăzu simțitor, lucru evidențiat de numărul mare de humanoizi care plecau din galaxie în lumea neființei. Răspunsul putea să fie unic — da.

Selecția, în măsura în care mai era posibilă, desemnă lotul de medici care aveau să supună operației fiecare humanoid care se prezenta la centrul de chirurgie.

Marea operație ținu mai mulți INA. Galaxia era plină de ființe care se considerau fericite. Medicii se operaseră între ei în ordinea importanței pe care o prezentau pentru planetă. Doar unul singur, născut după luarea marii hotărîri, refuză să se supună operației: era scîrbit de incertitudinea care urma operației.

Hotărîse deja. Un singur lucru mai avea de făcut înainte de a se refugia în lumea neființei: codifică concluzia pe care o trăsese din cele întîmplate și programă un robot care să o transmită tuturor civilizațiilor.

Plecarea lui trecu neobservată.

În scurt timp, din dicționarul lingvistic al planetei cuvintele fericire și nefericire dispăruseră definitiv deoarece ele nu mai exprimau nimic.

V. Concluzia

...O poate afla oricare civilizație capabilă să descifreze mesajul.

VOICU A. DAVID

SUD

Coaja o aruncă și se uită după ceva să se șteargă pe mîini. Cu nisip, cam puțin. Matahala găunoasă pe care era întins ca o meduză îl avea adunat în niște adîncituri ca niște cupe. Adus din alte locuri ori tot de aici. Autohton. Oricum, mareea. Îl prefiră printre degete, luă un pumn bun, îl umezi și-și frecă palmele și brațele lipicioase, apoi le clăti, aplecîndu-se, în stropii unui val mare ce se sparse sub el. Se uită prin stropii rămași pe brațul smead. Orizontul era frînt în dreptul picăturilor incolore. Se mușcă de braț, era curios cît de adîncă va fi urma. Se întoarse, se răsuci și se întinse înainte. Era poziția lui, întins pe stîncă și privind în jos valurile. Nu mai știa de mai era sau nu copil. Nu-i sugerau nimic, poate tocmai de aceea. De parcă cineva ar ști cît e necesar pentru fiecare. Unul mare îl sfidă cu un strop pe frunte. Succesul rapid îl descumpănea, se aștepta mereu să fie învins. O părăsire a scenei în marș totuși triumfal. Replica ei ar fi: „aiurea...". Întotdeauna există o ea. Vedea de ani întregi începuturi și sfîrșituri de nopți și de zile și-atunci, în fața mării, era altul, de fapt abia atunci cel adevărat. Văzuse nuanțe ale imensității în fața cărora se prosterna, pe care le trăia ca și cum trecerea lor ar fi fost trecerea lui. Nu-l liniștea, îl introduceau într-o stare de continuă așteptare, ca și cum totul fusese elaborat cu un scop. bine stabilit, dar care continua să îi scape. Cînd se întorcea de pe promontoriu, ea-i simțea schimbarea, începea imediat să-l descoasă, insistentă, căci îl dorea mereu cu gîndul dacă nu spre ea, atunci măcar spre ei doi, existînd încă atît de multe de cizelat. Încerca cu greu să o lămurească, așa cum putea, stîngace și, evident nemulțumită — conștiința perspectivei nu era punctul ei tare — îi reproșa că-și caută — și încă nereușit — scuze. Odată cînd se întorceau începuse brusc o furtună cum nu mai fusese niciodată, le-a smuls două grinzi ale acoperișului, le-a răsturnat gardul. Șuierul vîntului, ușa ce abia mai ținea piept rafalelor — bătea dinspre uscat — geamul spart, ploaia ce pătrundea în casă, neputința lui de a face ceva — toate îi acumulau o stare furibundă, dorea să sfîșie, să rupă, să spargă, să-și simtă apoi, spre liniștire, întregul corp o durere. S-a stăpînit greu și furtuna a încetat în curînd, îi lipsise și ea, fuseseră surprinși de primele rafale de praf aproape de localul din colț, ea se refugiase acolo, el, îndîrjit, a ajuns leoarcă acasă, numai bine ca să inventarieze proporțiile distrugerii. Se așezase pe un scaun ud, gîndindu-se ce s-ar fi putut întîmpla de-ar fi continuat cu aceeași violență. Și ea, ce nu mai venea. Își scăpase încălțările într-o crăpătură adîncă, deși copilărise acolo, nu putuse niciodată păși desculț pe scoicile acelea ca briciul. În ceea ce făcu acum nu vedea nici o legătură cu viitorul, după cum nici prezentul nu i se justifica, dar nu se simțea în stare să caute cauza tuturor lucrurilor. Totuși înțelegea clar cum i se încarcă — inutil, cum i se tatuează — forțat memoria, sufocările zilnice în definiții, legi, postulate, teoreme și reguli. Conta de aceea pentru el să existe la un moment dat un adevăr pe care să-l urle, simțind măcar în acele clipe că are dreptate, deși ulterior, se dovedea a fi incomplet, sau chiar și mai rău. Toate acestea îl oboseau cumplit, poate și pentru că în plus se simțea mergînd pe mai multe căi deodată, nici una neconținînd de fapt, pur, ceea ce își dorea, trebuind astfel să adune de ici de colo, împletind cu greu o țesătură asimetrică ce niciodată nu-l învelea ca lumea. Își trase mai aproape cartea de „Istorie a civilizațiilor asiatice" și începu să citească. O frază, două, apoi se uita cum se sparge un val, cum altul se lasă nepăsător despicat în două de stîncă, analiza fraza în gînd, o cîntărea, o răsucea, apoi alta, iar apa, era cald și fiecare val îi săpa parcă în memorie date despre maharadjahi , colonii și cobre. Încet-încet ochii i se împăienjeneau, obrazul atinse lin și ușor cartea și-n murmurul lichid spuma luă forme tot mai ciudate.

. . . . . .

Fluxul îl mai prinsese pe stînci, era obișnuit să se trezească udat de primele valuri ce respălau roca. Nu voise să învețe să înoate, îi era mereu teamă că avîntîndu-se în larg nu-și va putea doza efortul; se cunoștea destul de bine ca să-și dea seama că s-ar fi aventurat cît mai departe. În barcă era mereu cu vesta de salvare pe el, căzuse pînă acum doar de trei ori în apă, evenimente de care vorbeau atunci cu toții, se agăța imediat de o funie ce era lăsată să șerpuiască în urmă chiar pentru asta, deși uneori mai agățau de ea coșurile. Spargerea valurilor îi acoperea bocănitul saboților. Lunecă și lemnul scrîșni pe piatra încă uscată. Și-i scoase. Desculță, atentă să nu se taie în scoicile încrustate în crăpăturile umede, se apropie tiptil de el. La început, cînd se cunoscuseră, căutau amîndoi cu înfrigurare să-și descopere punctele comune, să se pună cumva în acord, acum, după acest timp împreună își descopereau treptat ceea ce-i deosebea, ceea ce aparent îi despărțea, de fapt ceea ce dădea simultan o nouă prospețime, o nouă dimensiune cunoașterii lor. Adesea el se retrăgea în amurg pe faleză și, chiar dacă soarele lipsea, totuși se-ntorcea transfigurat, cel rămas de ieri pe retină avînd același efect, dacă nu mai puternic, mai subiectiv. Ea-l aștepta în răstimpul acesta la geam, într-o nemișcare atentă, parcă pentru-a observa începutul curgerii sticlei... I se lungi alături, cutremurîndu-se înfiorată de aparenta răceală a primilor stropi ce-i atingeau. De fapt și ea accepta prezentul mai mult pentru ceea ce ar putea fi decît pentru ceea ce era în fapt, căci o umplea cu adevărat doar ceea ce venea dintr-un cerc din ce în ce mai restrîns, din ce în ce mai perfect. Treptat se obișnuise, ca și cu neobișnuitele lui asocieri făcute în cele mai aparent nepotrivite situații, o clarviziune a spiritului, totuși uimit de blîndețea amănuntelor, de stîncile anilor, roase, tocite de noi...

. . . . . .

La trecerea — rară de altfel — a marilor vase porneau spre țărm valuri de siaj, la fel de mari ca cele de furtună, reușind cu ultime forțe să stropească fundalul casei ridicată chiar pe faleză. Distrugătoarele ușoare de coastă ridicau ziduri fluide mai mari și mai repezi, toate însă, chiar pe reflux, acopereau stîncile.

O sărută prelung, rostogolit pe gît, întrebîndu-se ce gîndea ea în acele clipe. Una din ultimele dimineți ale iluziei lor vacanțe îl trezise întîi pe el. O penumbră leneșă filtra icoana ei, abia trezită, cu ochii însomniți, cu părul aiurea, ușor îmbufnată, abia înțelegînd ce i se spune. De-atunci imaginea ei întipărindu-se astfel, îl chinuia singurătatea cu precădere-n zori. Ajunseseră în sfîrșit la trăiri gustate plenar, fără rețineri, dar adesea constatau cu disperare cum totul își pierdea din consistență în

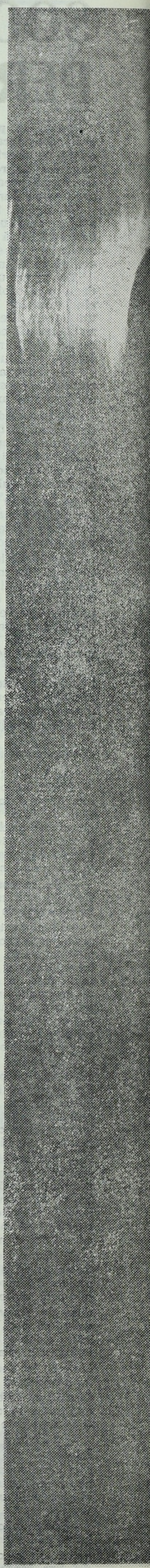

BUPT

creuzetul multiplelor relații cu ceilalți. Și totuși existau și lucruri mai importante, totul consta în a le descoperi, a le recunoaște, apoi de a pune în înfăptuirea lor dăruire. Oriunde ai fi. De oriunde-ai pleca, exista șansa.

Cu ochii închiși, sărutîndu-l pe tîmplă, își lunecă mîna de-a lungul brațului lui. Degetele i se înfundară într-o crăpătură largă, n-o cunoștea, o pipăi în lungime, nu-i dădea de capăt. Ridică privirea și văzu într-adevăr întreaga rocă despicată de-o fisură de-o palmă.

Deodată el se clătină parcă sub ea, avea multe reacții nebănuite, își impusese o nouă poruncă: să nu ai Model. Întoarse și el capul, un vînt umflîndu-le hainele, pe cer o coloană de fum, apoi văzu valul. La vreo trei kilometri, dincolo de baliza-clopot, cu o viteză crescîndă, un tăvălug de vreo opt metri — la o primă apreciere. Seismic, fără spumă, fascinîndu-i, încremenindu-i. Luă cartea, îl apucă de mînă, îl smulse brutal și începură să fugă. Alunecară de cîteva ori în direcții opuse, zgîriindu-se, dar nu căzură. Urcară gîfîind pe faleză. Valul lovind țărmul avea o înălțime de șapte metri. Masa de apă din vîrf ce depășea ca înălțime faleza cam cu doi metri lovi peretele dinspre mare al casei, zidul se desfăcu și apa ieși pe partea cealaltă, ducînd totul cu ea. Privind, își dădu seama că valul încă mai emană o forță. Îl împinse lîngă un copac și îi încolăci repede brațele în jurul trunchiului, apoi îl îmbrățișă calmă, știa să înoate, știa să-și dozeze respirația. Tocmai începea să-l audă tușind, înghițise puțină apă, cînd valul scăzu.

Explodase în larg un petrolier și primul spargeval fuseseră ei.

MARIE-JEANNE JUTEA

TANASIA

Prin cîmpia lui Arun. Trecem în cea dintîi dimineață a anului, eu și bărbatul meu. Bun și drept. În căruța încărcată cu lucruri femeiești și bărbătești, mai era întuneric și cailor le era frig și sforăiau înrăiți. Aruncaseră pe ei niște pături din acelea din lînă țesută în pătrate mari călduroase. Pe noi puseserăm hainele de blană, a mea neagră și lungă ca cea a sorămi, de altădată, iar pe Toma șuba veche, roasă pe la mîneci, a bunicii. Că toate veneau din partea alor mei și Toma nu se mînia dintr-asta. Mă ținea acum lipită de el, cu brațele pe două umeri, iar David, pe capră, mîna caii fără să ne privească. Că eram trecuți de-o tinerețe și nu mai avea ce să pîndească la noi. Drumul era drept, uscat, noaptea Anului Nou, senină. Lui Toma îi simțeam răsuflarea caldă cum cădea pe obrazul meu, de mai sus de mine și-mi șuiera dulce prin dreptul urechilor ascunse sub cîrpa mare, domnească, din cașmir verde. Mă-ncredințasem cu el, atunci era anul, în fața Dumnezeului nostru, în biserica din vale, și cîntaseră atunci cu toții la nunta noastră. Veniseră și domnul Alexandru, și domnii Macarie, de la Salonul de doamne de pe Podul Talienilor și domnul Peleagă, pantofarul orașului și cîntaseră atunci cu toții, nu-mi venea să cred ochilor mei uitați. Numai doamna Dalia nu era acolo. Ea rămăsese acasă, gătită cu rochia ei minunată, de stofă neagră, rămăsese acasă să ne aștepte.

Nunta mea cu Toma. În ziua de Crăciun. Un an de-atunci, cu bărbatul meu, bun și drept. Și florile de pe brațele mele răbdătoare, și-ndelungate, așteptînde de iubire.

Nunta mea cu Toma, cînd venise iarna grozavă și rece, anul celălalt și Arun își mutase casa și copiii pe strada noastră. Plecase din cîmpia lui, de peste Pîrîul Nemților, și se așezase tocmai la două case mai încolo de noi. De mine și de bărbatul meu, care ne iubeam în fiecare zi, înspăimîntați de plecarea ce urma să se arate peste cîteva zile, peste cîteva nopți. Și-ai noștri, cei care mai rămăseseră din ei, nu mai pricepeau nimic, nici din mine, nici din Toma, Toma al meu, bărbatul cu care-mi trăiam zilele. Frumos bărbat și drept. Numai că el n-avea să mai steie mult. Și-n casă se făcea tot mai urît. Știam de ziua care va să vie pentru mine, și-afară, pînă sus pe Turnul Călăreților, ieșeam duminica și priveam casele către cetate și mă tulburam tot mai tare. Numai că nu plîngeam. Îmi țineam capul în mîini ca și cum l-aș strînge să nu plece. Și ziua se apropia, lui i se făcea urît, de mine a iubire.

Pe stradă, Arun își împrăștiase copiii lui mulți, îmbrăcați în blănițele de oaie, cu gulere albe, curate, și cu căciuli ce le acopereau fața din care se mai vedeau ochii lor lucioși și mari. Amarnic mă priveau. Copiii ăștia or fi știind, îmi ziceam speriată, or fi știind totul, că uite-i cum se uită, se uită și tac, doar ochii lor galbeni, ca și-ai Macăi-Sorina, strălucesc. Dracilor! — îmi venea să strig și să-i scuip, voi, dracilor, știți, știți și-mi cîntați cîntece de-ale voastre, Voi, dracilor, știți.

„Tomo, Tomo, du-mă dintre ei. Strada asta-i cu păcat, nu-i de noi. De ce, Tomo, tocmai aici." Da Toma nu mă auzea, fiindcă el sta mereu în casă și eu mereu plecam, pînă la Turn și-napoi, ori pînă la Băboiaca și el sta-n casă, pe lada de lîngă soba aceea zidită, cu cuptor. Și mi se muiau picioarele cînd îl vedeam, liniștit și drept, pe lada de lemne, cu brațele unul într-altul, și cu ochii lui frumoși, albaștri, ațintiți spre ușă, așteptîndu-mă.

Și-acum venise iarna rece, în casa noastră de pe strada principală era cald. Plătisem pe David să ne facă focul. David cu buzele lui groase de țigan. Și deschideam larg ușile să intre căldura, odaia noastră se făcea îmbietoare, iară Toma mă lua de după umeri și mă săruta pe tîmpla străvezie. De ce, Tomo al meu, să te duci. Nu-nțelegeam asta. Copiii lui Arun știu. Sînt mereu îmbrăcați de sărbătoare, nu ca ai Dadanei de la florărie, rupți și peticiți.

Nouă nu ne spunea nimeni nimic, da așteptam de vreo două săptămîni încoace, cînd iarna se făcea tot mai grea, un an de la nunta noastră. Eu să rămîi aici pustie, cu cîrpele mele domnești aruncate pe paturi. Cîrpe de cașmir verde, aduse de Băboaca mie, ca dar la nuntă, în ziua de Crăciun, cea născătoare de Dumnezeu.

Au, Tomo, bărbatul meu, să nu te rabde moartea de pe fața pămîntului, iară el mă lipea de el ca să mă adulmece, că el era bărbatul, iară eu femeia. Eu femeia și el bărbatul, și eu sorii lui și nopțile lui, și eu lunile lui și stelele lui, iară el bărbatul meu. Un an de la cununia noastră la biserica din vale. Rochiile mele albe, toate șase, luate una peste alta, din mătăsuri scumpe și fine, albe toate. Și David scuipă scurt, drept înainte, cine știe la ce s-o fi gîndind și el, și-și șterse buzele cărnoase, țigănești, cu mîneca de la pufoaica vătuită, nouă și curată.

— Davide, ție nici că-ți pasă. Spune-mi că nu-i așa. Tu nu poți ști, Davide, că tu...

Și pîntecul meu era rotund, Toma mi-l încolăcise cu brațele ca și cum ar fi sărutat pruncul ce va să vie. În cetatea lui Isa, la nouă luni după ce bărbatul meu nu va mai fi.

— Davide, că tu nu pricepi întru cît mă bate Dumnezeu, Davide, și de-ai ști ce porți tu în căruță, m-ai lăsa aici în cîmp, cu toate ale mele și-ai fugi mîncînd pămîntul de frică.

Tare m-am mai tînguit iară omul meu mă privea cu ochi certîndu-mă liniștit ca și cum mi-ar fi rostit: De ce tu, Tanasie, să te ofilești, de ce tu?

— De ce Tomo, să mă lași, de ce Tomo, bărbatul meu...

Și David pe capră se sparie de mine. Ajunserăm la Pîrîul Nemților și pînă la Apusul Soarelui trebuia trecut către cetate. Către cetate. Unde nu ne aștepta nimeni decît bărbatul acela, mic și îndesat, cu părul lung crescut pe umeri. Aceluia mă-ncredințase Toma, la Tîrgul de la Căldare cînd începuse să i se vestească boala. Isa, fratele lui o să mă-ngrijească și-o să mă sufere în Cetatea lui, vie și-n putere, fără Toma al meu. Bun și drept. Au, Tomo, de nu te-ar fi răbdat moartea de pe fața pămîntului. Au, Tomo, Tomo.

Caii alergau speriați. Lui Toma i se-nghețaseră brațele pe pîntecul meu împlinit.

Cum să ți le mai desfac Tomo, și cum să mă omor cu tine. În cea dintîi dimineață a anului. Dincolo de Cîmpia lui Arun și dincolo de Pîrîul Nemților, limpede și cu albia îngustă.

Copiii lui Arun rămăseseră acasă, acolo pe strada principală, îmbrăcați de sărbătoare, cu blănile de oaie albă, să cînte acolo cîntece de-ale lor. Să le cînte mai departe cu domnii Macarie și Peleagă pe Podul Talienilor.

— Davide, ție nici că-ți pasă. Tu nu-mi-ești de nici un fel. Nici tată, nici mamă.

— Tanasie. De ce tu, Tanasie?

Toma meu murmura în truna: Tanasie, Tanasie, Tanasie.

Da știam că răsuflarea caldă pe obrazul meu de-acum niciodată n-o să mai cadă. Cîrpele mele domnești. Ce să mă mai fac cu ele.

Și în cea dintîi dimineață, în drum către cetatea lui Isa, unde nu ne aștepta nimeni, i-am închis ochii cu palmele mele iubitoare. Ochii lui frumoși, albaștri.

Închiși pe pîntecul meu rotund.

— Au Tomo, Tomo, omul meu. Au, Tomo, Tomo...

— Davide, ție nici că-ți pasă. Ce știi tu, Davide, că mie nu-mi ești nici tată, nici mamă, și-apoi chiar de mi-ai fi, ce-ai putea face tu acum. Davide, ție nici că-ți pasă, că tu nu-mi ești nici tată, nici mamă, Davide, ție nici că-ți pasă.

— Ba-mi pasă, Tănasie, îmi pasă că de-aia și tac și mă chircesc de durere. Că unde-ai mai văzut pe fața lumii pedeapsă mai grea de la Dumnezeu.

Ba-mi pasă, tu, îmi pasă.

— Davide, ce știi tu.

Plîngeam amîndoi, în drum către cetatea lui Isa. Că nu era bătaie de la Dumnezeu mai mare decît să-ți faci pruncul fără de om, și să-ți faci casă fără bărbat.

— Ba-mi pasă. Tu, Tanasie, îmi pasă că de-aia și tac.

SIMONA AVRAM

Te-am așteptat

Eram așezați la cină în bucătăria mea. Totul era pe masă și am aprins un sfeșnic cu două lumînări (pentru economie, dar mai ales de dragul intimității). Eram singuri cu ferestrele deschise la sfîrșitul lui mai, tocmai mă dezlipisem din brațele lui și îl simțeam liniștit, pătruns de propria lui putere, coborît ca un stăpîn din adîncurile lui senine. Își scoase ochelarii și ochii lui mari și negri îmi păreau nemărginiți. Mă oglindeam toată în ei. I-am servit cina. Cînd m-am întors spre el am rămas nemișcată. Hany se ruga cu gestul lui obișnuit, înaintea mesei. Nu mi-am putut dezlipi ochii de pe chipul lui. Îl priveam în lumina gălbuie a sfeșnicului și nu-mi credeam ochilor. Cu coatele așezate, cu palmele încleștate și cu fruntea sprijinită ușor, Hany se ruga. Am rostit în mine ca pentru prima dată: „Hany se roagă". Mi-era teamă și nici măcar nu-mi puteam închide ochii. L-am privit, l-am privit, eu însămi devenisem privire în timp ce el pătruns de rugăciune se identifica cu Totul. Mă cutremuram în fața acestui ritual atît de simplu în care Hany era despuiat, era gol și pur, mai pur decît după orele de iubire pătimașă în care credeam că pune totul. Cu ochii închiși, cu colțul buzelor grav lăsate în jos, îmi părea atît de împăcat. Simțeam cum privirea devine mai grea, mă obosește. Mă străbătu un fior, de parcă gîndurile lui m-ar fi atins. Era atît de departe de mine și totuși îl simțeam pe Dumnezeu din el îndreptîndu-se spre mine fără ca eu însă să fi împărtășit o fărîmă de credință.

Cu o singură mișcare a lăsat brațele, a deschis ochii și i-a îndreptat spre mine firesc. Îl simțeam venind de departe. Știam că simțise, știa că l-am privit și mă simțeam vinovată, dar l-am privit pînă la capăt. Privirea lui nu era însă indignată, nici dură, nici măcar mihnită. M-am simțit atunci cea mai fericită femeie. N-am fost atît de fericită nici cînd pentru prima dată am fost a lui. Cred că am fost mai fericită decît femeile cărora li se spune: „mă lepăd de Dumnezeu pentru tine". De atunci privirea lui mă urmărește și nu-i pot uita împăcarea.

M-a privit îndelung și simțeam cum revine. Și nu s-a sfiit, și nu m-a urît. Fără un cuvînt m-a privit și apoi am mîncat liniștiți. Niciodată n-am vorbit despre clipa aceasta, dar am știut fiecare totul.

Mike nu putea uita că gestul îl zguduise, că mîngîierea îi trezise o amintire veche. În sinea lui nu putea ierta femeia oricare ar fi fost ea, să stea în rînd cu Diana. Mai mult chiar, refuză cuvintele. Știa bine că fusese nedrept și crud chiar, dar vorbele i se opreau în gît nerostite și își permise doar sărutul acela, dar niciodată ea nu trebuia să afle motivul tresăririi lui.

Am văzut-o pe Diana ultima dată cînd aveam șase ani. Purta o rochie de voal bleu. Pleca la o petrecere. A intrat în camera mea după rugăciunea de seară, mai eram încă îngenunchiat cînd am simțit-o în spatele meu. Și-a strecurat degetele în părul meu dezmierdîndu-mi delicat tîmplele. Cînd îmi mîngîia părul mi-o aminteam trecîndu-și degetele peste claviatura pianului nostru din living-room. Știam cu precizie muzica pe care o auzea cînd se pierdea cu mîna stîngă, totdeauna cu stînga, în părul meu. Din curte tata clacsona agasat. Am vrut s-o opresc ținînd-o de poala rochiei, dar m-a îmbrățișat și m-a părăsit.

Uneori seara se ruga alături de mine, în genunchi. Eram fericit. Rămînea tîrziu mîngîindu-mă pînă ce adormeam fermecat de zborul degetelor ei.

Uneori după cină tata se așeza la pian și eu stăteam în spatele lui pe taburetul meu preferat în formă de X... Nu o dată mama îl îmbrățișa strecurîndu-și palmele sub reverele hainei lui și o auzeam șoptindu-i „te quiero" cu un glas tulburător și misterios pentru mine.

Vara la fermă tata muncea pînă tîrziu. Se întorcea în noapte și trecea prin camera mea. Îl așteptam uneori cu ochii deschiși în întuneric să-l văd cum se apropie ușor să mă sărute și cum cu haina agățată într-un deget pe umăr trecea tiptil. Eram fericit că-l știam pe tata tînăr și puternic, venind tîrziu de la cîmp fluierînd, cu haina pe umăr.

Eram fericit cînd rămînînd acasă, mama nu punea nici un strop de pudră sau de fard. Era proaspătă și era doar a mea. Mă simțeam singurul ei stăpîn, posesorul acelei frumuseți care era mama. Cînd o îmbrățișam și îi sărutam pleoapele mai ales și obrajii rămîneam pe buze cu aerul ei mereu proaspăt. Mă îneca bucuria că nu trebuia, ca alți copii, să sărut pudră și fard. Recunoșteam pielea catifelată a Dianei.

Seara înainte de cină tata intra în bucătăria joasă unde vara luam masa doar noi trei. Îmi plăcea să-l privesc și să mă minunez căci era înalt și eu abia îi treceam de genunchi și cînd se așeza să-și spună rugăciunea se apleca să nu atingă globul mat al becului.

Mulți ani după aceea globul mat a rămas locul unde trebuia să ajung odată cu fruntea.

BUPT

Evidențe și enigme urmuziene

N-are dreptate, totuși, Călinescu să asemuie modalitatea lui Urmuz cu hazliu-absurdele enunțuri ale liceenilor simpatici[1]). „Simple"-le lui „elucubrații" sînt și nu sînt „premeditate", — cum nu sînt astfel visurile noastre; și tocmai acest, dens, substrat oniric (al literaturii urmuziene) garantează spontaneitatea acestui aparent contrafăcut. Întrucît e psihanalizabil, Urmuz nu poate fi un gratuit, — și nu (numai) din „joc, rîs, glumă", necum din nu știu ce „exuberanță" a unei „vieți pline" de — care?! — „bucurii" (cum, din fraternă pietate, ne asigură preaiubitoarea-i soră[2]) „s-au născut schițele" acestea... **Complexul familial** al său — o știm de la aceeași soră (femeia foarte cultivată, dar inexpertă în freudism!) — nu va fi fost, oricum, mai neglijabil decît acela al lui Kafka[3]).

Crescut, și el, la umbra „plastronului patern"[4]), grav contrariat, în aspirațiile-i artiste, în muzicala lui vocație, de un părinte „realist", burghez și **autoritar** (brav medic, ca acela al lui Proust, și incapabil să conceapă, pentru progenitura-i proprie, altă carieră decît una solidă, onorabilă, serioasă[5]), dacă nu și foarte lucrativă), ce, fie și **à contre coeur**, nu face decît tocmai să-i inculce un sentiment al culpabilității[6]), — nu-i de mirare că acesta, hipersensibilul Urmuz (cu unele manifestări, se pare, de psihoinfantil paradoxal), va să recurgă, finalmente, la forma ultimă de auto-puniție, care se cheamă suicid.

Complexul auto-castrării le este propriu, de altminteri, nu puținora dintre bizarii și lamentabilii (anti-)eroi ai lui, — între aceștia, Turnavitu. Care, avînd să-și pună-n „aplicare funestul plan al sinuciderii", o face nu fără a-și scoate „cei patru dinți canini din gură"! Or, dinții sînt — știe-se bine —, prin excelență, un simbol viril, — nu mai puțin decît, să zicem, sunt degetele unul falic[7]). Inutil, în cazul ăsta, a mai spune ce semnifică „ciuntirea", voluntară, a trei dintre acestea, — act întreprins de bietul ipochimen din **Plecarea în străinătate** (titlu ce nu-i decît o antifrază, — el unul, neplecînd, de fapt, niciunde; de nu cumva „străinătate" se cheamă, pentru el, „baroul" în care, om al legii ca d-l Demetrescu-Buzău, se și „înscrie"!). Să nu uităm, așijderi, că Urmuz e un pianist definitiv ratat (unul, adică, fără... digitație!", tot astfel cum, în compoziție, nu e mai mult decît un diletant. Care (dintr-un exces de scrupule filiale, din deficit voliațional și din — în sens freudist — aneroism[8]) n-are să plece în străinătatea ce, pentru propriu-i tată, este Arta.

★

Că acest tată poate fi chiar Tatăl, adică **Pater noster**, nu e, în cazul lui Urmuz, un lucru sigur. Cert e că suicidul, după el (preocupat, în ciornele rămase, de unele chestiuni teologale și autor al unei teodicei **in nuce** de inspirație vag manicheistă[9]), echivalează cu un deicid. Nu, însă, pentru că păcatul (iar sinuciderea e unul) este, în fond, un deicid[10])... Ca, în genere, — după Camus — modernii, Urmuz nu-i moralist, ci metafizic, — iar suicidul (său) e unul „logic". — Una, oricum, din meditațiile „funeste" ale acestui nihilist e, într-un fel, kirilloviană — și de un maxim interes. Am în vedere următoarea invocație (datînd din iulie '914) făcută „Zeului" a-tot-„puternic" ce e (sin-)ucigașul revolver (de către unul ce avea, odată, să facă, împotrivă-i, uz de el):

„Suveran al lumii, trebuie să mă închin ție, căci fără un creier care s-o ceară, Divinitatea nu mai poate avea rost; iar tu ești cel care poți dispune cum vrei de acel creier!..."[11])

...Or, dacă ea, Divinitatea, e postulatul creierului nostru, anihilîndu-l pe acesta, o suprimi, nu mai puțin, pre ea. — Acum, că deicidul ăsta (pe care orice suicid nu are cum să nu-l implice) este, să zicem, unul dezirabil — sau, numai, logic-necesar —, rămîne încă un secret al lui Urmuz.

---

[1]) De soiul: „Maleabilitatea tropicală a gheizerilor internaționali se scade coeficientul sferic al razelor marine..." (Apud Urmuz, **Pagini bizare**. Ediție întocmită de Sașa Pană, București, 1970, p. 150).

2) Cf. (în **op. cit.**, p. 109) **Fragmente din mărturiile d-nei Eliza Vorvoreanu.**

[3]) Cf. **Scrisoare către tata.**

[4]) Expresia aparține lui Rimbaud.

[5]) „»Faci dreptul, acolo poți studia serios...«" (**Fragmente...**, în **op. cit.**, p. 107).

[6]) „Urmuz cînta la pian pe apucate, cu teama de a nu auzi pașii tatălui. «Ia cartea și învață, no-i fi vrînd s-ajungi lăutar!»" (**Ibid.**, p. 103) — Și mi se pare semnificativ că d-na Vorvoreanu spune „pașii **tatălui**" (s. m.), nu „pașii tatei", — cum ar fi fost, din parte-i, mai firesc!

[7]) Dovadă, între altele — atîtea! —, acest pasaj (din **Poarta neagră**) al „urmuzianului" Arghezi, și anume „Domnul director pleacă în oraș. [...] Își pune cu migală mănușile de ață cenușie, interesat, la fiecare deget, de forma splendidă pe care o capătă încălțat, frecîndu-le cu un lung masaj satisfăcut, de la rădăcină la vîrfuri, și beat de plăcere, ca și cum s-ar masturba la cinci organe deodată, înrădăcinate ca bananele pe un singur ciorchin.".

[8]) Căci: „Le héros, d'aprés Freud, est celui qui se révolte contre l' autorité paternelle et le père, et finit par les vaincre." (Salvador Dali, **Journal d'un Génie**, Paris, 1964, p. 223).

[9]) „Atribuind și răul aceluiași D-zeu căruia îi atribuim și binele (,) nu facem decît să compromitem și să slăbim încrederea noastră în puterea binelui." (**Op. cit.**, p. 48).

[10]) Cf. Jacques Maritain, **Réponse à Jean Cocteau** (Paris, 1926, p. 15).

[11]) **Op. cit.**, p. 51.

ȘERBAN FOARȚĂ

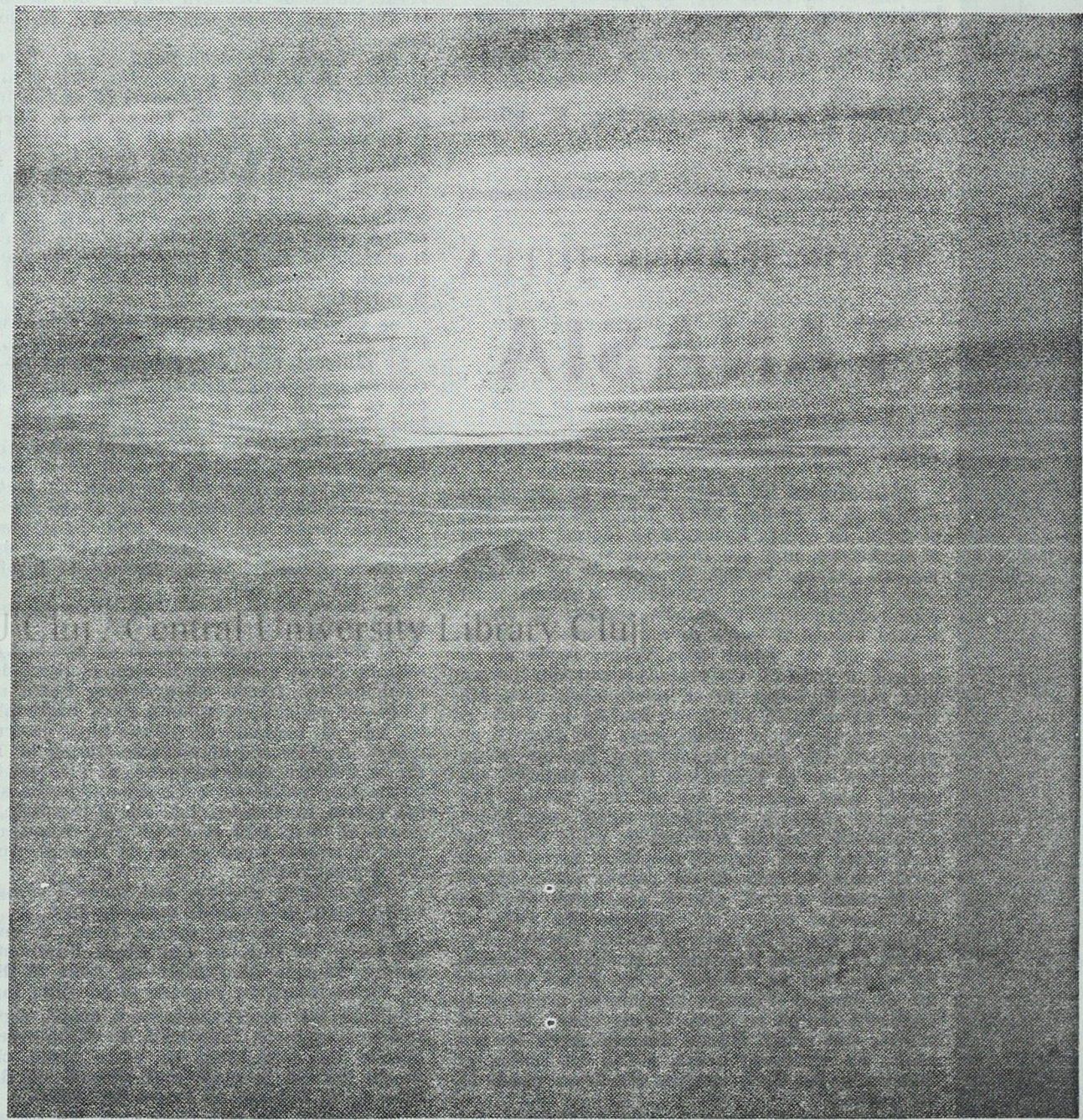

BCU Cluj / Central University Library Cluj

GHEORGHE ENE

DIALOG NARAT

Dă-o-ncolo de treabă, zic, nu vezi c-ai greșit adunarea?
Bate la ochi, zice, cum să nu văd.
Atunci ia-o de la cap, zic, de-acolo se-mpute.
Peste ăștia trec, zice, nu intră în calculele mele.
Nu știam asta, zic da 'io n-aș trece peste ei.
Nici io n-aș trece, zice, dacă mi-ar ieși adunarea.
Da'ce, fără ei îți iese?, zic.
Nu-mi iese, da' nu bate la ochi, zice.
Și crezi c-au să bată din palme?, zic.
Dacă nu vin ăștia, zice, au să bată, că doar asta au învățat, zice.
Și dacă au să te bată la cap mai tîrziu?, zic.
Asta sigur, zice, da' și-așa am bătaie de cap pînă-i adun, zice.
Te-ai gîndit, zic, că s-ar putea să te bată?
Să mă bată!, zice. He-he, cînd le-o trece asta prin cap,
nici pe umăr nu vor mai putea, zice. O să-i bată vîntul pe toți, zice.
Ești sadic, zic. Mă bate gîndul să plec, zic.
Nu mai poți, zice. Ești în bătaia puștii, zice.
Îți bați joc de mine, zic.
Nu, zice. Da' nu vreau să-mi bați la ușă mai tîrziu și să nu-ți deschid, zice.
Știu unde bați, zic.
Bat pasul pe loc, zice. Hai s-o luăm de la cap, zice.
Păi ziceai că bate la ochi, zic.
Acum nu mai bate, zice.
De ce ?. zic.
D-aia!, zice.
Care?, zic.
Tu, zice.
Io?, zic.
Da, tu, zice.
Ce?, zic.
Asta, zice.
Care?, zic.
Adunarea, zice.
Aha!, zic.
Cu tine nu bate la ochi, zice.
Înțeleg, zic.
Ce zici?, zice.
Zis și făcut, zic.
Zi!, zice.
Dă-o-ncolo de treabă, zic, nu vezi c-ai greșit adunarea?

BUPT

Ar trebui, iubite cititoriule, să încep prin a-ți aminti că în imensa bibliografie Kafka există foarte puține articole neinteresante; ca un făcut, ca o magie a Operei: oricine intră în contact cu ea comite falsuri plăcute, scrisul său înmagazinează idei, sugestii, paginile devin deodată strălucite, strălucitoare! Așa că, iubite cititorule, n-o să ai șansa nici de data aceasta să citești un articol neinteresant: atotcuprinzătorul fenomen Kafka îl va lua, și pre dînsul, sub aripa lui ocrotitoare. Sau, ca să fiu mai aproape de adevăr: ne va lua, iubite cititoriule, ne va lua. Vom sta preț de trei file dactilografiate sub umbrela grațios întinsă deasupra noastră, după care vom cogita, împreună, la cei o sută de ani scurși din zilele în care se năștea preaiubitul nostru scriitor. O sută de ani glorioși. O unică eternitate, am zice, versus fericitele limite.

Als Gregor Samsa eines Morgens aus unruhigen Träumen erwächte, fand er sich in seinem Bett zu einen ungeheueren Ungeziefer verwandelt. Într-o bună dimineață, zicem noi, într-o zi care se naște, într-o zi ca toate zilele eu-tu-el, iubite cititoriule (căci cotidianul este întotdeauna al nostru, doar eternitatea este mereu a celorlalți) se trezi transformat în gîndac. Cu fraza aceasta începe Metamorfoza. Geneza s-a isprăvit demult, demult, noi trăim de atît de demult încît într-o bună dimineață, noi înșine, în lumea noastră, ne putem trezi așa: transformați într-un altceva. Viața, iubite cetitoriule, merge înainte și cum toate au rămas la fel în jurul lui, nu ne va rămîne altceva de făcut decît să definim gîndacul. Așa-așa. Cum cei mai mulți dintre teologi încercau să definească LORDul. Cum zice în teologia negativă a lui Pseudo Areopagitul: „El nici nu stă, nici nu se mișcă, nici nu-i liniștit, nu are putere sau lumină; nu trăiește și nici nu este în viață...". Îl cunoaștem deci pre dînsul prin tăcere; prin liniște; prin ființa noastră prea supusă devoratoarei ființe a cotidianului. Dintr-o lume am trecut într-alta, dintr-un timp al prozei am trecut într-alt timp. S-a dus un timp al literaturii, a îmbătrînit: ca și cum n-ar fi fost. Ca și cum toată literatura realistă, deloc preocupată de zei, zeițe, ba încă rîzînd cu mare plăcere de ele este doar o poveste, ohoo, petrecută illo tempore, pe cînd dînșii, împărații balzacieni mai stăpîneau Legea... Căci după ce am definit, prin negație (el nu este...) LORD-ul, Ființa absolută a literaturii lui Kafka, trebuie, iubite cetitoriule, să definim și Legea cu care dînsul vine; pe care o aducă celorlalți: nouă tuturor. Legea celor dinaintea noastră era simțirea. Nu numai Zița cea ambetată simțea, sîmțea, sîmțeau toți. Strămoșii, moșii, bunicii noștri literați trăiau într-o lume simțitoare. Ce de studii frumoase s-au scris arătînd cum simțea M-me de Renal, cum Madame de Pompadour, cum Nataşa Rostova! Scriitorul simțea, cititorul lăcrimea și toți împreună erau ferice.

KAFKA — un centenar

Kafka nu mai simte (ce să mai simți cînd știi că într-o bună dimineață, te vei trezi gîndesc?) — el pre-simte. Cu el, literatura devine nu o oglindă, ci un organism: o zonă de sensibilitate care tresare, care pulsează: ca un corp jupuit, ca o ființă „în carne și oase". Ea intră în contact cu Universul fără intermediari. Ea simte nu viața ei interioară, ea simte Lumea. Simte catastrofa, simte finalul. Nu moartea, Căci prelunga agonie nu-și găsește un sens decît în ea însăși.

Oameni înțelepți au scris că scrierile lui Kafka au presimțit lagărele, au anunțat holocaustul, Auschwitzul, camerele de gazare. Cum să nu, cum să nu. Am spune că așa este. Chiar așa! Dar parcă... un pic mai mult. Semnalele pe care le captează scriitorul vin de mai departe.

Cît de departe?

Am putea începe prin a afirma că scriitorul aparține unui imperiu care a murit. Străbunicii, bunicii, părinții, tinerețea lui aparțin acestui Imperiu. Dar rădăcinile lui sînt și mai adînci, cei de dinaintea acestui Imperiu (ai săi de dinaintea alor săi) au plecat, cu cîtă vreme în urmă, în Diaspora. În Praga cehă scriitorii evrei de limbă germană reprezentau, și ei înșiși, o Insulă. Izolați în lumea cehă, rupți de Imperiul tinereții lor. Rămași pe această insulă miraculoasă, pe această insulă paradisiacă, în acest loc în care, precum Golemul, totul putea învia. Dar mai putea învia, exista acel alef capabil să învie?

Toată literatura Imperiului — a fostului Imperiu — de la Musil la Brod, de la Saiko la Kraus, de la Kisch la Rilke și pînă la Zweig sau Roth este excentrică. Personajele ei alunecă în afară. Cad în trup, se îndepărtează de idee. Radetzkymarsch mi se pare ultimul dintre romanele realiste care „explică" întîmplările vecinilor lui. Îți amintești, iubite cititoriule, cum ultimul din familia von Trotta va ajunge la marginea Imperiului, în provincia provinciilor, în trupul cel mai insensibil al Imperiului, cum acolo va da peste un alchimist (nu întrupează alchimia ideile, nu dă ea trup sufletului, mișcării lui subtile?) și unde... Sau în Nu ucigașul poartă vina, a lui Werfel atît de apropiată de romanul lui Roth încît pare o pastișă a lui, cel puțin în paginile, cam freudiene, e drept, ale primei părți? Ca să nu mai vorbim despre frecvența lui a simți la Musil. În Der Mann ohne Eigenschaften totul coboară către solid; se încheagă; îngheață, capătă o consistență dureroasă. Intră mereu în trup.

În trup, nu-i așa? Așa cum Gregor Samsa intră în gîndac. Spiritualul nu mai există aici, aceasta ar fi chiar definiția lui. Chiar definiția lui, în teologia negativă a lui Kafka. Dar fiindcă ne coborîm mereu către origini, chiar și prin aceste canale, chiar și pe aceste căi, există chiar și în opera lui Das nächste Dorf, cel mai apropiat sat: citez schița în întrețime: Mein Grossvater pflegte zu sagen: „Das Leben ist erstaunlich kurz. Jetzt in der Erinnerung drängt es sich mir so zusammen, dass ich zum Beispiel kaum begreife, wie ein junger Mensch sich entschliessen kann, ins nächste Dorf zu reiten, ohne zu fürchten, dass — von unglücklichen Zufällen ganz abgesehen — schön die Zeit des gewöhnlichen, glucklich ablaufenden Lebens fur einen solchen Ritt bei weitem nich hinreicht.".

Așa, deci, iubite cititoriule: cel tînăr a fost de demult, în zorii acestei lumi, cel bătrîn este el, astăzi. El știe. E atît de bătrîn încît știe totul. Știe atît de mult, încît știința sa este mai tînără chiar decît el — este o prestiință. Este însuși trupul lui — al lui sau al lui Gregor Samsa, habar n-am, drept să-ți spun, drept să vă spun. Și cred că nici el nu mai știa acest lucru. Așa cum era, lipit de trupul înghețat Domnului său.

CORNEL UNGUREANU

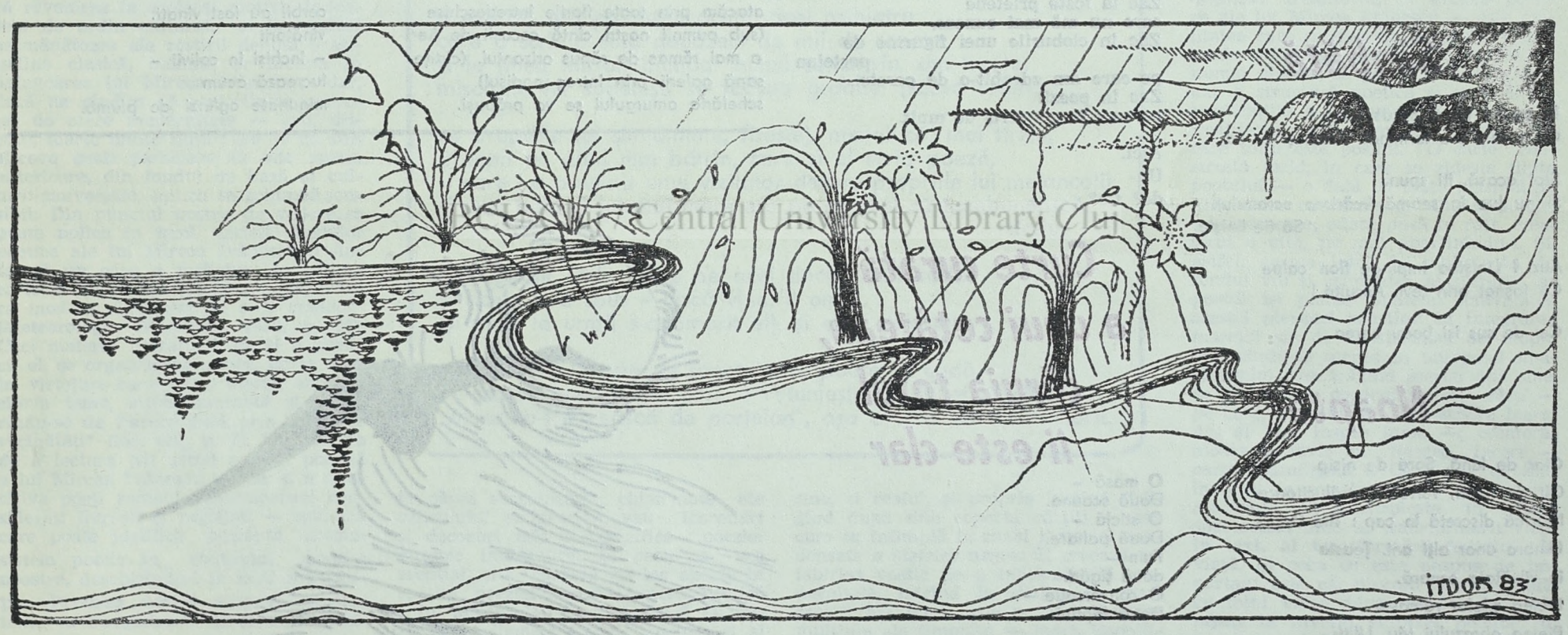

Traian Ștef

DESPRE ESEU

Sînt atrase de eseu firile trîndave. Leneșii lor, creatoare, îi abate de la scopurile precise și practice întru o poleire a spiritului cu asociații, disocieri, analogii, transferuri inedite. Faust chiar fusese atras de trîndăvire, — ca o amînare a făptuirii, dar în natura duală a omului dracul își are locul lui, funcția de a-l „trezi, stîrni, stimula". Există deci un „drac al trîndăviei", o nelinișe creatoare ce nu construiește după un proiect ci după dispoziția afectivă. Reținem de la Vasile Spoială, trîndav ca un crai de Curtea Veche dedat jocurilor fenomenologice: „Leneșul — care mai mult aleargă, n.n. — ne apare ca o făptură tulburată, fie de oropseli sau „alergături" nedorite, fie de „stîrneli" stimulatoare —, că dinafară sau că dinăuntru, lenea este, pînă la urmă, spre zbuciumul omului: atît din perspectiva duhovniciei răsăritene, cît și din aceea a spiritului faustic, dracii sînt cei ce neliniștesc făptura, chiar dacă în primul caz aceasta se întîmplă spre necazul și-n al doilea caz spre avantajul ei" (Familia nr. 5, 1982).

Născut sub zodia inelului nebulos al lui Saturn, A.I. Odobescu oferă modelul deplin în Pseudo-cynegeticos. Sub pretextul lecturii unui manual de vînătoare scris de prietenul său, face o incursiune în timpi și spații urmărind tema vînătorii în literatură, muzică, artele plastice din antichitate pînă în timpul lui. Voluptatea erudiției, revărsîndu-se ceremonios, intercalarea antonpannescă de maxime și zicători, basme și basne ca într-o poveste a vorbei transformă lectura într-o călătorie fantastică. O călătorie livrescă, pribegire pe răzoarele artelor urmărind cu arcul întins o idee.

Aceeași ceremonie o întîlnim astăzi la Al. Paleologu care împletește ironia calmă, dar cu atît mai apăsătoare, cu impresia meditației îndelungi, a informației exhaustive și hazardul unei idei venite de la un prieten prin telefon sau în timpul unei discuții banale, vorba lui Odobescu: „Nu știu însă cum și ce fel ne aduse vorba a pomeni despre graurii..." Fascinează la Odobescu plăcerea abaterii spre alte orizonturi ca într-un Bărăgan fără drumuri dar cu miraje, simularea ignoranței, a intenției de a face dreptate unei fragede viețuitoare transferînd însă lauda, nu lipsită de echivocuri, unei opere: „De vreme ce tu, autor al Manualului de vînătoare, n-ai socotit de trebuință a număra și turturica printre pasările de vînat, eu am dat cuvîntul răposatului întru fericire, marelui ban Ienăchiță Văcărescu, ca să răzbune de a ta uitare pe aceste dulci și fragede zburătoare". Actul scrisului este demistificat, vraja e ruptă uneori și prin intercalarea de mici scene senine aparținînd realului imediat: „Pe cînd eram ajuns aici cu scrisul, fusei întrerupt de fetița mea, care venea în fuga mare să-mi aducă o veste ce o înveselise foarte". Scriitorul se implică și în social mimînd grandilocvența și exclusivismul timpului, simulînd de asemenea nedumerirea: „Dar ce făcui, vai de mine! Am uitat cu totul că este acum în radicalele principii de suprem și absolut patriotism român că de vreme ce masculii trebuiesc în genere priviți ca inimici răuvoitori ai naționalității noastre, să ne dispensăm cu totul de a numi pe autorii lor, de cîte ori binevoim a-i traduce, a-i imita sau a-i localiza". Apare alteori ca spectator al vieții literare, judecător rostind o sentință cu atît mai hotărîtă cu cît e latinească: „Groaznic orbește ura pe oameni, și mai ales pe supărăciosul neam al scriitorilor, genus iritabile vatum". Aceștia se pierd în mari altercații sofistice pentru a impune tipul propriu de cauda canis, vînd capodopere pînă a nu se naște, confecționează colaje și celelalte și celelalte.

Odobescu se folosește de convenții pentru a le demistifica nu fără cinism, cum face acum Radu Enescu. Eseurile sale lasă impresia că sînt scrise dintr-o toană, subiectul pare întîmplător deși argumentației nu-i scapă sursele antice nici moderne, iar humorul debordează spiritul iubitor al rigorii romane.

Apelul la modele și vieți paralele, urmărirea unei teme precum a lui Don Juan de la Tirso de Melina la Radu Stanca sau a dandy-ului de la Alcibiade la Mateiu Caragiale, făcînd asociații surprinzătoare cu finețe, cu claritate, cu eleganță, este ceea ce îl apropie pe Ion Vartic de spiritul marelui înaintaș.

Pseudo-cynegeticos se încheie ca o epopee antică, cu capitolul XII după întreaga odisee a temei, capitol constituit însă din puncte de suspensie — loc pentru meditație „la sfîrșitul lecturii". Se pare că acei ce vor să alunge eseul din domeniul literaturii au trecut cu privirea doar această pagină a cărții lui Odobescu.

Eseul, amestec de informație academică și subiectivitate încîntătoare, are ceva din jocul metafizic al răsfrîngerilor.

BUPT

RICHARD WAGNER

Toamna

Toamna pe o ploaie
măruntă. Cu gulerul ridicat

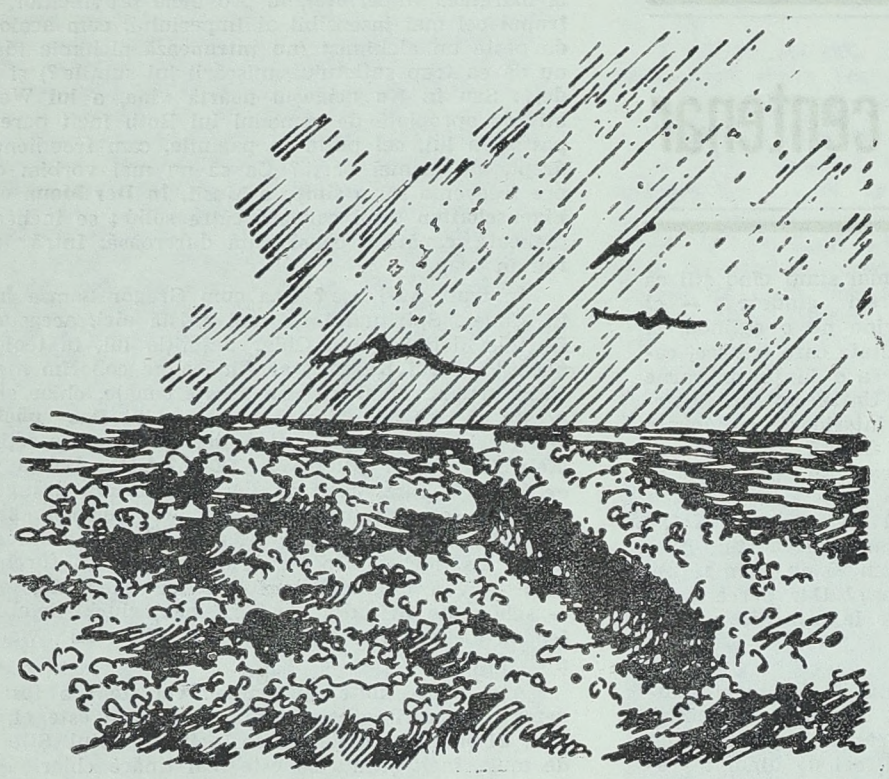

Merlin, cu mîinile-n buzunarele
vestei. Pantofii îi înoată-n
noroi. Încotro,
îl întreabă stăncuța.

Simbătă

Îți spun : Nu-ți părăsi casa !
Cu natura s-a terminat. Chiar și cu ea.

Stai acasă, îți spun.
Și nu lua în seamă licărirea ecranului.
Să fie liniște.

Auzi ? Liniștea împinge flori calpe
Cu foșnet prin țevi. Ascultă !

Cei de sus își beau berea.

Noapte

Clar de lună. Sorâ de nisip.
Gît de neon, vertebră strălucitoare.
Muzică discretă în cap : The Doors,
Umbra unor alți ani. Țeasta
în vîlvătaia sonoră.
Pielea zilelor rămase.
Pielea obrazului tău. Lilith.
velă în sorb.

Epocă

Tic-tacul ceasului în melon.
(Lucru cert.)

Melonul înfundat pe un cap.
Capul înfundat în ziar.

În plus pe lîngă acestea o mînă.

Mîna smulge melonul.
(Din cauză că-n trecere unul a
salutat)

(În românește de
LUCIAN ALEXIU)

HELMUTH FRAUENDORFER

Natural

Copacii cresc de-a curmezișul
biografiilor noastre.
Frunze veștejite ne cad
în gură.

Să stringem totul laolaltă

Sînt aici. Aici.
Unde?
Zac aici. Aici.
Unde?
Zac în cărți pe care
le-am uitat în vreun local.
Zac în obiecte
care mi s-au furat.
Zac la foste prietene
care nu mă mai cunosc.
Zac în cioburile unei figurine de
porțelan
pe care am zdrobit-o de perete.
Zac în poezii
pe care le-am scris de mult.

Aici.
Un-
de? Ce?

BCU Cluj / Central University Library Cluj

Curte curată a unui cetățean, căruia totul îi este clar

O masă –
Două scaune.
O sticlă –
Două pahare.
Fum –
două țigări.
O conversație –
Două făpturi.

Privesc prin fereastră.
Văd. Totul.
Fum.

BETTINA GROS

Peisaj

o femeie se sufocă
în autobuzul aglomerat
în parc se clatină
un cerșetor
bucuria-de-a-trăi-adusă-de-primăvară
l-a apucat
trei copii scot
unui cîine ochii
în cimitir doarme
un bețiv
unul stă după fereastră
scrie ceva
sau se preface

seara
vine ploaia
și rîde de el

Poezie

a visa noaptea
ziua a-și face visele adevărate
a scrie în nopți fără somn
așa trece timpul
și e albastru
ca amăgirea

Acum

Dați mamelor
bucuria de a-și crește copiii.
Dați copiilor
fericirea de a-și vedea mamele,
zîmbind.
Dați medicilor
satisfacția de a-și însănătoși
bolnavii.

Dați tuturor
ce se cuvine !
Dar mai ales
Dați savanților puterea
de-a nu concepe
arme nucleare.

Dați mamelor
fericirea de a-și vedea copiii
crescînd.
Dați lumii
bucuria de-a trăi.

VASILE RUSZ

DORU-MIHAI MATEICIUC

Ultima lebădă

sub lacul incremenit
continuă să danseze
patinatoarea.

Ofensiva solului

atacăm prin toate florile întredeschise
(sub pumnii noștri cîntă cocoșii de fier)
a mai rămas de răpus orizontul. (cîrtițe
sapă galerii prin întreg podișul)
schelăria amurgului se va prăbuși.

Definiția meduzei

fiecare frunză posedă în pămînt
oglindă tulbure
unde veghează
umbra sa plutitoare

Cîntecel

viața mea
mai mult o absență
(mie însumi nu-mi sînt de ajuns)
țin ochii în torțe pe care le vînd
mai pe nimic
(ești prea adevărată ca să nu te visez)
mă săruți
precum într-un lan de grîu ai intra
(dragostea ta e o lipsă)
coapse neîmplinite.
și-atîta jaf, atîta jaf va urma.

* * *

templu cu grinzi fărîmate.
templu al atingerilor.
ce stringi în brațe este respirația ierbii.

Vînătoarea (ars poetica)

cerbii au fost vînați.
vînătorii
– închiși în colivii –
lucrează acum
minunate oglinzi de plumb.

BUPT

„să intri în carte — și s-o închizi după tine"

Fiecare carte de texte poetice a lui Mircea Ivănescu se integrează perfect într-un sistem al comunicării sensibile, propriu, ca o secvență dintr-un lung discurs început cîndva — dinainte de facerea primei cărți —, mereu continuat, dar care va rămîne „neterminat" — în fragmentarismul pe care îl comportă — și după ce va fi fixată — în textele ei — și ultima carte. Integrate într-un sistem poetic, de neconfundat în literatura română contemporană, luminîndu-se în sistem și luminînd sistemul, textele lui Mircea Ivănescu sînt parafraze la toate textele poetice autentice, sau chiar „texte" din alte domenii decît ale literaturii. Pe de-o parte, ele se cuprind în sfera mare a sistemului poetic general — esenței poetice, umane și cosmice a lui —, pe de altă parte, își au, fiecare, autonomia proprie. Lucrurile nefiind de loc simple și nefiind suficient luate în seamă de critica noastră nedeprinsă suficient cu asemenea creații, se pune problema dacă acest mod de a face literatură — pornind aproape de fiecare dată de la literatură, cultivînd cam aceleași teme și motive, cam aceeași sintaxă poetică — ține, la Mircea Ivănescu, numai de virtuozitate, sau și de ceea ce corespunde și structurii sale, și naturii literaturii. Cu alte cuvinte, e cazul să se spună mai răspicat — și mai convingător — dacă prin asemenea texte se face un pas înainte în domeniul literaturii noastre contemporane. sau dacă se pătrunde măcar în sfera literaturii adevărate. Problema este de cea mai mare importanță cu acest poet, considerat de cîțiva critici un excepțional modern, iar de alții un manierist, în sensul de loc înalt al termenului. Gîndindu-ne că revenirea la aceleași motive, îndeosebi de ordin cultural, și la moduri asemănătoare ale rostirii denotă o atitudine clasică, balanța ar înclina în defavoarea lui Mircea Ivănescu; dar, dacă ne gîndim că majoritatea operelor de mare modernitate — sau, oricum, foarte multe dintre ele — nu sînt altceva decît parafraze la alte opere, anterioare, din fondul de bază al culturii universale, optica se schimbă sensibil. Din punctul nostru de vedere, se poate aplica în mod fericit textelor poetice ale lui Mircea Ivănescu o sintagmă pe care o întîlnim în ultima carte a lui Radu Petrescu: „parafraza ca mod al clasicului de a fi modern" (**Meteorologia literaturii**, 1982, p. 26). Căci materia literaturii, ca și a poeticii ei, se organizează „liber, de la sine, în vîrtejuri care reiau mereu aceleași cîteva teme, altfel luminate și sporindu-se de fiecare dată prin noile lor vecinătăți" (loc. cit., p. 7). Perspectiva de a lectura (și) astfel creația poetică a lui Mircea Ivănescu — dar și a altor cîțiva poeți români contemporani considerați livrești și neglijați — este una care poate justifica prezența acestui sistem poetic în contextul poeziei noastre, deschizîndu-i în mod real porțile. Privirea critică asupra acestor texte va înregistra — în sistemul multiplelor parafraze — tendința de a reface, într-o modalitate specifică poetului, „cartea ca model al lumii" (loc. cit., p. 19), al lumii din cărți — din vorbe — și al celei a vieții. Căci cartea este marea fascinație a acestui creator; ea se naște din cărți, din experiențele anterioare, dar include în ea și propriul text al autorului, al vieții sale ca text. În această carte intră: sinteza dintre sensibilitatea cerebralizată a discursului și viziunii escatologice bacoviene și tehnicile eseistico-poetice proustiene și joyceene, experimentele asimilate din marea poezie anglo-saxonă a veacului nostru și, poate părea surprinzător, chiar note ale orfismului eminescian, sau înscenări și decoruri atît de specifice poeziei noastre interbelice. În ceea ce are esențial, și-i conferă un loc aparte în spațiul poeziei noastre, opera poetică a lui Mircea Ivănescu captează nu numai paradigmele Cărții ideale, ci și datele realului, ale celui mai concret uneori. Ea, conținîndu-și și propria critică și propria teorie a retoricii, relevă un mod exemplar de existență în și prin literatură; salvarea poetului se face prin închiderea sa în camera plină cu cărți, în acest mauzoleu-muzeu unde dăinuiesc atîtea experiențe poetice și de viață. Este o salvare prin logos, văzută într-o modalitate foarte modernă, ce amintește de foarte noi viziuni științifice. Dacă, bunăoară, Eminescu recepta raza de lumină și după ce sursa ei s-ar fi putut stinge, Mircea Ivănescu absoarbe în spațiul imaginarului său, ca o întoarcere în sine, și realul, și propria lumină (trăgînd după sine coperta cărții) — așa cum se întîmplă în cazul materiei condensate a stelelor negre. El creează un labirint poetic de o indiscutabilă modernitate, intrînd în dialog cu mari creații ale lumii, concentrînd ipostaze multiple ale timpului — mort, imobilizat, ireal, crepuscular —, tînjește îndelung după clipa unică a ivirii unei lumini celeste — din care, prin intermediul unor cioburi de oglinzi, ascunse cu abilitate, țîșnesc raze de laser —, învăluie obiectele în ceețuri reci sau, mai nou, în lumini difuze, își parodiază propriul discurs poetic, depersonalizează discursul, tocmai cînd acesta luase o turnură inversă ș.a.m.d. Și, astfel, creația se alcătuiește ca o extraordinară călătorie — contorsionată, discontinuă, suspendată — a spiritului și a minții, ca o posibilă odisee a zilelor noastre în imperiul complex și complicat al imaginarului, ca o cufundare în aceleași și mereu altele — alunecoase — stări de suflet, din care, pentru poet, nu mai există nici o posibilitate de evadare. În ficțiunea și adevărul vorbelor, în realitatea sublimă și infernală a lor, deliberat — printr-o exersare îndelungată —, dar și din impulsuri interioare, se va distila realul în amintiri, visul în alt vis, tot mai îndepărtat de real. În acest sistem poetic totul este un joc paradoxal cu vorbele, sensurile se scriu și se șterg imprevizibil, după cum se pot multiplica la infinit. Atît de ireal și din nou paradoxal, universul poetic al lui Mircea Ivănescu este tot atît de încărcat de sensurile adevărului, ale luminii, ale vieții — printr-o uzitare surprinzătoare a materialității. Căci în această creație concretul este nespus de pregnant. Numai că obiectele sînt de cele mai multe ori ele însele imaginate ,sau devin întotdeauna parte integrantă a imaginarului, a textului. Obiectele devin semne de trecere înspre altceva, prin destrămare sau încețoșare. Devin esențe: **cuvinte**, primind semnificație generalizatoare. Astfel că irealitatea este realitatea supremă a acestui spațiu poetic, în care un autor glosează clasic pe margini de texte într-o modalitate modernă, romantică — în centrul creației sale stînd un **eu** de cele mai multe ori deghizat. Irealitatea, în textele poetice ale lui Mircea Ivănescu — este realitatea care se distruge și se recreează, confortabilă și chinuitoare, unde — numai aici — se poate manifesta plenar o structură poetică și umană. Cu implicațiile ei profunde și paradoxale. irealitatea este domeniul Cărții, în care totul este posibil. O carte construită lucid, în care se zidește ființa poetului — o dată cu toate plăsmuirile sale, chiar catalizate de alte plăsmuiri — și pe care, odată pusă în raft, creatorul o uită, ne mai aparținîndu-i. Și, astfel, cartea intră în bibliotecă, în fondul viu și asimilator al culturii, iar poetul își pierde numele, echivalarea acestei pierderi constînd în integrarea marelui șir de constructori de utopii. Închizîndu-se mereu în universul imaginarului său, trăgînd mereu după sine, ca pe o ușă, coperta ultimei cărți — pe care, în felul său, o deschide foarte des și larg înspre lume —, creatorul moare și învie cu fiecare facere — carte: paradigmă a Cărții —, ca zeul integrat în marile cicluri, ale naturii, ale vieții. El construiește în spirală spectacolul unic al transformării vieții în text, al transformării textului în viață. Și ceea ce este nespus de important este că, dincolo de inovațiile cu totul unice aduse de Mircea Ivănescu la nivelul sintaxei poetice în poezia română, el nu dezumanizează creația, înscriind dimensiunile umanului — cu toate avatarurile sale — pe axe existențiale.

G. NISTOR

MIRCEA IVĂNESCU

☆

și iată ce spune marele om – pădurile
pot fi ocazia de a se face bîte și nu
cauza acestor ciomege. (atît numai, cu
vorbe de astea nu explici de ce în găurile,

în scorburile copacilor din această pădure,
stau și pîndesc frici – făpturi urîte,
care așteaptă cu nerăbdare – și mohorîte –
să-ți sară în față și să îți fure

partea cea mai bună din tine, pădurea poate fi așa dar
și cauza ciomagului cu care ți se dă peste cap
cînd treci, cu bucurie romantică, iar

și iar, pe sub arborii ei îmbătrîniți. (aici încap,
firește, multe remarci despre acele noi
flăcări de mușchi pe copaci cu care o ademenim pe ea să
privească înspre noi).

☆

a existat, să-i povestim acum, acel psihiatru
care a scris o sută douăzeci de mii de sonete.
și le ținea într-un hambar numit sonetariu. din încete,
mișcările lui sufletești se făceau grăbite. (făcea teatru

cu propriile lui simțăminte, firește). numai că, mai tîrziu,
a venit un altul mai bătrîn, care și el scria poezii,
și care i-a povestit unui vizitator despre propriile lui melancolii
și cum băiatul lui mai mare era pe punctul să înnebunească.
tîrziu,

s-au gîndit să-l cheme pe acel doctor să-l vadă.
și acela le-a spus – dacă vine, îl omor.
(și pînă la urmă s-a omorît el). și acel vizitator

a scris despre asta un sonet. orice poate să cadă
în ceașca aceasta pe care o rotunjește un sonet, decît,
„moartea-i o ceașcă de porțelan", așa a scris un alt mohorît.

BCU Cluj / Central University Library Cluj

„POEME DE AMOR"

Titlul volumului de poezii al lui Mircea Cărtărescu include o provocare: „amor" este nu doar cuvîntul uzat al genului, ci și unul din cuvintele compromise de Caragiale. Tînărul poet își menține promisiunea ațîțătoare pînă la capăt, el scrie poeme de amor, pe această incomodă muchie. O face ca pentru prima și ultima oară, cu teribila foame de a epuiza istoria poeziei de dragoste, dar (polemizînd, sintetizînd) de a o și crea. *O seară la operă* furnizează, în acest sens, date de artă poetică. Maeștrii pot fi iubiți, imitați îndeaproape, enumerați cu numele lor de glorie, repudiat ironic. Se înțelege, colajul, parafraza, parodia, aluzia livrească corespund aici.

Principiul generator și temeiul expresivității poetice este, în *Poeme de amor*, abuzul. Poetul are nonșalanța să abuzeze la toate nivelele: el asediază cel mai aglomerat stand de versuri, cele erotice, își defulează automatismele unui variat lexic contemporan (și nu numai), își lasă textul să prolifereze pînă în marginile paginii, concurînd cu litera posesivă a prozei, forțează baricadele culturii generale, consumă nenumărate măști, stări poetice, fețe ale realului. Fluxul poeziei lui Mircea Cărtărescu este excesiv, amețitor, sclipitor, abilitatea asociațiilor fiind lăsată pe seama spontaneității. Refluxul ei lasă însă pe țărmul poeziei și versuri neglijente, imagini neterminate, jocuri facile.

Pentru poet, cea mai dificilă probă într-o astfel concepută artă poetică, este de a nu-și amaneta poezia la muntele de pietate al atîtor voci ilustre. Tonul și recuzita dimoviană (George Alboiu le consideră în „Luceafărul", dominatoare), nu îl compromit pe Mircea Cărtărescu. Poemele sale au o dez-ordine aparte. În componența lor intră, deliberat, dialogul cu tradiția genului, dar și o nouă înfățișare a universului. *Poeme de amor* proprie asupra realului. Într-un scenariu fals-sentimental, poetul își relativizează adevăratul chip, pe un ton confidențial, parcurgînd derutante ipostaze, fiind cinic, disperat, morbid, naiv, idecent, melancolic, ridicol; în numele acestor stări, clamează („să ne iubim, chera mu, să ne iubim per tujur"), oftează, face aluzii deșucheate, hulește din toate baierele limbii („bestie, pistruiate și fufo, / feregea peste maxilare de tinichea, / gîsco!"). Necesitățile sale nu sînt pur retorice. Tandrețea dezamorsează realul, făcîndu-l străveziu și miraculos: „erai cu experiență, eram lățos și timid / șocul, comoția pătrunderii în maturitate fuseseră pentru mine năucitoare / intrăm și ieșeam din dragoste și din memorie ca din niște spații semnificative / convins că doar sentimentul poate unifica lumea...". Imaginile transparenței, lumea privată prin vitrină, pahar, prin bolul de pepsi, prin geam, sînt frecvente. Este transparența delimitată a urbei, cu un singur element drapat, opac: ea, „femeie, femeie, femeie", este ascunsă sub simbolurile superficiilor retractile *mistificatoare:* fardul, fondul de ten, pudra, oja, rujul, bluza, jupa, zorzoanele. Iubita fecundează însă realul, transformîndu-l într-un acvariu melancolizat sau erotizat pînă la delir: „să fim tandri, singurătatea mea, ciripi indicatorul de sens giratoriu / să fim tandri, mai zise o mustă... oh, mai rămîi, șopti lustra către o scamă de pe covor...". Poetul este acoperit aici de un sonet, tot „ars poetica", care deconspiră oarecum funcția fecundantă a iubitei în nașterea poeziei de dragoste: „Abia atunci gîndirea sa adîncă / rămîne grea, și plină e de rod / cînd luntrea i se sparge de o stîncă / în țăndări, de al rochiei izvod".

Poemele de amor ale lui Mircea Cărtărescu au deschidere mare și îi permit a fi el însuși în atîtea feluri: senzual, ironic, ambițios, imprudent, romanțios și foarte modern.

BRÎNDUȘA ARMANCA

BUPT

AURELIAN MAREȘ

DISIMULAREA

Studiez arta disimulării festive. Uneori mă plimb desculț prin pădurile somnolente. Sînt imposibil de abordat dinspre partea alcătuită din cuvinte. Un mare specialist în capcane a inventat un adevărat monstru de prins însă, deși în timpul probelor a funcționat perfect, cînd să mă prindă, a dat chix.

A fost cam așa: a așezat capcana într-un loc ferit, perfect mascat. Eu veneam fluierînd, desigur n-am simțit că mă paște primejdia cînd — clanț — am fost înșfăcat de cele două maxilare perfecte.

M-am strecurat pur și simplu printre dinții inexpugnabili și am plecat mai departe surîzător.

Marele proiectant de capcane și-a fixat gîtul pe una din fălci și cu degetul a apăsat pîrghia sensibilă cu funcționare ireproșabilă.

Dacă ar fi știut că eram acolo punîndu-mi în practică primul exercițiu al artei mele bizare?...

PRODUS

Din prima clipă te cucerește cu surîsul său enigmatic. Începînd cu următorul moment îți dai seama că funcționează perfect ca și cum ar fi nou. De aceea îți zici iată ce-mi trebuie și-l iei. În urma lui rămîne celălalt, identic și așa mai departe.

Îl duci acasă, te lauzi la toți vecinii că ai găsit ce căutai, apoi adînc adormi pe umărul lui.

Dacă te mai trezești, ai mare noroc.

CALIMARI

Sensibile obiecte se îngrămădesc în jurul poetului. El le dă suflete. Se lasă desimea întunericului în cuvîntul său ca tulburarea în vin.

El este o movilă de tidve rînjind spre ceea ce este; nămol în picătura alungită de durere.

Stelele explodînd, aruncă lumina lor nefolositoare.

El o adună.

PLÎNS

Nu mai este nimic dincolo de fereastra în care voi muri lepădîndu-mă de iubire. Un zeu se prăvălește în calea mea cu tot cu olimp. Mă izbesc de acest baraj natural plin de anrocamentele mitului.

Desculță, tremurînd fericită în răcoarea dimineții, fiica mea țîșnește din miezul de foc al durerii. Îmi arată undeva sus o vietate pe obrazul luminii.

EGIPET

Mi-e teamă să nu mă strivească lumina. Pășesc cu grijă, dansez un ritual. Mă strecor de fapt printre piramidele care cresc dintre dărămăturile sufletului.

SPLEEN

Grăiesc prin cele o mie de guri ale turmei după care mă țin și care nu este altceva decît o turmă, adică o îngrămădire de sentimente.

Mă las în voia fastuoaselor alcătuiri de cuvinte, urmăresc la a cîta combinație întîmplătoare apare eu sînt

Mioriță, laie,
lumina se-ndoaie
la mine-n odaie.

ARĂTURA

Sînt proiecția propriului meu strigăt — cea de-a patra dimensiune a bucuriei. Din spatele panopliilor mă pîndește universul. Îl simt parcă ar fi în mine, trăitor într-un spațiu fără măsură ca

Cea mai mică vietate stîrnește mai multă uimire, decît, în văzul ierbii, trupul tău căzînd și dezmembrîndu-se ca și cum patru cămile venind din patru părți diferite l-ar călca în picioare. În clipa asta țăranul ia pămîntul în pumn, îl dă drumul de la înălțimea pieptului și văzîndu-l cum răbufnește din izbitură, trage prima brazdă pe scoarța cerebrală a luminii.

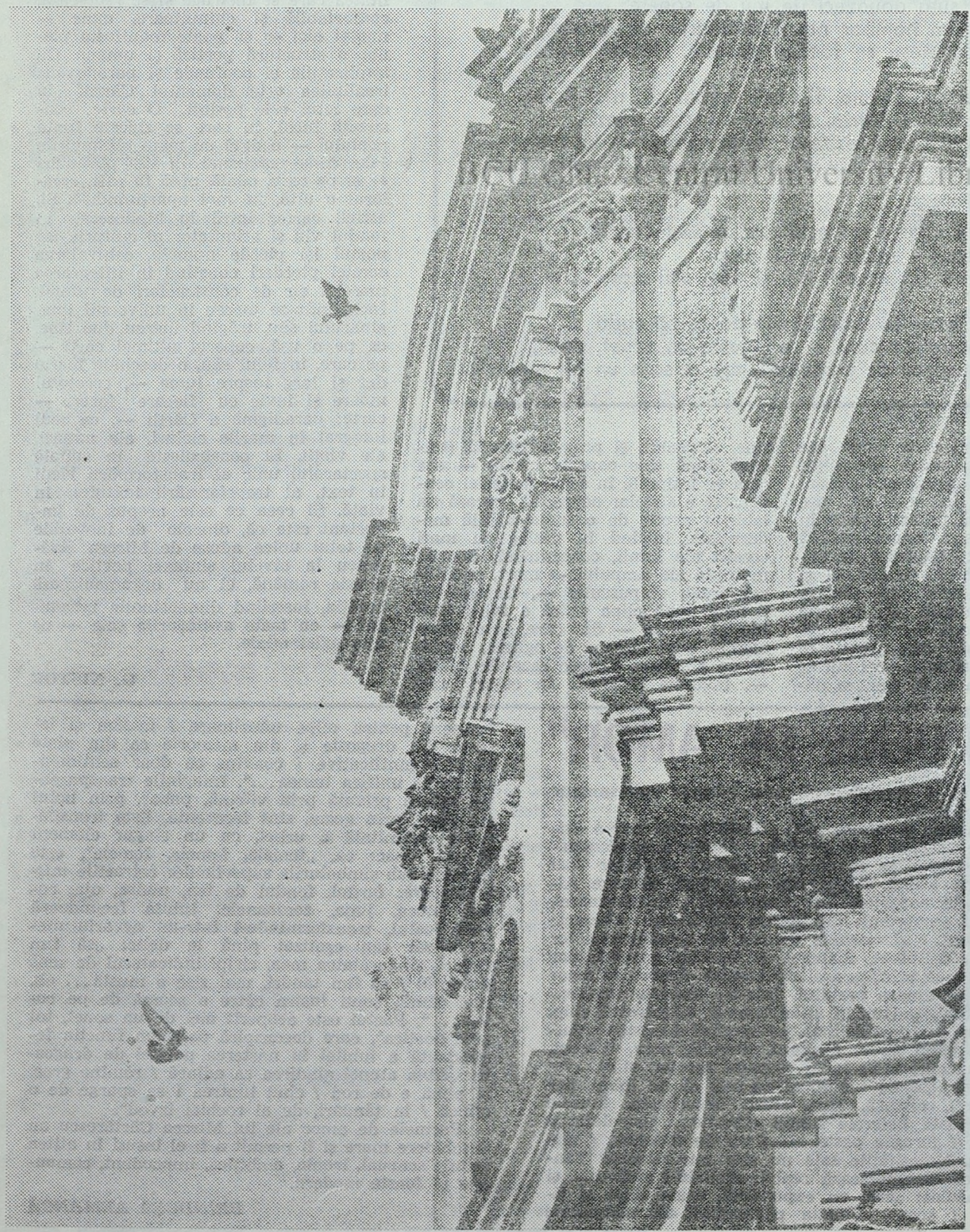

CASA și ipostazele ei

De mai mulți ani de zile Călin Beloescu este pictorul pe care, dacă aș fi artist plastic, l-aș invidia cel mai mult. Contactul cu primele sale pînze din vreo expoziții de grup sau de cenaclu mi-a definitivat o sintagmă care, pentru mine, îl definește: „pictura în forță".

Prima lui personală n-a făcut decît să-mi nuanțeze sintagma „pictură în forță" asociată acum unor peisaje surprinse de artist în ceea ce aveau ele mai relevant, în amănunte cromatice semnificative, în contraste născînd tensiuni și vibrații de o extraordinară pregnanță. În puține cazuri am mai simțit „pulsația" peisajului ca atunci. Intervențiile pictorului înarmat cu instrumentele modernității, corectau, ajustau imaginile preluate din natură oferind, în același timp, privitorului, o grijă de receptare care să-l conducă la modul de asumare a realității dorit de autor.

A doua expoziție personală este dedicată casei copilăriei din Bozovici surprinsă, casa, în unghiuri și momente diferite, în game cromatice de la culorile vii (cu care, de data aceasta, artistul este parcimonios) pînă la brunuri și violeturi într-un vizibil cîștig de cauză. Linia sigură a desenului este estompată de vibrația culorii, casa proiectată este subminată de casa amintită. Efortul de monograf al casei este dubiat, la Călin Beloescu, de un altul, mai subtil, aproape de semn contrar, de a o dispersa, de a traduce imaginile casei în stări, în momente a căror însumare înseamnă mai mult decît efectul „monografic". Secvențele imagistice pot fi judecate separat deși greu se poate trece peste modul de dispunere a lor în spațiul expozițional, mod care le integrează cu o rară putere în ansamblul casei din memorie. Fiecare lucrare este o privire în care se poate distinge „jocul de-a uimirea" în fața concreteții elementelor care alcătuiesc în final imaginea abstractă a locuinței, a adăpostului, a spațiului protector.

Cînd Beloescu își dejoacă demersul realist (la prima vedere) prin clar-obscurul care imprimă o notă de fantastic expoziției (la a doua vedere). Întoarcerea acasă are loc seara, adică în momentul în care funcțiile casei dobîndesc relevanță, casa devine cetate (așa și arată în pînzele mari), refugiu în fața atacurilor nopții, microcosmos antropocentric. Ordinea casei și a acareturilor, așezarea chibzuită a acestora refac o anume coerență a domesticului accentuată și de culorile brun-calde. Imaginile de exterior sînt supradimensionate față de cele de interior poate și pentru a accentua rolul de „fortăreață" al casei surprinsă în unghiuri ce fac posibilă nota de grandios, puternic, stabil.

Sînt convins că pentru Călin Beloescu această expoziție înseamnă mai mult decît o nouă ieșire în public, ea îl scapă de complexul raportului cu realul, atenuează o gîlceavă a pensulei cu ochiul, dacă bine îmi dau seama. El simte că trebuie să epuizeze toposuri, să le radiografieze legile de existență pentru a putea să-și alcătuiască un tratat de civilizație a imaginii, pentru a preîntîmpina și dirija „șocul" privitorului la contactul cu pînzele sale.

Aștept cu cel mai viu interes „ieșirea din casă" a lui Călin Beloescu.

IOAN MORAR

BUPT

Vînt potrivit pînă la tare*

Coexistînd alături de cele mai prolifice, spectaculoase și fecunde tendințe din poezia „tînără" a ultimilor ani, cuprinsul din **Vînt potrivit pînă la tare** ne deschide o perspectivă complexă de abordare, în suita de autori oferiți aici prin texte probabil reprezentative. De la bun început trebuie să subliniez (folosind cuvintele consacrate) atît inițiativa salutară de a alcătui această antologie, fapt care, dacă nu este neapărat un neașteptat eveniment literar, este în orice caz în măsură să ne facă o demonstrație de virtuozitate pe registrele de apel la conștiință, spirit închegat, poezie adevărată și perfectă comunicare între autorii unei grupări dintre cele mai interesante, cît și dificultatea, riscul în a ne pronunța plini de siguranța celor afirmate, risc generat de foarte vulnerabila traducere. Începînd cu nerespectarea topicii limbii române, continuînd cu ambiguitățile și neglijențele de exprimare (cu discrepența dintre semnificația ambivalentă a cuvintelor compuse în limba germană și oglindirea lor în limba română), cu – alteori – dispunerea formală a textului care îngreunează în mod gratuit, inutil, contactul cu substanța sa, traducătorul (nu de puține ori) prin lipsa de inevare tactită în zona de atingere cu limba în care traduce, face nu numai deservicii poemelor dar le și mistifică în conținut, comunicare. La o astfel de antologie viciul de traducere devine un prilej pentru un tribut pe care tinerii poeți de limbă germană îl plătesc pe nedrept. Trecînd cu greu, peste această realitate, acceptînd riscul, pot remarca armonia în întreaga structură de compoziție a pieselor antologiei, tematica, tehnicile, tonul alunecînd precum un liant de la un autor la altul fără însă a răpi individualitatea, caracteristicul fiecăruia în parte sesizat. Des folosind programaticul, poemele relatează, surprind ori întreabă, organizîndu-și fondul în metodă discursivă. Astfel, bine delimitate prin intimul lor aranjament apar aici : poemul-jurnal, poemul realității decisive, al cotidianului cu suprastructuri de compensare cristalizate pe variate frecvențe de emisie istorică, poemul-crochiu, și, cel mai important (aici) – **story-poemul.** Desigur, interesant este de remarcat că în toate aceste „corpuri" poetice se vehiculează cam același arsenal de recuzită, atitudinea, tonul polemic merg invariabil pînă la acut, chiar dacă aparent „acumulările de senzații și impresii" au curgere fluidă, lăsîndu-se în voia simplei notații. Atunci cînd există, insinuant, simpla notație. Și atunci cînd, ziua de rînd – ca „eveniment" – este studiată printr-o vibrație de sensibil osciloscop ce se mărginește la a reduce traseul – prin zi – la un semnal fără relief, continuu, imperturbabil, dar plin de **„ceva"–tonic,** pe care se poate bizui bis-ul zilei următoare. / Mă scol / Ies din casă / Merg cu autobuzul / Intru în redacție // Cafea ... cafea // Plec din redacție / Merg cu autobuzul / Intru în casă / Nu mă las [1] **(Anemone Latzina – Descrierea unei amiezi)** Angrenajul searbăd al cotidianului **fără relief** (vezi – **Vara** – Rolf Bossert) ori implacabilul bombardament de banalitate al realității unor timpi astfel devalorizați (ori devalorizînd) se derulează cu nerv într-o parabolă a refuzului altei rațiuni de a exista decît cea simțită organic drept unică adevărată, autentic specifică aspirațiilor umane. Poemele devin șarje conformismului și falsei aventuri, persiflează inerția, smulg camuflajul de morală al indiferenței, pun întrebări valorii unei existențe schematice, programatice, tinzînd uneori spre absurd / ... fără nici o perspectivă / copacii fac ceri pentru frunze / adresîndu-le cetinei / de programare răspund coniferele ... / **(Revărsare 2. – Helmuth Britz).** Pledoaria pentru firesc, pentru o permanentă reflectare în conștiință a faptelor, se face de cele mai multe ori indirect, exagerîndu-se pînă la parodie importanța **Out-side**-ului în raport cu existența intimă, cît și exagerarea pînă la parodie a importanței intime în raport cu totul înconjurător. Iată cum, relația dintre om, posibilitățile sale reale și firească independență / existență-natură, este tratată ironic, folosindu-se dandanacheria, limbajul intenționat „tehnic", melanjul monumentelor : / ... valorile eterne se potriveau intențiilor noastre serioase / coloana infinită se ridica în parcul orașului / alături de ea un combinat chimic și hanul / la plopii fără soț / Mioara povestea ... / **(Pe drum. – Helmuth Britz).** Alteori, tabloul de o intimitate lipsită de exagerări, pretenții, semnificative conexiuni, este filmat de un obiectiv care nu posedă cadrele ci doar le remarcă – (vezi **Poezie în cadă. – Franz Hodjak).** Filmul se face avîndu-l în obiectiv pe autor (aflat într-o anume ipostază a sa) privit de aproape în micul imperiu de obiecte, senzații, nostalgii, dorințe, amăreală ; – imperiu personal, un soi de autoportret fără pretenții : / e nouă jumate și e deja-ntuneric / mă uit fix în noapte pe geam / apa dă-n clocot / opăresc ceaiul / am chef de muzică bună / închid geamul / mă uit după autobuz / îmi string gîndurile / ... / citesc poezia unui prieten / ... / **(Autobuzul 33. – William Totok).** Apar atunci (deși putem acuza uneori textele de o excesivă răceală, schematic mărginindu-se la a pregăti finalul-poantă, fără a ieși cu nimic în relief atunci cînd se înregistrează lipsind discernămîntul și fără ca secvențele să contribuie într-un fel la căutata semnificație), apar atunci accente de melancolie izvorîte din conflictul dintre reveria serii și percuția agasantă a dimineții **(Problemă de circulație. – Rolf Frieder Marmont),** ori de remember-ul copilăriei declanșat de preluarea unor „cazuri de familie": **2.01.1980. – Horst Samson** și **Biografie – Un model. – Johann Lippet.** Resurecția istoriei în conștiința poetului mizează pe ideea că nimic nu trebuie uitat ci mereu privit dintr-un cît mai veridic și impersonal unghi, „pentru ca experiențele trecute să fie un prilej prefacerilor, reconsiderărilor viitoare", totodată pentru ca din inerția acestei (admirabile) parabole a ciclurilor / ... pe urmă au venit alții / care și-au dat seama de modificarea / condițiilor modificate // pe urmă au venit alții / ... /. **(Dialectică. – Richard Wagner),** să se poată sări într-un timp asumat, creativ, nu doar o scurgere perplexă de evenimente. Poemul-jurnal, deghizat în **story-poem** invadează spațiul atenției în scene de livresc, licăriri ale memoriei, priviri aruncate în stradă, în încăpere, în localuri, ori pe o fereastră deschisă spre peisaje semnificative doar prin simpla lor remarcare. **(La Hunedoara, Probă de rupere. – Horst Samson).** Chiar și atunci cînd ficțiunea pare să fi pus stăpînire, story-poemele (excelentele **Cursul fatal al vieții unui binecunoscut liric** și **Marilyn sau mișcarea antilelor de sub țeastă. – Richard Wagner)** încheagă fețe ale realității depănînd „întîmplarea" insinuant, ridicînd un deget și făcîndu-ne atenți că mai există încă un capitol al poemului, o – **drama** – la care nu asistă toți participanții dispuși să se antreneze, contactul cu textul devine unul existențial, o probă de sensibilitate și de cunoaștere sensibilă („noua sensibilitate"? ...). În liniștea dominînd aproape întotdeauna atmosfera poemelor poți auzi parcă bîzîitul aparatului de proiecție, scenele „de film" se înlănțuie, culorile pălesc sau se intesifică, personajele calcă trotuarul, întorc încet capul, privesc, spun, întreabă și noi ne dăm seama că nu auzim cuvintele, nu auzim întrebările dar le înțelegem, fie și numai semnul lor contează adesea, clișeele se derulează intermitent, mecanismul cotidianului este voluptuos demontat. Limbajul uzual se întretaie cu date concrete ce țin de exotismul voit al textului, fondul emotiv este și el confecționat, mijloacele de expresie sînt reduse pe alocuri la gama sunetelor, note disparate sub note disparate, elemente dintre cele mai diverse și aparent fără să se interfereze vin să infuzeze decorul pentru scene lipsite de măreție metaforică, de crescendo-uri lirice, dar pline de firesc, nemistificatoare, aproape de concret. **(Suită de cuvinte. – Hellmut Seiler).**

Trecînd peste faptul că și în poemele din această antologie vom găsi locul comun (nu întotdeauna și în intenție), stridențe („satul stătea lipit ca guma de mestecat după urechea dealului), teribilisme („camera lui R. arăta grozav / puzderie de sticle goale și cutii de conserve / cepe semințe de dovleci și akzente ..."), tendințe desuete de poetizare („pleoape grele de veacuri", „un bețiv se clatină de-a curmezișul tăcerii"), explicitări în afara economiei cerute de text, în ultimă instanță riscul în sine (de satietate) pe care-l implică un astfel de tip de poezie), vom constata fermitatea, tusa precisă a exprimării, inventivitatea în tehnici specifice poemului discursiv bine stăpînit, cunoașterea perfectă a zonei abordate, și, în cel mai mare grad – constiința autorului față de text, textul – singura „probă" pentru o ultimă „justiție" literară atemporală.

În avalanșa de poezie discursivă a ultimilor ani, antologia celor **zece tineri poeți germani din România** reprezintă o stare bine definită, un exemplu de grupare cu un statut solid, una dintre cele mai interesante și de fel neglijabile experiențe în poezia tînără contemporană.

PETRU ILIEȘU

*) **Vînt potrivit pînă la tare,** zece tineri poeți germani din România – Ed. Kriterion, București, 1982.

BCU Cluj / Central University Library Cluj

Polii magnetici ai poeziei

Se poate observa, cu destul de multă ușurință, că poezia lui Constant Tonegaru își extrage seva din descriptivismul, de obicei neangajant, al citadinismului. Locul geometric ideal e un glob pămîntesc la scară redusă, în care drumul de la umila mahala pînă la dantelatele fiorduri nordice (cartografiate, și una, și celelalte, cu răbdarea profesionistului detaliului) este parcurs fără a se pierde nimic din iluzia că a scrie echivalează cu a exista, și că meridianul locului variază în funcție de interesele care, înainte de a fi propriu-zis poetice, tind la abolirea metaforică a spațiului : „În loc de cerneală cu penumbra portului înfipt la Nord / am scris un poem pentru citadinii dărîmați ca niște popice / pe cheiul înghețat unde așteptau o contrabandă celebră / cu temperatura anotimpului unic de la tropice". **(Portul înfipt la nord).** Ființele nu se lasă conduse de sentimente, ci de un mecanism ce se reglează după legi greu de explicat, ale fizicii sau ale metafizicii, într-o paranteză a timpului, care, îndatorată perspectivei „fenomenologice", sfidează semnele logicii devenirii. Lucrul cel mai semnificativ, aici, este „căderea eroică a oamenilor triști", a celor cu sentimente mai puțin intense, dar persistente, determinate de arbitrariul unui spațiu în care inconsistența detaliilor își oferă perpetua stare de tranzit a decorului mișcător. Personajele (și autorul împreună cu ele) par a se deplasa spre o țintă incertă — deși rămîn imobile — deodată cu lumea de aparențe și exotisme livrești în care se simt exilate ca într-o insulă în mijlocul oceanului : „Pe înălțimile lui păsări ibis etalau penaje roșii și sacre / deasupra poemului acesta descriptiv cu faraoni în exil ; / pe un ac a cărui gămălie este însăși Steaua Polară / sufletele lor și acum se suprapun spre constelații docil." Ultimul vers — relevant — repune în ecuație toate datele problemei : personajele tonegariene nu sînt ceea ce numim „oameni în carne și oase", ci niște concepte aflate în căutarea determinațiilor omenescului. Migrarea fără nici o constrîngere în spațiile cele mai diverse ascunde dorința secretă a textului de a omogeniza într-un discurs unic toate contrariile unei poetici însetate de **realitatea imposibilului.** Imaginile șocante, armura suprarealistă vor să forțeze aducerea în aceeași matcă, fără a scăpa din vedere nici o altă posibilitate de a lăsa textului acea mișcare în jurul axei, care să-i permită să-și amplifice sensurile, de la acelea de poem care descrie, înspre cele de lume concentrată în liniile de forță ale unui cîmp magnetic. (și disperat ?) recurs la modernitate. Iar comparată cu furtunile binefăcătoare ale suprarealismului, ea dă dovadă de abilitatea formelor lirice care își sacrifică exterioritatea pentru a salva ceva mult mai de preț : integritatea eului poetic. Oricum am lua-o, această poezie are atuurile identității distincte. Ea „cade în picioare" chiar cînd pare a fi dezechilibrată de forța penetrantă a imaginilor corozive suprarealiste. Tonegaru, oricît l-am opune premergătorilor sau urmașilor săi, rămîne un scriitor singular. Unicitatea lui nu provine, cum s-ar putea întîmpla, și cum li s-a întîmplat atîtor poeți de „sinteză", din plasarea la intersecția atîtor drumuri care au bătătorit potecile lirice ale secolului, cît din unitatea de ton. Poezia sa poate să se legitimeze și în afara determinațiilor retorice. Ea spune mereu același lucru, indiferent dacă se înfruptă din recuzita ușor prăfuită a romantismului, ori din marfa strălucitoare expusă în vitrinele modernismului. Tonegaru își cunoaște limitele mult mai bine decît s-ar părea. Din această capacitate de introspecție rezultă, probabil, și alegerea „armelor" adecvate. Și, mai ales, acel procedeu, atît de rar întîlnit, de a vedea în ființa și cuvintele tale retrospectiva unui fel de a face din poezie viață. Și invers. Fără a cădea în capcanele boemei. „Autoscopia" ce guvernează acest demers stă la baza înțelegerii multora din poeziile lui Tonegaru. Și ale celor care, venind după el, au încercat să facă din eul liric vehiculul unei noi subiectivități. N-am merge atît de departe încît să vedem în aceasta principala contribuție a lui Tonegaru, dar procedeul este memorabil în sine. (...)

Polii poeziei lui Tonegaru alunecă, fără aparente eforturi, înspre centrul de greutate cerut de ordonarea cuvintelor după imagini care se revendică tentației suprarealiste a abolirii oricărei logici : păsările ibis trăiesc în imediata proximitate a fiordurilor nordice, în timp ce umbra unui „automobil '905 trece rîzînd dramatic". ș.a.m.d. Apogeul acestui mod de a aborda spinoasa problemă a creației este poemul **Plantația de cuie.** Viziunea poetului este, aici, pe deplin „îmbobocită", mugurii ei dau speranțe că virtualitatea limbajului își va găsi o întrupare pe măsura mizei. Altfel, nici unul dintre eforturi (nici cel creator, nici efortul participativ al lectorului) nu și-ar găsi motivația, închizînd cercul semnificațiilor unei modalități pe care abia acum o percepem în stricta ei actualitate : de element care se oferă comparației, care-și face din competiție una din sursele principale ale existenței. Firma poetică Tonegaru nu iese rău din nici o comparație. Pusă în fața romantismului ea are avantajul ironiei, putînd în orice moment să-și explice prezența ca ultim

Autoscopic e și demersul care guvernează construcția **Plantației de cuie.** Tensiunea dramatică — mai intensă decît oricînd — țîșnește din zbaterea cuvîntului între două planuri : un plan al amintirii și unul al transpunerii sale în cadențe suprarealiste și exotice. Peisajul-bază, un fel de țarc al prizonierilor, devine, sub acțiunea unei imaginații atinse de fierbințeala morții, un peisaj-țintă. Din tentația exoticului au mai rămas fărîmiturile unui spectacol sinistru, care, și el, îngrozit, se îndepărtează, cu fascinația victimei în fața călăului. Un nevăzut călău, acesta, ivit mai degrabă din imaginație decît din otrăvurile realității. Fantasmele care s-au substituit coerenței realului, dînd la o parte perdeaua de fum ce împiedica viziunea să se închege, fie și într-un spectacol lugubru, lasă numai semințele să dea roade barbare, ca și cum noua eră (să-i zicem, „atomică") s-ar putea plăsmui doar din străfulgerările răului. (...) În ciuda atîtor lucruri pe care le suportă, în ciuda incredibilelor evenimente care o populează, lumea tonegariană e o lume a tăcerilor. Doar ici și colo cîte o voce sfîșie decorul pădurilor încremenite și al valurilor ce se sparg fără sunet de abruptele coaste ale poemelor-sens, dar cel mai adesea vocea e un proiect utopic, la fel cum acești „locuitori ai orașelor tăcute" se îndeamnă la acțiune prin sunet doar în faze extreme. În afara vocii, nici prezentul, și cu atît mai puțin viitorul, nu par a exista, iar trecutul nu ființează nici ca amintire. Soluția ieșirii din impas e cea a despicării pînzei de păianjen înmuiate în cloroform, asemeni unui văl lăsat peste simțurile acestor trăitori în realitatea unor legende inventate doar pentru a le oferi alibiul existenței.

(Fragment din studiul „Mecanica reveriei")

MIRCEA MIHĂIEȘ

BUPT

POEȚI ENGLEZI CONTEMPORANI

Dezvoltarea poeziei engleze contemporane stă sub semnul unei extraordinare varietăți și al lărgirii perspectivei asupra lumii în general. Poeții împărtășesc limbajul comunităților în care s-au născut și s-au format. Acest limbaj poartă cu sine sensul existenței omului modern, atitudinea față de experiența umană și folosește toate resursele unei vorbiri, care intră într-un anume fel, în conflict cu tiparele standardizate. Efectul eliberator al poeziei americane noncademice (William Carlos Williams, Robert Creeley, Charles Olson), poezia concretă braziliană a anilor șaizeci, formele mitice și alegorice ale poeziei scoțiene clasice (William Dunbar, Robert Burns), redescoperirea elementelor fantastice în proză (H. G. Wells, Edgar Rice Burroughs) toate acestea au contribuit la transformarea poeziei engleze contemporane într-un instrument de explorare, într-o modalitate de înregistrare a unor momente și evenimente a căror contextualizare specială le conferă noi semnificații. O investigație mai profundă în multitudinea formelor de manifestare din poezia engleză actuală dezvăluie cîteva direcții principale de dezvoltare a acesteia. Poezia angajării sociale **reprezentată de Adrian Mitchell, Norman Mac Caig constituie un real protest împotriva ororilor războiului, a sistemului educațional englez, a tuturor tendințelor de evaziune socială care traumatizează puternic individul. Tehnica clișeului și a colajului readuce momentele istorice într-o sincronie perpetuă dîndu-le astfel valoarea unor forme și unei discipline prestabilite; substanța metaforică, fluiditatea i se alătură** preocuparea față de civilizația engleză, **față de mărturiile tăcute ale permanenței umane. Această orientare din poezia engleză căreia îi aparțin poeți ca Geoffrey Hill, Charles Tomlinson, Seamus Heaney este rodul unei conștientizări perpetue dictată de mîndria națională. Ca și în poezia americană, determinarea geografică, scoțînd în evidență și mai mult insularitatea britanică, devine un element indispensabil al construcției poetice. O altă direcție importantă de dezvoltare a poeziei engleze contemporane vizează** particularitățile ritmice și imaginea **în poezie ca o reînviere romantică avînd ca înaintași pe G. M. Hopkins, D. H. Lawrence, Dylan Thomas. Poeți ca Ted Hughes sau Philip Larkin nu urmăresc subordonarea prozodiei unor forme și unei discipline prestabilite; substanța metaforică, fluiditatea gîndirii și a limbajului, instituie un adevărat joc al unor posibile previziuni din partea cititorului. De altfel, acesta este și motivul pentru care versurile lui Hughes și Larkin se bucură de o largă popularitate în Anglia. Numeroasele audiții de poezie în lectura poeților (foarte frecvente și în Statele Unite), au transformat** poezia recitată sau cîntată **într-un mijloc direct de comunicare cu publicul, într-un mod de asimilare a auditoriului, de implicare a lui într-o formă de spectacol. De la poezia lui Adrian Mitchell, care folosește pattern-ul melodic al jazzului sub directa influență a lui Duke Ellington și Charles Parker, acest gen de poezie cîntată se îndreaptă spre o tehnică a vizualizării așa cum o găsim la poeți ca Edwin Morgan, Thom Gunn și Charles Causley. Aceștia îmbină în poezia lor o idee structurală cu un joc verbal, acesta din urmă servind ca joc al formei, al experienței. Desigur, toate acestea trebuie considerate direcții importante în poezia engleză contemporană, care se dezvoltă prin reprezentanții ei de frunte, alături de care se cuvine să amintim și pe Roy Fuller, Thomas Kinsella, R. S. Thomas, Jon Silkin, Burns Singer, Louis MacNeice, Brian Patten, Adrian Henry. Ei constituie un moment important al dezvoltării literaturii engleze în general, moment plin de tumultoase căutări, dar și de cristalizări ale unor forme noi care așteaptă confirmarea valorică din partea publicului și a criticilor.**

ADRIAN MITCHELL
Născut la Londra în 1932 își începe activitatea ca ziarist. Scrie scenarii de film, piese, romane, cîntece. Opera sa cuprinde: The Hotpot Saga, **(o pantomimă despre războiul rasial dintre Lancashire și Yorkshire),** Lash Me to the Mast **(o variantă muzicală a Odiseei).** The Man Who Shot Emily Brontë. **Publică volume de poezii:** Poems **(1964),** Out Loud **(1968),** Ride the Nightmare **(1971). Citește poezie împreună cu cvintetul Michael Garrick sub forma** Poetry and Jazz in Concert.

VERSURI DE NOAPTE ÎNTR-O FERMĂ LINIȘTITĂ

adevărul are
aceeași întindere ca și universul
iar privirea mi-e mărginită

mă uit țintă la o unghie
cea mai mare parte a ei e roză
extremitatea, albăstrită de praf
crește pe o mînă caldă, bine hrănită

îmi ridic ochii și sorb fum
ferestrele sînt negre

oamenii sînt uciși mereu

pruna dată cînd am întîlnit o fată pe care
o chema Helen
ea mi-a spus
'banul e temeiul vieții'
a doua oară cînd am întîlnit-o a spus
banul e temeiul vieții'

oamenii sînt uciși mereu

mă uit țintă la cele patru cuvinte
scrise cu negru
sînt cuvinte adevărate
dar nu sîngerează
și nu mor și nu putrezesc

cruzime insipidă
cruzime la ordinea zilei
n-am văzut multe în lume
dar am văzut destule

am cunoscut mai multă spaimă într-o jumătate
de oră
decît voi putea spune vreodată

dreapta îmi domolește stînga

am cunoscut mai multă frumusețe într-o jumătate
de minut
decît voi putea spune vreodată

zîmbesc ușor
amintindu-mi de blîndețea din multe orașe

așa mulți oameni buni

și oamenii sînt uciși mereu

FOI VOLANTE

(lui Brian Patten și celor 12 studenți ai mei din Bradford)

Dintr-un supermarket de plasmă
Întind mîna cumpărătorilor și spun:
„Luați fiecare cîte una?"

Le dau cîte o frunză dintr-un copac.

Primul cumpărător îmi mulțumește.
Al doilea pune frunza în buzunarul unde soția
nu o poate vedea
A treia spune că nu o interesează frunzele. Arată
ca o salcie mutilată.
Al patrulea spune: „E artă?" Eu spun că e o
frunză.
Al cincilea privește prin frunza sa și zîmbește
luminii de dincolo.
Al șaselea aruncă frunza și o calcă pînă cînd
noroiul roșietic o străpunge.
A șaptea spune că o va presa în albumul ei.
Al optelea se plînge că e o frunză de stejar
și spune că ar fi de partea mea dacă i-aș
dărui frunze de mesteacăn, de măr, de mălin
și de zadă. Eu spun că e o frunză.
Al nouălea ia frunza cu grijă și apoi printr-o
lovitură cu dosul palmei îi redă libertatea.
Plutește urmărind alei întortocheate prin aer.
Cade. O ridic.
Al zecelea citește ambele părți ale frunzei de două
ori și apoi spune: „Da, dar nu ne spune pe
cine trebuie să omorîm."

Dar pentru voi e ca un sărut.

Îmi spun că sîmbăta
Vă văd în centrul orașului
Trădînd păduri, livezi, jungle.

BCU Cluj / Central University Library Cluj

TED HUGHES
Născut în 1930 în Mytholmroyd, Yorkshire își face studiile la Mexborough și Cambridge. După o perioadă petrecută în S.U.A. revine în Anglia și se stabilește la Devon. Publică The Hawk in the Rain **(1957),** Lupercal **(1960),** The Earth-Owl and Other Moon People **(1963),** Wodwo **(1967),** Crow **(1970). De asemenea, este un cunoscut autor de cărți pentru copii:** The Iron Man, Meet My Folks.

Despre ce scriu? După o lungă meditație asupra poeziilor mele, m-am hotărît să vă spun: ceea ce îmi stîrnește imaginația este lupta dintre vitalitate și moarte, iar poeziile mele cîntă strădaniile combatanților de ambele părți. De asemenea ele constituie încercări de a demonstra realitatea lumii și a existenței mele în lume prin stabilirea realității relației mele cu lumea. Altfel spus — poeziile mele celebrează trăinicia iluziei mele despre lume. Încă o dată — și probabil că acesta este primul adevăr — ele sînt singurul mod de a îndepărta excesul care zvîcnește prin elan, în iunie, undeva, departe. În fiecare poezie înafară de subiectul principal mai există ceva despre care nu este facil să vorbești, chiar în general, ceva care devine elementul viabil, individual în orice operă a unui poet. Vreau să spun că acesta este modul în care poetul echilibrează toate sentimentele și energia care, din întregul corp, din inimă, din creier își trimit campionii către esența acestui prim subiect. Cred că pentru a reuși trebuie să folosesc metoda unui compozitor muzical. Transform fiecare combatant într-o formă muzicală, apoi înlătur întregul tumult printr-o figură melodică formală, echilibrată și prin ritm. Cînd toate cuvintele se aud unele pe altele și fiecare accent le simte pe celelalte și toate sînt mulțumite — poezia este gata. Există o mare parte a poeziei engleze în care elementul muzical — configurația internă a accentului — nu este așa de important ca celelalte elemente. Pentru mine — indiferent de convingerea metafizică sau filozofia la care pare să subscrie poezia — ceea ce este unic și valoros în ea, este sufletul, inima ei, acea configurație internă a accentului. Compunînd poezii am fost preocupat să le dau — înfățișări frumoase, minți sănătoase și mîini puternice — inimi adevărate.

CIMPOI

Marea strigă cu vocea-i fără noimă
Legănînd deopotrivă și morții și vii,
Plictisită probabil de imaginea cerului
După atîtea milioane de nopți fără somn,
Fără țel, fără dezamăgire.

Stînca la fel. O piatră mai captivă
Decît orice în Univers.
Zămislită pentru somnul veșnic. Sau
Conștientă de pata roșie a soarelui
Visînd-o foetus ceresc.

Peste stîncă se năpustește vîntul
Singuratic, se-mpreunează cu neantul
Ca și auzul stîncii oarbe însăși.
Sau se zbate, ca și cînd mintea ei ar simți
Jocul sensurilor.

Adăpîndu-se în mare și mușcînd din stîncă
Un copac se luptă să facă frunze —
O bătrînă căzută din spațiu
Nepregătită pentru aceste condiții.
Se agață fiindcă și-a pierdut mințile.

După minute și eoni
Nimic nu-i oprit sau creat
Alegerea nu e nici bună, nici rea
Aici străpunge cerul infinitul
Aici se pleacă toate stelele la pămînt.

UMBRA VULPII

Mă gîndesc la pădurea acestui miez de noapte:
Altceva trăiește
Lîngă singurătatea ceasului
Și pagina albă pe care-mi plimb degetele.

Nu văd nici o stea prin fereastră:
Altceva mai aproape
Dar mai cufundat în întuneric
Pătrunde singurătatea:

Rece, delicat ca zăpada tainică
Nasul unei vulpi atinge ramura, frunza;
Doi ochi într-o mișcare, acum
Și din nou acum și acum și acum
Lasă urme clare pe zăpadă
Între copaci, iar umbra șchioapă
Întîrzie prin cioturile și scorburile
Unui corp ce calcă apăsat
Peste luminișuri, un ochi
O întindere verde adîncindu-se
Strălucitor, se strînge
Și, minunea se întîmplă

Pînă cînd, deodată, duhoarea caldă de vulpe
Străpunge iute golul capului.
Fereastra e tot fără stele; ceasul bate,
Pagina e scrisă.

Traducere și prezentare:
DORALINA SELEA

COLECTIVUL DE REDACȚIE:
Redactor șef: RADU CIOBOTEA
Redactori șefi adjuncți: FLORIAN MIHALCEA, HARALD ZIMMERMAN
Secretar responsabil de redacție: DANIEL KENST
Secretar de redacție: DAN PAMPU
Redactori: CIPRIAN ALIC, VASILICĂ ANCUȚA, DANIEL BUMB, HELMUTH FRAUENDORFER
ANDREEA GHEORGHIU, TEODORA IDVOREAN, DAN PĂRVULESCU
Grafică: TUDOREL ILIE

ADRESA REDACȚIEI:
Casa de cultură a studenților, bv. Tineretii nr. 9, camera 102, telefon: 1.49.07, (ședințe: luni și joi ora 20,30).

TIPARUL: I.P. „BANAT" TIMIȘOARA

BUPT